

Superior

A SZATMÁRNÉMETI
KIR. KATH. FŐGIMNÁZIUM
1907–1908. ÉVI
ÉRTESITŐJE

SZATMÁR-NÉMETI,
NYOMATOTT A PÁZMÁNY-SAJTÓ KÖNYVNYOMDÁBAN
1908.

A SZATMÁRNÉMETI

KIR. KATH. FŐGIMNÁZIUM

1907-1908. évi

ÉRTESÍTŐJE

SZATMÁR-NÉMETI,
NYOMATOTT A PÁZMÁNY-SAJTÓ KÖNYVNYOMDÁBAN
1908.

Az egységes jogositású középiskola kérdéséhez tekintettel az általános és nemzeti műveltségre.

Az egységes jogositású középiskola bonyolult kérdésével eddig két hivatalosan egybehívott ankét foglalkozott; az egyik Csáky gróf, a másik Lukács György minisztersége alatt. E tanácskozásoknak pozitív eredményük nem volt, mert a kérdés mélyen belenyúl társadalmunk egyéb mozgalmaiba és a hivatalos értekezlet még bonyolultabbá tette a kérdést, nemhogy némileg is tisztázta volna. A nevelésügy ismert fejei, kik az értekezleten részt vettek, homlokegyenest ellenkező véleményben voltak, mikor az egységesen jogosító középiskola tartalmához kellett szólni; mert természetesen, mikor erre került a sor, tantárgyak elsőbbségéről, mennyiségéről, tananyag kibővítéséről, vagylagosan kötelező tantárgyakról stb. folyt a vita; a tapasztalás pedig igazolja, hogy ilyenmű viták sohasem vezetnek egyhangú megállapodáshoz, lévén a vitázók különböző szakismeretek képviselői. Sokan a résztvevők közül időszerűtlennek, sőt feleslegesnek mondták az egységesen jogosító középiskolát. Pedig a kérdéssel való foglalkozás igen ajánlatos, sok oldalról való megvilágítása fölötté hasznos különösen ma, midőn a középiskolai nevelésnek és tanításnak meglehetősen zavaros idejét éljük hazánkban.

Az egységesen jogosító középiskolával való foglalkozást időszerűnek is mondom, mert nem értek alatta egyebet, mint a meglevő középiskolának reformálását; akár *egységesen jogosító* akár *egységes középiskoláról* beszélünk, ne értsünk alatta új iskolát, hanem a mainak megjavítását, a jelenlegi középis-

kola bajainak orvoslását. Mert egységesen jogosító középiskolánk ma is van, a reáliskola a latin nyelvvel épen úgy jogosít, mint a gimnázium, ámbár csak bizonyos megszorítással, amin egy többé-kevésbé ügyes rendelettel éppen úgy lehetne segíteni.

Mínt hogy az egységes jogosító középiskolára való törekvés nem egyéb, mint a jelenlegi középiskolának megjavítására való törekvés, nem lesz cél nélkül való megbeszélés tárgyává tenni azokat a szempontokat, elveket, amelyek a nevezett értekezleten a nevelés- és tanításügyről elhangzottak és amelyeknek gyakorlati kivitele magyar nemzeti műveltségünk további fejlődésére bármely irányban hatással volna. Ezek megvitatása után felmerülhet a kérdés, hogy *egységesen jogosító*, vagy *egységes középiskola szükséges-e* nekünk, vagy egyik sem?

I.

Felette fontos és az egész nevelést és tanítást irányító kérdés a középiskola célja. Cél nélkül nincs határozott ténykedés, annál kevésbé határozott irányban való nevelés és tanítás. Pedig Utasításaink adott célja határozatlan. Nem volt talán kérdés a nevezett szakértekezleten, amelyről annyi ellentmondó vélemény lett volna, mint éppen a középiskola céljának kérdése. Utasításaink kettős célt tűznek ki a középiskola elé: a) előkészítés a felső iskolákra, b) az általános műveltség megszerzése. Az első célnak hangoztatását, mint külön célnak kitűzését feleslegesnek tartom és pedig azon oknál fogva, mert az általános műveltségű embert a főiskolák látogatására előkészítettnek vélem; az első cél benne foglaltatik a másodikban.

De a másik cél felette sokirányú és mint cél meg nem állhat, mert eléggé határozatlan. Helyesen mondotta az értekezleten Heinrich Gusztáv: „Nem szabad állítanunk, hogy a középiskola feladata, hogy általános műveltséget nyújtson, ez már azért is ajánlatos, mert hisz senki sem tudja, hogy mi az az általános műveltség. A középiskolának egyetlen egy feladata van, hogy t. i. a főiskolákra előkészítsen.”¹⁾

---

1 Az egységes középiskoláról tartott ankét jegyzőkönyve. 52. l.

Miért nem tudjuk az általános műveltség fogalmát meghatározni? Vagy egyáltalán nem határozható meg? A szó közéleti értelmében úgylátszik nem; és pedig azért, mert nemcsak a nagyközönség, de még hivatott és neves pedagógusok is a tanulmányok minél szélesebb körét értik alatta; és valljuk meg őszintén, valahányszor tanügyi reformról, vagy mondjuk, rendeletről van szó, az mindig a tantárgyakra, a tananyagra vonatkozik, amint ez az ankét elé terjesztett törvényjavaslattervezetből is kitűnik. Pedig a tananyag és tantárgy mennyisége, óraszama stb. ha nem is másodrendű, de legalábbis nem elsőrendű tényezők az általános műveltség fogalmában. Csak ilyen fogalom mellett válhatott a nevelés és oktatás tanítássá, e miatt estünk bele a didaktikai formalizmusba, ez kerékkötője ma is nevelői ténykedésünknek. Mert mondjuk meg, legujabb utasításaink is ebben a hibában szenvednek; mintha csak abból a célból készültek volna, hogy betartásukkal csak a didaktikát szolgáljuk és még jobban összevarrjuk a mindenható *általános műveltség* elemeit, tényezőit. Tetszés szerint tágítható és szűkíthető cél nem irányíthatja a nevelést és tanítást, ez ellen a józan ész szól. Tehát az általános műveltség jelszavát — mert inkább jelszó — vessük el? Korántsem. Csak határozott tartalommal kell ellátni. Lehet, hogy ez a látszólag egyénileg gyártott általános műveltség erőszakoltnak látszanék, de a fő az, hogy valami határozott, nemes fogalommá váljék, mert csak mint ilyen irányíthatja a nevelést és tanítást.

Az általános műveltséget nem az ismeretek minél szélesebb körében kell keresni, hanem magából az emberből kell kiindulni, mint a legtökéletesebb egységből. Amilyen összhangban vannak az emberi lélek jelenségei, olyan összhangba kell hozni a műveltség elemeit is. A lélek, ez az egységek egysége, megismer és törekszik; ámde ezt a megismerést és törekvést nem lehet elválasztanunk, mert megbolygatjuk vele a lélek egységét, a kettő együtt jár, de sem egymás mellé, sem egymás alá rendelve nincsen; a nyelv nehezen tudja ezt

az egységet kifejezni; mondhatnám megismerve törekszik és törekedve megismer, más szavakkal mondhatnám: gondolkozik és akar, vagy akar és gondolkozik.

A gondolkodás az észé, az akarás a szívé; ennél fogva a nevelésnek — kiterjedvén az az egész emberre, mint emberre — ki kell terjednie a szívre (érzelemre) és az észre (értelemre) egyaránt, de sohasem külön-külön, hanem mindig egymást kiegészítve, egymással karöltve. Elismerem, hogy van külön erkölcsi és külön értelmi nevelés, de sohasem elkülönítve azon oknál fogva, mert e két tényezőnek elválasztása az emberi lélekben szinte lehetetlen, az ember csak mint egység ember. Ha mégis külön erkölcsi (érzelmi) és értelmi nevelésről beszélünk, ez az elnevezés inkább a kettőnek tartalmi irányára vonatkozik. A nevelés története is a kettőnek szétválaszthatatlansága mellett szól; a felvilágosodás századában, mikor a racionalizmus maga után vonta az erkölcsi determinizmust, szükségképpen beleestünk az értelmi egyoldalúságba, a didaktikai formalizmusba és ennek átkát viseljük ma is iskoláink egész vonalán. E didaktikai formalizmusnak ellenhatásaként jelentkezett egy újabb egyoldalúság a Herbarti pedagógiában. Sem az egyik, sem a másik nem lehet a nevelésben irányadó, mert egyik is, másik is csak egyoldalúságot jelent; ámbár a Herbarti felfogásban több a megszivlelendő, mint annak ellenkezőjében, a didaktikai formalizmusban.

Visszatérve a ma határozatlanul álló általános műveltség fogalmához, az a kérdés merül fel, nem ajánlatos-e az erkölcsi részt tényezőjévé tenni és pedig egyenrangú tényezőjévé az értelmi résszel együtt? A felelet csak igenlő lehet, sőt még tovább megyek, az általános műveltséget hajlandó vagyok elsősorban az ember érzelmi világában keresni és így a nevelés maga összeesnék az általános műveltség fogalmával, vagy mondjuk rossz szóval, a nevelés eredményének fogalma a *kineveltség*, a *megneveltség* — a műveltség fogalmával. Ennek az alapján előttem nem a sok ismerettel bíró egyén a művelt ember, hanem a sok erkölccsel és ismerettel

biró ember a művelt. Elvont ismeret akármilyen nagy tömege nem ad műveltséget, viszont az erkölcsöknek, az erényeknek sokasága sem, hanem a kettő együttvéve egy szellemi egységben, az emberben. Műveltebb ember az, aki a szépet megérzi, mint aki a szépet tudományos apparátussal magyarázza, amellet leke érintetlen marad és épen úgy műveltebb az, aki az erkölcsi jót érzi, méltányolja, mint aki az erkölcsan ezer tételeit és igazságait a kisujjában bírja és amellet erkölcsi érzése nincs. Nagy különbség van esztétikailag vagy erkölcsileg *tanult* és esztétikailag vagy erkölcsileg *érző* ember között.

Az általános műveltségnek ilyenén való fogalmazása a nevelés végső céljául szolgálhat, mert így a nevelésbe bele van vonva az egész ember, mint egység. De haladjunk tovább a megkezdett úton, szemelött tartva az embert, az emberi lelket mint egységet.

Tapasztalati tényeken alapul a Fechneri felfogás, hogy egység csak sokban van. Legklasszikusabb példája ez igazságnak maga az ember. Az agynak kiszámíthatatlan nyilvánulását, az érzelmeknek gazdag skáláját az ember úgy sugározza magából, mint a nap a sugarait, de mindig egységben tartja. Az emberi léleknek e tarkaságából, sokféleségéből nevezetes jegyeket kapunk a nevelés számára. Ha az ember érzelme és értelme sokoldalú, sokirányú, következik belőle a nevelésnek az a feladata, hogy erkölcsileg, értelmileg sok oldalról *növeljen*; így hozom le az emberi természetből az általános műveltségnek egy lényeges jegyét, a sokoldalúságot úgy az erkölcsi, mint az értelmi irányban. Ebből önkényt következik, hogy a nevelés sohasem szűnhetik meg. „A jó pap holtig tanul” közmondás ráillik minden emberre.

Ámde ha ennek a folyton való *növelésnek*, később *növekedésnek* nincsen határa, nem határozatlan-e tehát maga a *sokoldalú erkölcs*, a *sokoldalú ismeret* fogalma, épen úgy, mint a közkeletű általános műveltség? Ha tartalmában folyton bővülő is, de nem egyoldalú, mint amaz, mert az embert

mindig mint egységet tartja szem előtt. E sokoldalúság irányainak megállapításában történik a legtöbb visszaélés az újabb pedagógiában, mert az irányvonal nagyon sok. Legnehezebb is, mert nem állapítható meg az egyes irányok tartalma sem az emberi természet, az emberi lélek elnyomásának veszedelme nélkül. Minden egyes nevelendőre ugyanazokat az irányvonalakat a megfelelő tartalommal megállapítani, ellenkezik az egyéni rátermettség fogalmával, ellenkezik az egyes emberrel, mint individuummal. Az irányvonalak és azok tartalmának megjelölésében az embert, mint egyént kell tekintenünk. Az embert, mint embert először általános érzelmi és értelmi tulajdonságok teszik; de ez csak az elvont ember, az ember típusa; a nagy összességben az ember, mint egyén, különös sajátosságokat is foglal magában, vagy mondjuk, az érzelmi és értelmi tulajdonságok irányai közül ennek vagy annak erősebb képviselője és birtokosa. Amint nincs egyforma ember külsőleg, úgy nincs egyforma ember belsőleg, lelkileg sem. Az embernek ezt a tulajdonságát tartva szem előtt, a nevelés, az általános műveltség kánonját megállapítani nehéz, sőt lehetetlenség, különösen a mai nevelési rendszer mellett.

Az ember, mint egyén, egyéni individuális *növelést* kíván, éppen azért tömegnevelés és tömegtanítás, különösen a szó magyar jelentésében,²⁾ az emberi lélekkel, az emberi természettel ellenkező valami. Ha a nevelés valamiképpen ki akar szabadulni mai nyomasztó állapotából, azt csak individuális nevelés útján teheti, ez pedig feltétlenül maga után vonja az átkozott túlszűfoeltség megszüntetését és az általános műveltségbe egyéni korlátoltság miatt nem való elemek kérérlhetetlen eltávolítását.

Az általános műveltségnek, vagyis az egyénnek érzelmi (erkölcsi) és értelmi világának a megállapításában az embert, mindig mint sajátos egyént kell szem előtt tartani *elsősorban* és másodsorban mint társas lényt a külvilággal szemben, mint

---

2 V. ö. Dr. Schneller István: Egyéniség. - Személyiség, 1906.

mikrokozmost a makrokozmoszsal szemben. Az ember, mint társas lény faji tulajdonságokkal bővül, vagyis bizonyos tulajdonságokban egyezik más *én*-ekkel. Azok a tulajdonságok, melyek az *én*-ek *egy* bizonyos körét jellemzik, azok úgyszólván gépies tulajdonságok, és ezekben van egyenlőség; de ezek a fajt jellemző tulajdonságok ismét egyéni tulajdonságok más nagyobb társadalmi egységekkel szemben. A fajokat, a nagyobb köröket e jellemző tulajdonságok kanonizálhatók is, ezekben gyökerezik például a nemzeti nevelés gondolata is. Ez érzelmi és értelmi tulajdonságok irányainak a megjelölése és megállapítása nevezetes feladata a nevelésnek.

Az előbb említett gondolatban találok meg a szakműveltség alapját is. Ha általános műveltségről beszélünk, akkor ne emlegessük a szakműveltséggel szemben; nem az általános műveltség betetőzője az, hanem az általános műveltség köréből való lassankinti kiválás éppen az egyéni tulajdonságoknál fogva. A szakműveltség kialakulása nem az általános műveltség után kezdődik, hanem kezdődik már az általános műveltség kialakulása közben; éppen azért az úgynevezett korai pályaválasztás kérdése inkább csak jelszó és nem oly döntő az egyes erkölcsi és értelmi irányok tartalmának megállapításában. Sőt azt mondom, hogy a mai minősítési rendszer miatt a pályaválasztás kérdésének oly meglehetősen messze időre való kiterjesztése az egyéniség és bizonyos tekintetben a szakműveltség rovására történik. Azok a statisztikai adatok adnának erre nézve felvilágosítást, amelyek kimutatnák, hány érettségi vizsgálatot tett ifjú változtatja meg pályáját rövid két, három hónapon belül.

Visszatérek a sokoldalúság kérdéséhez, mint az általános műveltség lényeges eleméhez. A sokoldalúság úgy az érzelmi (erkölcsi), mint az értelmi irányban szintén eléggé határozatlan, mint a közértelemben vett általános műveltség, de legalább nem egyoldalú, mert az emberből, mint egységből vontuk le. Mindazonáltal, minthogy sokoldalúság, könnyen fajulhat „szétfolyó, ellaposodó sokféleséggé”³,) mint a mai egyoldalú di-

---

3 Dr. Mázy Engelbert: Általános paedagógia 128. 1.

daktikában. A tudományok haladásával erősen bővül, új meg új elemekkel gyarapodik. Ezzel együtt folyton bővülne az általános műveltség fogalma is és a túlterhelés — korunknak ez a kedvenc vesszőparipája — veszedelme el nem kerülhető, mert minden újabb elem helyt követelne az általános műveltség körében; ez alapon magyarázható meg mindaz a törekvés, amely minden tudományt tanítandónak vél a középiskolában; hozzávéve még e felfogáshoz a praktikus életre való nevelés jelszavát — mert csak jelszó — igazán agyon kellene tömni a középiskolát mindennel; ilyen felfogások mellett igazán közönséges, rendetlen raktárrá válik a középiskola. Ennek elkerülése végett múlhatatlanul szükséges bizonyos kiválasztás úgy az érzelmi, mint az értelmi anyagból.

E kiválasztást hirdeti, ámbár bizonyos egyoldalúsággal, a Herbarti paedagógia, amelyben a tanulmányok mérővesszeje; „jobb lesz-e általuk a tanuló, használnak-e valamit az erény, az erkölcsi jellem megszerzésére, vagy se”⁴⁾ Ismételten nem tagadom, hogy ez a gondolat nem értéktelen és nagyon is megszívlelendő, mert azzal, hogy az ismeretkörből az erkölcsi jellemfejlesztésre kiválóan alkalmas elemeket kiválasztotta, megbecsülhetetlen szolgálatot tett a paedagógiának az egyik oldalról, úgy hogy a másik oldalról való kiválasztás ezáltal könnyebbé válik.

A kiválasztásnak történnie kell mind az érzelmi (erkölcsi), mind az értelmi irányokból és pedig *elsősorban* ezekből; és csak *másodsorban* oly értelmi elemekből, ismeretekből, melyek a leendő szakműveltség magjait, elemeit képezik és amelyek mint ismeretek, magukban is becsesek és birtokosának diszére válnak

Ezt a gondolatot vélem az általános műveltség alapjává tenni és úgy hiszem, e gondolatnak kivitele után más képet mutatna egész középiskolai nevelésünk és oktatásunk. De természetesen, amilyen egyszerű ennek felállítása, ép oly nehéz is, mert sok és körültekintő munka, még több óvatosság és talán

---

4 I. m. 128. 1.

kemény harc árán vihető keresztül, mert társadalmunk kiválóan az erkölcsi oldaltól fázik, melynek pedig végre valahára dominálnia kell a jövő nemzedék képzésében.

E gondolattól, hangoztatva az érzelmi és értelmi tevékenységek egymással való egységét, a koncentráció is más világításban látszik, mint általában gondoljuk. Ma a középiskolában csak didaktikai koncentráció van. Utasításaink meg is jelölik a magyar nyelvi oktatás közvetlen kapcsolatában a többi tanszakkal;⁵⁾ ámde mondhatjuk, hogy legtöbb esetben ez csak külső kapcsolat, azon az alapon, hogy tannyelvünk magyar. Ilyenmü koncentráció önkényt kínálkozik és hivatalos kidomborítását csak a nemzeti műveltség gondolata vonta maga után. Az erkölcsi nevelés gondolata ismét a vallásban véli a koncentráció tárgyát megtalálni, ismét más a történeti alapon; mindegyikben van valami és mindegyik megszívlelendő, főleg a vallásnak, mint etikailag koncentráció tárgyának lehet és van elsőbbsége. A tárgyaknak egymásra vonatkoztatását, az egyező vonások kidomborítását mindig megtette a gyakorlati pedagógia, megteszi minden tanár ma is, még ha hivatalosan nem is hangsúlyoztatnák; mert hisz ki nem törekednék egységesítésre az önkényt kínálkozó alkalmakkor, az ilyen ténykedés úgyszólván nem is más, mint *asszociálás*, avagy *analogizálás*. Az ilyen kapcsolatot nem nevezem koncentrációnak, sőt bátor vagyok mondani, hogy egy tantárgy, mely mindig szűkkörű, a valódi koncentrációra nem is alkalmas. Kapcsolat igen sok van az egyes tárgyak között, de nem egy nézőpontból, pedig az egy nézőpont a koncentrációnak lényege; kapcsolni bizonyos alapon, bizonyos szempontból és mindig csak abból, az a valódi koncentráció. A valódi koncentráció igazában csak ott kezdődhetik, ahol egy meglehetősen nagy tömeg ismeret befejeződött; az valami későbbi, amely már meglevőknek alapján létesül, azokból szűrődik le. Erre legalkalmasabb a filozófia, melyet e szempontot tartva szem előtt a tantárgyak tantárgyának kell nevezni. Hogy

---

5 Utasítások 2. l.

azután e tantárgyon belül oly világnézet kialakítása⁶⁾ legyen-e a célpont, mely világnézet az Istenben bírja alapját, avagy maga az Isten, mint a végok, mint a pedagógusok általában gondolják, az mindig csak annyit jelent, és annak a bizonyítéka, hogy jelenlegi rendszerben nincs valódi koncentráció.

A koncentrációnak ilyenén való felfogása maga után vonja a filozófiának alaposabb és bővebbkörű tanítását és pedig a középiskolai nevelés és tanítás befejezése után az érettségi vizsgálat előtt, mert „*a bölcsészeti képzés a legjobb érettségi.*”⁷⁾

Ez annál is inkább óhajtandó, mert mindnyájunk tapasztalata szerint az egyetemen ilyen koncentráló tevékenységre vajmi kevés alkalmunk volt nekünk, tanároknak is, még kevésbé más fakultáson levőknek; ellenben a középiskolai tanulmányok után, amikor a felejtés gyors processzusa még nem indult meg, amikor az ismeretek is még elég élénk emlékezetben vannak, amikor az egyetemi szabad levegő és a nagyvárosi élet még nem ronthat annyit az ifju lélekben, a legjobb alkalom kínálkozik reá.

A sokoldalúság mellett az általános műveltség tényezőjeként a sokoldalú ügyességet⁸⁾ is szoktuk említeni; az általános műveltség e tényezője szintén az emberi lélek egységéből vonható le. A lélek tevékenységének két alapformájának, a megismerésnek és akarásnak eredménye, szükségszerű következménye, azért inkább csak külső, alaki műveltségnek nevezhető, a belső érzelmi és értelmi műveltség kisugárzásának. Minthogy a belsőt, a lélek tevékenységét csak külsőben, külső nyilvánulásaiban ismerjük meg, az alaki műveltséget sokszor elébe tesszük a tartalmi műveltségnek és annak intenzívebb kiművelését szorgalmazzuk; ettől nem ment az az újabb törekvés, amely túlságba hajtja a testi nevelést az erkölcsi és értelmi neveléssel szemben és annak kárára. Ha nem bolygatjuk meg az ember lelki egységét akár az érzelmi, vagy az értelmi irányban, hanem meghagyjuk a maga egy-

---

6 Schütz Antal dr.: Erkölcsi koncentráció, Magyar középiskola I. 85. 1.

7 Dr. Mázy Engelbert: i. m. 191. 1.

8 I. m. 42. 1.

ségében, belső harmóniájában és ezt a harmóniát csak erősítjük, akkor ez a belső harmónia külsőleg is harmonikusan fog nyilvánulni. „A harmonikus lélek külső megjelenésében, magaviseletében, modorában és másokkal való érintkezésében is harmonikusan nyilvánul. Tehát előzékeny, figyelmes, emberszerető, méltányos stb.”⁹⁾

Az alaki műveltségnek túlbecsüléséből magyarázom meg azt a törekvést a nevelésben, mely például a nyelvek tanítását az értelmi gimnasztika célgondolata alá rendeli, különösen a holt nyelvek tanítását, a nyelvtani szabályok túlbecsülését, mondjuk, amely nevelés a grammatikát célnak veszi és nem eszköznek a megértéshez. Az érzékek élessége, az elme ügyessége a harmonikus lélekből önkénytelenül kisugárzik; mert ott, ahol harmónia van, ott az egyes részek kiválása éles és biztos. Azért az úgynevezett sokoldalú ügyességeknek túlbecsülése és célgondolattá való kitűzése szerintem nem szerencsés gondolat, mert egyoldalúság és minden egyoldalúság a lélekegységnek megbontására törekszik.

Az általános műveltség utolsó tényezőjeként valamely hivatásnak betöltését és az ezzel járó szakműveltséget veszik. Az embert, mint egységet tekintve, annak egyéni tulajdonságain, egyéni hajlamain alapul, külső oka pedig a praktikus élet munkafelosztásának elvében keresendő. A közfelfogás szerint ez a szakműveltség, — mint előzőleg szó volt róla, — ámbár más szempontból — az általános műveltségnek betetőzője és csak későbbi alakulás. Ezt a felfogást tévesnek kell vennünk. Ha így fogjuk fel a szakműveltséget, akkor tagadjuk vele az egyéniséget, tagadjuk a rátermettséget. A szakműveltség csírái ott vannak az egyénben, az individuumban, és pedig úgy az erkölcsi, mint az értelmi irányban, azért a középiskolai nevelésben nagyon is számolni kell vele. Mikor azt tapasztaljuk a növendékekben, hogy az egyik a nyelvek iránt tanúsít nagyobb rátermettséget, a másik a matematikai tárgyak iránt, a harmadik a külső ügyességek iránt, ez a tény

---

9 Szitnyai Elek: Mit nevezünk valódi műveltségnek 3. 1.

nem más, mint haladás a szakműveltség felé. Épen azért a szakműveltség iránt nyilvánuló csírákat holmi mechanizmussal, egyformasággal elnyomunk nem szabad, hanem ellenkezőleg növelni kell azokat; mert tudjuk, hogy az ember a nagyvilágban csak mint szakember munkálkodhatik a nemzeti kultúra továbbfejlesztésében, csak mint szakember léphet elődeinek nyomdokába.

E helyütt fontos és megszívlelendő kérdés merül fel a mai középiskola ismeretanyagának tekintetében. Vajjon a középiskolai anyagalmazban nem találunk-e oly elemeket, amelyek a szakműveltséghez tartoznak? Mert jegyezzük meg jól, akik tantervet, utasítást alkotnak, mindmegannyian szakemberek. Tudva azt, hogy a nevelés folytonos tökéletesedés az erkölcsi és értelmi irányban, nem tekintjük-e a középiskolát olyan intézménynek, amely a lehető legnagyobb tökéletesedést nyújtja? Nem követjük-e el azt a hibát, hogy a tanulókat — hogy úgy mondjam, saját képünkre és hasonlatosságunkra akarjuk kinevelni? Nem törekszünk-e mindenáron a növendékeket saját szakunkban minél jártasabbakká tenni?

Ezeket az aggodalmakat bennem egynéhány érettségi vizsgálat szemlélete ébresztette fel. Tudvalevő, hogy minden elnök úgyszólván rányomja egyéniségének és felfogásának bélyegét a vizsgálatra; mert legtöbbször ő maga is szakember, vannak kedvenc kérdései; sőt maguk a jelöltek is ez irányban készülnek elő és azt kutatják elsősorban, milyen szakú a leendő elnök. Valamely vezető egyéniség, különösen a nevelőnek egész karaktere rányomódik növendékére, ez nagyon természetes és e gondolat kivitele a nevelésben nem is háládatlan, ámde soknemű túlterhelésnek az oka épen a nevelő szakműveltségénél fogva, mert többnyire csak az értelmi, ismereti irányban érvényesül. Ha revidiálnók e szempontból a középiskola tananyagát, azt hiszem, elég elemre bukkannánk, amelyek már a tágabb értelemben vett szakműveltségbe tartoznak, értem például a magyar irodalmat is; a szerintem nagyon is túlbecsült — ámbár fontos — történelmi alap csak

nem kívánhatja, hogy oly részletességgel foglalkozzunk a halotti beszéddel, a keresztény középkor prózai termékeivel, a kódexekkel, legendákkal, a vallásharcok korszakának apró-cseprő alakjaival, mint amilyen gonddal és részletességgel tankönyveink egyáltalában tárgyalják. A latin és görög tanítást tartva elsősorban szem előtt, attól félek, hogy a teljes filológiai cél elérésére való törekvés meglehetősen mélyen belenyúl a szakműveltség körébe.

Épen azért, minthogy mindannyian szakemberek vagyunk, e tekintetben felette nagy óvatossággal kell eljárunk; a legelső szabály, hogy követelményeinkben a növendék nivójára szálljunk le, annak érzelmi és értelmi világába belehelyezkedve követeljünk. Egyéniségünkől több nyomódjék rá, vagy legalább is ugyanannyi, az erkölcsi irányból, mint az ismeretiből, mert az ellenkezőjével, az ismeretek nagy tömegével elbágyasztjuk a lelket és nem marad elég energia az erkölcsi rátermettség kifejlődéséhez.

Ha valaha illetékes körök az egységesen jogosító vagy egységes középiskolát meg akarják alkotni, más szóval, ha valamikor gyökeresen hozzáfogunk a középfokú tanítás és nevelés reformálásához, akkor lesz az ideje annak, hogy kettős, sőt tizszeres nyomatékka hangoztassuk a *nevelés*, az erkölcsi és értelmi nevelés elvét, nehogy ismét csak tantervek tömve sok tananyaggal szülessenek, mint amelyeknek készítése a legkönnyebb. Az újabb mozgalmak képviselői, köztük elsősorban a katolikus tanárok egyesülete, már kibontotta a zászlót az erkölcsi nevelés érdekében; egyoldalúvá ez nem fog válni, mert a didaktikai oldal képviselői elég számban lesznek, mint mindig voltak. De különösen arra kell ügyelnünk, nehogy csak általánosságban mozogjunk, hanem az erkölcsi nevelésre vezető utak és eszközök megjelölésében a legapróbb részletekig hatoljunk, mert különben háttérbe szorulunk a sokoldalú ismeret és a praktikus cél képviselőivel szemben.

Ha e szempontból akár utasításainkat, akár az erkölcsi nevelésre vonatkozó újabbban megjelent értekezéseket vesszük

vizsgálat alá, azt tapasztaljuk, hogy azok mindig csak általánosságban mozognak; több bennük a lelkesedés, az ügy iránt való őszinte buzgalom, mint az erkölcsi neveléshez szükséges utak és eszközök *pozitív* megjelölése. Joggal értekezük *Kőszegi László*: A valláserkölcsi nevelés pozitívumáról,¹⁰⁾ és félő, hogy ez, a magyart különben is jellemző általánosság, ez a lelkesedés, vagy mondjuk több szó, mint tartalom ártalmára lesz a jövő erkölcsnevelésügynek.

Nem ment ettől az általánosságtól a *Magyar Középiskola* sem, ámbár általánossága még érthető, hisz még a zászlóbontásnál van. Beköszöntője új irányt jelöl: „A középiskolának magyar nemzeti szelleműnek kell lennie, amely valláserkölcsi alapon álló művelt embereket nevel,” és tovább: „A középiskola tanításterve az általános műveltséget tűzi ki a középiskola céljául, ebbe beleértve az utasítások szavai szerint a nemes erkölcsű jellemesség fejlesztését is. Mi is azt akarjuk; ámde ne legyen ez a gondolat a tanítástervek holt betűi közé elrejtve, mely nem szól a szivekhez és senkinek sem használ, mint az elásott talentum, *hanem éltető szellem, legyen friss forrás, mely üdit és erős nemzedéket nevel. Legyen a nevelés elve igazán a középiskola munkájának közép-pontja.*”¹¹⁾ De már sajnálattal kell olvasnunk az egyik szerkesztői üzenetben: „Értesítjük tisztelt munkatársainkat, hogy hosszabb terjedelmű cikkeket, melyek három-négy folytatásban volnának csak közölhetők, nem adhatunk ki folyóiratunkban.”¹²⁾ Miért nem? Mivel okadatolható e felfogás? Jegyezzük meg jól, hogy az írás csak helyettesítője, közvetítője az élőlőszónak *beszélgetés* a távolból. Csak azért tömörültünk mi össze, hogy részletes mondanivalónkat, még ha *tíz* folytatásban is jelennék meg, ne közölhessük, hanem az áldatlan és semmitmondó általánosságban maradjunk? Tudjuk, hogy anyagilag nem vagyunk oly helyzetben, hogy eszméinket saját költségünkön nyomassuk ki és a hivatott tényezőknek megküldjük.

---

10 Magyar Középiskola I. 209. 1.

11 I. m. I. 1-2. 1.

12 Ugyanott 208. 1.

Hogy tehát ne mindig csak általánosságban mozogjunk, szükséges a nagyobb arányú mozgalom és e mozgalomban az egységes vezetés, az egységes kéz. Minmagunknak is nevelődnünk kell a kitűzött nemes cél kiviteléhez. Sokaknak kell anyagot hordani azon alaphoz, melyen majd a valláserkölcsei alapon álló nemzeti középiskola fog felépülni.

II.

Riedl Frigyes az országos tanáregyesület 1907. évi július hó 3.—4.-én tartott közgyűlésén a középiskolai bajokról szólva azt állította, hogy a magyar középiskolának nincs nemzeti művelődési eszménye;¹³⁾ más szóval nincs magyar nemzeti középiskolánk, nincs nemzeti műveltségünk. A francia középiskola francia ifjút, az angol angolt, a német németet, csak a magyar középiskola nem nevel magyar ifjút. Meglehetősen kemény vád és megszívlelendő jelenség, hogy miért nincs ezideig a magyar középiskolának nemzeti típusa, miért nincs nemzeti művelődési eszménye? Ő meg is jelöli az utakat a nemzeti eszmény megalkotására; lélektani megfigyeléseket kíván tenni, a nemzet fősajátságait, erényeit, hibáit összegyűjteni és abból megrajzolni a nemzeti típust és eszményképnek odaállítani a középiskola nevelői munkássága elé. Mások ismét a nemzeti szellemben vélik ezt a célt elérni és erre legalkalmasabbnak találják a magyar történelmet, annak fejlődéséből nyert eszmék alapján akarják megtalálni a nemzeti típust, ismét mások a költői termékekből vélik kialakítani, továbbá az irodalomtörténetből, a magyar földet ismertető földrajzi és természetrajzi tanításból. Dr. Schneller István pedig a nevelés szó történeti jelentéséből, a közmondásokban rejlő magyar szellemből.¹⁴⁾ Az új utasítások is ezeken a nyomokon haladnak, amikor nemzeti tárgyakkal telítették meg a tanítástervet és azoknak nemzeti szellemben való kezelését kívánják.

Hogy e törekvések közül mindegyike mond valamit, az kétségtelen, mert mindegyik becses adatokkal szolgálja mind-

13 Tanáregyesületi Közlöny 1907. I. 11 1.

14 Dr. Schneller István: A nemzeti nevelésről, Budapest, 1902.

nyájunk célját, a magyar nemzeti középiskola megteremtését. Mások a nemzeti középiskola kifejlődésének, a nemzeti nevelés akadályaira is rámutatnak; felhozzák nevezetesen, hogy mindenben a német nevelési rendszerek és felfogások után indulunk, pedig a német karakter sokkal jobban eltér a magyar karaktertől; és vannak nemzetek, amelyekhez a magyar típus közelebb áll, mint a némethez; ilyen például az angol. Hogy a német neveléseméleti nagy tudás az egész nevelést illetően sok haszonnal járult hazánk nevelésügyének emeléséhez, az is bizonyos, hisz elméleti pedagógiai tudományunk is onnan táplálkozik, ámde utmutatónk és tanítónk mindenben nem lehet, az ellen tiltakoznunk kell teljes erőnkől. A nyugati, különösen a német nemzet élete, gondolkodásmódja, felfogása, nyelvének, intézményeinek szelleme merőben ellenkezik a magyarral és éppen azért az átvételben vagy utánzásban óvatosan kell eljárunk. Ami ott beválik, az nekünk esetleg kárunkra lehet. Schneller István idézett munkájában kimutatta, hogy maga a nevelés szó jelentése is ellenkező a magyar szó jelentésével tekintve különösen a nevelő és a nevelendő viszonyát. Ennek dacára iskoláink, de különösen a gimnázium, német mintára készült; a klasszikusok a nemzeti nevelés megengedte határokon túl való kultiválása is a német hatásból magyarázandó.

Hogy a német nemzeti típusnak teljesen megfelelő a gimnázium, az kétséget kizáró igazság; ők tudományos nép és így joggal nevezi a német a gimnáziumot az egyetemre előkészítő iskolának. Mi velük szemben jogász nép vagyunk. Ott nagyrabecsülik, eszménynek állítják oda a filozófiai gondolkodást, nálunk pedig minden csak jogászképet mutat; ámbár ebben is egyoldalúak vagyunk, mert a jogi tudományt nálunk nem is mint tudományt becsüljük, hanem mert a jog a legtöbb pályára utat nyit, a legnagyobb előhaladás ezzel a tudománnyal érhető el és mondjuk egy kissé kényelmes eszköz az úrhatnáság elérésére. Annyira jogásznemzet vagyunk, hogy még oly hivatalokat töltünk be jogászokkal, amelyekben

azoknak semmi keresni valójuk nincsen. Innen van, hogy a nemzeti nevelés is a politikától függ, a politikai szeszélyes hullámok belecsapkodnak a nevelés szentélyébe is.

Ha tehát per analógiam a nevelési eszmény felállításában a németeket követnők, oda kellene a magyar jogászt típusnak állítani, ami akarva nem akarva úgyszólván van. A jogászműveltségre való törekvés maga után vonja a retorizálást, mert ez dicsőséget és fényt, nagyrabecsülést, babérkoszorút és gyors előhaladást biztosít. Ez a magyar társadalom ideálja. Lelkesedés, nagy, nemzetet, emberiséget mozgató eszmék hirdetése a mai magyar karakter legfőbb tulajdonsága és ami azzal együtt jár, semmitmondó általánosság, sokszor olcsó hazafiaskodás, hazafias frázisok.¹⁵⁾ Egy-egy parlamenti beszéd frázisokkal fűszerezve, több szóval mint tartalommal, nagyobb dicsőséget arat, mint egy tudományos munka, amely sok évi fáradságos munkának eredménye. Megdöbbenéssel vettük észre, hogy az egyetemen is oly magyar nyelvi dolgozat ítéltetett elsőnek a magyar irodalmi versenyeken, amely csupa frázishalmaz volt és a feladott tételhez keveset szólott, tehát tartalomban, szerkezetben gyenge; míg másodiknak tartalomban, szerkezetben, kidolgozásban az elsőnek felette álló dolgozat. És így ítélték e dolgozatokról a magyar irodalmi oktatás vezéremberei!¹⁶⁾

A Riedl ajánlotta módszer, mely szerint megfigyeléseket kellene tenni a magyar típus megalkotásához, legalábbis nem épen megnyugtató volna és felette kérdés, vajjon ez az egyéneken való megfigyelés útján sikerülne-e, lévén hazánk és fajunk oly sok elemből álló; mindenesetre tanulságos kísérletnek mondható.

Minden egyes más vélemény, mely különösen egyes tárgyakban, azoknak intenzívebb módon való tanításában keresi a nemzeti műveltség alapját, egyoldalú, mert más, nemzeti elemeket tartalmazó tárgyaknak háttérbe való szorításával jár. Az igazsághoz való közeledésnek látszik az a felfogás, hogy

---

15 Tanáregyesületi Közlöny 1907. I. 7. 1.

16 Ugyanott. 1907. XXI. 480. 1.

tanítsuk meg a növendéket úgy gondolkozni, mint ahogyan a magyarság kezdettől fogva máig gondolkozott az egyes korszakokban, tehát úgy, hogy az ifjú a magyarság életét mintegy átélje.¹⁷⁾ E gondolatban sokat látok, ámde tantervünk keretében kivihetetlen, de meg lélektanilag is kissé erőszakolt. E felfogás a történelem tanításának céljából származott. E szerint a történelemnek az a feladata, hogy az ifjú a történelmet mintegy átélje, vagyis az ifjút tényleg görögnek, rómainak kell nevelnünk és így a magyar történelmen keresztül vezetve magyarnak, hogy eljussunk vele a jelenkorba.

A gondolat megnyerő, de kivitelét a szakműveltség körébe valónak vélem; a fejlődő, meg nem állapodott lélek egységére azt hiszem, döntő hatással járna. De azután jegyezzük meg, a történelemtanulás mindig csak közvetett, legalább is a középiskolai fokon, az eszméket a könyv, a tanító útján kapjuk, az illetőnek szívéen, egyéniségén, kritikáján keresztül és ki biztosít minket a közvetítő pártatlanságáról, igazságszeretetről? Ahány a történetíró, annyi a felfogás. Még a történeti forrásokba való belemélyedéssel sem gondolnám a nemzeti szellemet, a nemzeti típust megtalálni.

Hátra van még a nemzeti szellem, a magyar típus kipuhatólására a magyar irodalomtörténet, a költői termékek. A lépés ez irányban meg is történt, mikor az irodalomtörténet alapjául a költői művet kell tenni és helyesen, mert a költői termékekben van a nemzeti szellem túlsúlyban és azokból közvetlenül szívhatjuk magunkba; a költők tényleg a kor vatesei; finom érzékenységükkel és fogékonyságukkal egész öntudatlanul felveszik magukba a kor szellemét, nemzetüket átjáró hangulatokat és így egy felsőbb erőnek engedve, az ihletettség perceiben feltárják a jelennek, a szívnek, vágyódását s boldogságát s eszményeikben a jövőnek titkait. A költészet, valamint általában a művészet az egyes korszakok leghívebb tükre, mert a szellem *közvetlen*, a reflexió által meg nem törött alkotásán, teremtésén nyugvó megnyilat-

---

17 Schneller I. i. m. 40 s. k. l.

kozása.¹⁸⁾ Az irodalomnak, minthogy közvetlen, elsőbbsége van minden tárgy felett a nemzeti szellem megrajzolásában és így növelésében, ehhez hozzájárul a kincsekben gazdag nyelv. „Nyelvében él a nemzet.”

Willmann a nemzeti nevelésről szólva azt mondja, hogy a nemzeti elemek kidomborítása a nevelésben haladást jelent és ő is elsőbbséget ad a nemzeti nevelésben a költészetnek, különösen a népköltészetnek.¹⁹⁾

Amint látjuk, a nemzeti szellem kipuhatolását az egyes vélemények mindig egy-egy nemzeti tárgy intenzivebb módon való tanításában, avagy egy nemzeti tárgynak a tanításba középponttá való helyezésében vélik elérhetőnek. Amint mondtuk, mindegyik törekvés tiszteletreméltó és a nemzeti nevelést előmozdító tény, de csak egyoldalú, mert egy tárgynak kidomborítása a többi, nemzeti elemeket magában foglaló tárgyaknak háttérbe való szorítását vonja maga után. A nemzeti tárgyaknak egyformán kell a nemzeti nevelésügyet szolgálni, mindegyik a benne rejlő lehetőség szerint.

A nemzeti nevelésben is az emberi lélek egységéből kell kiindulnunk, hogy a nemzeti ismeretek is élő birtokká váljanak, hogy erkölcsi célt szolgáljanak. A nemzeti ismereteknek a lélek érzelmi világát is tevékenységbe kell hozniok, mert különben holt tőkévé válnak és semmit sem használnak. Tudjuk, hogy a sokoldalú nemzeti ismerettel szemben az érzelmi irányban a sokoldalú szeretethez jutunk; ha a nemzeti tárgyakat ez irányban kezeljük, akkor a nevelés a nemzeti elemeket, ismereteket élő birtokokká varázsolja és ez a birtok, ez a nemzeti szellem tőke a szeretet erkölcsi motívuma alá helyezve a nemzeti öntudat, a nemzeti szellem és egyéniség táplálására fog szolgálni.

Mit értek sokoldalú szeretet alatt a nemzeti szellemet illetőleg? Mindannak őszinte és forró szeretetét, amit csak a

---

18 Schneller I. i. m. 5. l.

19 Willmann: Didaktik als Bildungslehre III. kiad. II. 137-125.

magyar föld, a magyar szellem valaha produkált; tehát magának a földnek, az ősök vérével és verejtékével szerzett hazának tartalmas szeretetét természet adta szépségeivel, növény-, állat- és ásványvilágával. Mindannak szeretetét, amit valaha magyar szellem alkotott; a magyar tudománynak, a magyar művészetnek osztatlan szeretetét. Szeresse az ifjú a magyar költészetet, szeresse kiválóan a magyar zenét, szeresse mindazt, ami magyar szívből magyar szívéhez szól.

E szeretet alapuljon azon a tudaton, hogy minden magyar nemzeti tartalom hosszú idők, ezrek és milliók munkájának gyümölcse és hogy mi is csak úgy léphetünk elődeink nyomdokába, csak úgy lehetünk a nemzeti műveltség továbbfejlesztői, ha a magyar szellem termékeit mind történeti alapon vizsgáljuk. E meggyőződésem folyománya annak a követelménynek hangoztatása, hogy tanítástervünkbe valahára állítsuk be a *magyar műveltségtörténelmet*. Ebben a tárgyban látom a nemzeti műveltség elemeit összefoglaló tárgyat, sok magyar pedagógusnak régi óhaja teljesülne ezáltal és a mai tanítástervben elszórt nemzeti elemek rendszeres összefoglalást nyernének.

Ha e szempontból a meglévő gimnáziumi vagy reáliskolai tanítástervet vesszük vizsgálat alá, meggyőződünk, hogy az nem elég alkalmas a nemzeti műveltség, a nemzeti elemek kidomborítására egyrészt a nemzeti tárgyak helytelen elrendezése miatt, másrészt azok intenzívebb tanításának lehetetlensége miatt és a klasszikus tanulmányoknak a nemzeti tanulmányokkal szemben való nagy aránytalansága miatt.

A jelzett szempontokból vizsgálom például a magyar nyelvi és irodalmi tanítást, különösen a klasszikus tanulmányokkal szemben.

A gimnáziumban klasszikus tanulmányokra esik hetenként 63 óra a görög nyelvet tanulóknál és 55 óra a görögpótlót tanulóknál; ezzel szemben a magyar nyelv és irodalomra esik 30 óra. Még hagyján, hisz tudom, a több óra még nem bizonyosága az illető tantárgy elsőbbségének, ámbar e meg-

jegyzésben is van némi igazság. Ámde hasonlítsuk össze a klasszikus tananyagot a magyar nyelvi tananyaggal és látni fogjuk, hogy a klasszikus tárgyak anyagát alaposan lehet tárgyalni, bele lehet mélyedni az egyes költők műveibe; a magyar nyelvi és irodalmi anyagot, ha az előírás szerint el akarjuk végezni, azt csak felületesen tehetjük, pedig nincs veszedelmesebb a felületes tanulásnál és tanításnál, főleg ha nemzeti tárgyakról van szó, nem is szólva az ezzel kapcsolatban járó túlterhelésről.

A latin nyelv tanításában a negyedik osztálytól kezdve a nyolcadik osztályig általában a következő klasszikusok kerülnek tárgyalás alá: Cornelius Nepos, Phaedrus, Julius Caesar, Ovidius, Cicero, Lívius, Vergílius, Sallustius, Tacitus és Horatius. A cél, mint az utasítás mondja: „Arra kell tehát súlyt vetni, hogy a növendékek jól megértsék az olvasott írókat s hogy az olvasást kísérő tárgyi magyarázat és reális felvilágosítás ne maradjon szakadozott ismeret, hanem lassan-lassan bővülve, kiegészülve, a római nép életének, gondolkodása módjának felfogására és méltatására képesítse a tanulót.” Ezt a célt a klasszikusoknak annyi időn át való foglalkozásával elérhetjük. Ámde vonatkoztassuk ezt a célt a magyar klasszikusokra, kíséreljük meg a magyar nép életének, gondolkodása módjának felfogására és méltatására képesíteni a tanulót. A mai tanterv keretében ennyi lehetetlen, pedig ennyi minimum a nemzeti irodalom tanításában, ennél magasabbra is törekszünk. Foglalkozhatunk mi oly belemélyedéssel és részletességgel egy-egy magyar klasszikussal, mint egy-egy latin klasszikussal, az egy Toldit kivéve? Az összes magyar klasszikusok ugyszólván a hatodik osztályos poétikába vannak szorítva.²⁰⁾ Az alsóbb osztályokban ez a cél nagyon korai volna: a magyar nép életének, gondolkodási módjának felfogása és méltatása még az agyonmagyarázott Toldi alapján sem. Az ötödik osztály a retorikai osztály; legnagyobb szónokaink műveiből a fent jelzett cél is-

---

20 V. ö. Bartha: A poétika tanítása középiskoláinkban. Budapest, 1907.

mét nem érhető el; marad csupán a hatodik osztály a magyar klasszikusok behatóbb tárgyalására; de még hagyján, ha csak azokkal kellene foglalkoznunk, ámde a műfajokban világirodalmi áttekintést is kell adnunk; így nem hiányozhatik olvasmányainkból a latin és görög klasszikusokon kívül a világirodalom legnagyobb alkotásainak ismerete sem; és ha nem olvasásra — és pedig lehetőleg iskolai olvasásra — alapítjuk Shakespeare, Molièret, Dantét, Tassót stb., akkor címekkel és nevekkkel, valóságos matematikai le nem vezetett képletekkel van dolgunk. A hetedik és nyolcadik osztályban elég dolgunk van az irodalomtörténettel, melynek beosztása szintén nem felel meg még a mondott célnak sem. A hetedik osztály tananyagából alaposan sokat kellene elhagyni; a tankönyvek általában sokat vesznek fel. Minek annyit a halotti beszéddel foglalkozni, a kódexekkel, a legendákkal, a protestáns korszakban a sok vitatkozóval, magával Tinódival is, sőt minek annyit Gyöngyösivel is? Megjegyzem, hogy a magyar nyelv rendszerének áttekintése is ebbe az osztályba van szorítva. A nyolcadik osztályra marad irodalmunk legbővebb, egyúttal leggazdagabb része: Kisfaludy Károly, Vörösmarty, Széchenyi, Kossuth, Deák, Eötvös, Jósika, Kemény, Tompa, Petőfi, Arany, Madách, meg a legújabb kor irodalma is és mindezekhez hat-hét hónap áll rendelkezésre és ezalatt magánolvasmányokkal, gyakorlatokkal is kell foglalkozni még hozzá általános ismétlést is kell úgy ahogy tartani, mert ott van a rém, az érettségi vizsgálat. Mindannak elvégzéséhez, ami a VI., VII. és VIII. osztályra elő van írva az utasításokban, aránytalanul kevés az óraszám, ennek következménye bizonyos kapkodás, ami azután felületességre vezet.

Hasonlítsuk össze például a görögpótló magyar tanulmányokat a magyar költői termékek tanításának idejével. A görög nép életének, gondolkodásmódjának felfogására és méltatására több az idő, mint a magyaréra, ott a nyolcadik osztályt kivéve ugyanannyi heti óra áll rendelkezésre, mint a magyar irodalmi tanításban. Ott heti három óra áll rendelkezésre

zésre Homerosra és Herodotosra, külön esztendő Aischylos és Sophokles tragédiáira, ezekből is csak egy-egyre és a lírára a hatodik osztályban; egy külön esztendő Thukydidesre és Demosthenesre és rövid irodalomtörténetre és egy esztendő heti két órában Platonra, a filozofusokra és a görög művészet ismertetésére. Mert, hogy az ezekkel párhuzamban előírt magyar klasszikusok a görögpótló tanfolyamon csekély olvastatásban részesülnek, az nagyon természetes és tulajdonképen nem is tartoznak oda. Ugyanennyi, sőt aránylag kevesebb időhöz van kötve például a Zrinyiász, Zalán futása, Buda halála, Jósika, Eötvös, Kemény, Jókai egy-egy terjedelmes regénye, Dorottya, Iréne, Bánk bán, Kérők, Csalódások, Csikós, Liliomfi, egy-két népszinmű. Az ember tragédiája, a sok apró lírai és epikai olvasmány stb. — Hol itt az igazság? Hát becsesebb nekünk a görög és római nép gondolkozási módjának, életének, felfogásának ismerete, megértése és méltatása mint a magyaré? És mi még hangoztatjuk, hogy új utasításaink a nemzeti műveltség megszerzéséhez jelentékeny haladást jelentenek! E tényt, ez igazságtalanságot a nemzeti tárgyakkal szemben erősen kell hangoztatnunk az esetleges reformoknál.

Más nemzeti tárgyakkal is így vagyunk, például a nemzeti történelemmel. A nemzeti történelemnek érdemleges tárgyalása, abban való elmélyedésre jut a nyolcadik osztály hat-hét hónapig tartó szorgalmi ideje, és azalatt akarnók a növendéket úgy megtanítani, hogy magyarnak neveljük? Hisz e szempontból csak nem tárgyalhatjuk a történelmet a harmadik és negyedik osztályban! És mi marad abból a harmadikos és negyedikes történelemből a nyolcadikig? Mindannyian tapasztaltuk, hogy a nyolcadik osztályban elő kellett vennünk a kis kézi harmadikos történelmet, hogy az oknyomozó történelemben tájékozódhassunk. És milyen visszás helyzet, amikor a hetedik osztályú irodalomtörténetben a politikai és műveltségi mozzanatoknál nincs mire hivatkozni, mert a történelmet csak a nyolcadik osztályban kezdik; és hasonló-

képpen a nyolcadikban nincs mire hivatkozni, mert a történelmet csak ott kezdik és az irodalomban már Vörösmartynál tartunk. És csodálatos, hogy a történelemtanár hivatkozzék politikai és műveltség-történelmi mozzanatoknál az irodalomban tanultakra. Miért nem halad a nemzeti történelemtanítás párhuzamban az irodalmival, tehát miért nem kezdődik a hetedik osztályban? Mi áll ennek útjában? Mi rettenetes következménye lenne ennek? De talán a klasszikus tanulmányok húznák a rövidebbet?

Felfogásom szerint, ha igazán bele akarunk mélyedni nemzeti életünkbe, a következőleg osztanám be e két nemzeti tárgyat a tanítástervbe: A magyar nyelvi tanítást meghagynám az első és második osztályban esetleg csak négy órában; a nyelvi tananyag megmaradna, ami most, azzal a különbséggel, hogy a harmadik osztályból kivenném a magyar nyelvtan rendszeres tárgyalását, mert ebben az osztályban korainak tartom a nyelv rendszerének összefoglalását. A harmadik osztályra maradna Toldi, stilisztikai gyakorlatokkal, de természetesen nem oly meglehetősen tudós színezetben tárgyalván a stílus sajátosságait, mint általában ma tesszük. A stílus fejlődése hosszú lélektani folyamat, amelynek tanítása és fejlesztése a nyolcadik osztályig folyik; épen azért a stilisztikának tanulását és folytonos ébrentartását az írásbeli dolgozatok keretében is taníthatónak vélem. A negyedik osztályba tenném a prózai írásművek elméletét azzal a különbséggel, hogy a történelmi műfajok tárgyalását a történelemtanításba helyezném. Az ötödik és hatodik osztály volna a poetikáé és pedig az ötödik osztály az epikáé, a hatodik a líráé és drámáé; a hetedik és nyolcadik az irodalomtörténeté. A magyar nyelv rendszeres és alapos tanítását a hetedik osztályba tenném mint külön tantárgyat heti két órában. A többi osztályban is legalább négy órát jelölnék ki a magyar tanításra. Az oknyomozó történelmet az irodalommal párhuzamban a hetedik és nyolcadik osztályba helyezném.

Ennyi óraszám és ilyen beosztás mellett vélném elérhe-

tőnek, azt a célt, melyet az utasítások elibünk szabnak; ennyi óraszám és ilyen beosztás mellett foglalkozhatnánk olvasás alapján a világirodalom legnagyobb termékeivel is. Ennyit azt hiszem megtehetünk, sőt megtenni kötelességünk, ha nevelésünknek és tanításunknak nemzeti karaktert akarunk adni. Ennyit áldozhatunk a magyar szellem, a magyar élet és gondolkodás felfogására; és ha a nemzeti, tárgyak alapos tanításával a magyar klasszikusok által kifejezett szellemben hatolunk, azt hiszem, nemzeti nevelésügyünknek tettünk annyit, amennyit tehettünk. És ha hozzá még e tanítást az említett sokoldalú szeretet erkölcsi motivuma alá helyezzük, nemzeti nevelésünk hatalmas lépésekkel fog előrehaladni.

Ámde az ilyen törekvés mindig olyannak tűnik fel, mint harc a klasszikus tanulmányokkal szemben. — Épen azért e kérdést is óhajtom érinteni. Nem akarom a klasszikusok és modernek egyik szélsőségéhez sem csatlakozni, — mert szélsőségeknek tartom, sem arra a hálás és háládatlan szerepre vállalkozni, hogy a klasszikusok ellen foglaljak állást. Egyben-másban mégis hozzá akarok szólni. Elismerem, hogy a klasszikus nyelveknek nagy a pedagógiai értékük, igazi tudományos filológia csak azokra építhető; a klasszikus nyelvek a filológiai tananyagok ősforrásai és a modern tudományoknak is tárgyai. Ámde hazánk középiskoláiban, a nemzeti műveltség szempontjából nem tartom helyesnek azoknak annyi időn, oly sok vesződséggel való tanítását. Merem azt a kijelentést kockáztatni, hogy *heti 4—5 órában öt év alatt a középiskolában az oda nem való elemek kizárásával, a tananyagok okos revideálásával ugyanazt az eredményt érnők el, melyet ma érünk el nyolc esztendő alatt.* E meggyőződésem mellett szól az a körülmény, ha a német nyelvi tanítás eredményét a latin nyelvi tanítás eredményéhez viszonyítjuk. Az utasítások német nyelvi célkitűzése meglehetősen igazságtalan, amikor szinte többet kívánnak, felénél kevesebb óraszám mellett a német nyelv tanításától, mint a latintól. Mert azt hiszem, magyarul tanítani vidéken magyar fiúnak van olyan nehéz

a német, mint a latin. Bizonyítsa be valaki ennek ellenkezőjét! Talán azért könnyebb a német, mert szomszédunk német? Igen, azt szokták mondani, a latinnak egész más a célja! Tudom, de ha a két nyelvnek célkitűzését vizsgáljuk, ki fogja megmutatni, hogy az egyik nehezebb a másiknál? Én mindkettőt egyformán nehéznek tartom. Ha az érettségi vizsgálaton egy-egy jeles jelölt a latin szöveget lefordítás után saját szavaival el tudja latinul mondani, azt már megcsodáljuk. A németben ezt közönséges tudásnak vesszük és még a gyengébbektől is megkivánjuk. Talán az a latin szöveg nehezebb a német szövegnél? Nem hinném.

A magyar nyelvtisztaság megóvása céljából nem tartom helyesnek a latin nyelvnek a magyarral való kezdését, viszont azt sem irom alá, hogy feltétlenül a latin tanár kezében legyen egyúttal a magyar. Az elsőre nézve azt jegyzem meg, és felfogásom, hogy az csak a magyar befejezése után kezdhető meg, hozzászólásom végén kifejtendő okokból. A másodikat csak elvben tartom helyesnek, a kivétel mást mutat. A latin tanárok közül kevés percentje kezeli a magyar nyelvet a latinnal kapcsolatban az utasítások értelmében. Abban az értelemben tudniillik, hogy a magyar nyelv legyen állandóan középpontja a nyelvi, tehát a latin nyelvi tanításnak is. Legtöbbször arra az eredményre jutunk, hogy a magyar nyelv nemcsak közönséges eszköz a latin tanításához, hanem annak valóságos szolgája; és hiába, mégis csak a latin az állandó levegő, azzal foglalkozunk legtöbbet akkor, amikor a növendéket anyanyelvi érzékében egy merőben új és ellenkező szellemű nyelv nélkül erősítenünk kellene. Amint az igazgatói értekezletekből látom, erősen kezd kidomborodni az a vélemény, hogy a latin nyelvet csak a harmadik osztályban kezdjük; és ezzel meg lesz döntve az az erős hit, hogy a latin és a magyar a kezdő fokon egy kézben, pláne nem szakkézben legyen. De ezt is csak a klasszikus tanulmányok túlhajtásának tudom be.

A németeknél, vagy a nyugati nemzeteknél ez fényesen

beválik és nem is lehet máskép, hiszen a nyugati nyelvek szelleme és különösen mondattana — a nyelvi oktatás alapja — egy és ugyanaz. De mi mindenben szeretjük a németeket utánozni. Merem állítani, hogyha klasszikus filológusaink nem táplálkoznának német forrásokból, nemzeti nevelésünk és tanításunk könnyebben haladna. Azután ne felejtsük el, hogy a németnek a gimnázium az egyetemre, a főiskolákra, a tudományra előkészítő intézmény és tisztán csak az. Vannak egyéb iskolái, ahová a gimnáziumba nem való elemeket terelheti, de nekünk még elenyésző csekély a többi iskolánk.

III.

Hátra van még annak a kérdésnek a megvitatása, vajjon szükséges-e az *egységes jogosítású középiskola*, avagy csak *egységes középiskola*? Mind a kettő jelszó és újra felszínre való jutását az ismeretes német (porosz) rendelet vonta maga után, amikor Németországban kimondották, hogy a reáliskola épen úgy jogosít az egyetemre, mint a gimnázium. Tehát egységes jogosítás csak annyit jelent, hogy a különböző típusú iskolák egyformán képesítenek az egyetemre, tekintet nélkül arra, mit és mennyit tanítottak. Ilyen egységesen jogosító középiskola van minálunk is, hisz a reáliskola is képesít az egyetemre, ámbár kisebb-nagyobb megszorításokkal. Ámde az ilyen jogosítás a legkényelmesebb. Egységesen és egyformán jogosítani csak oly iskolákat lehet, amelyeknek törzstanítása megegyezik, mert csak így igazságos az egységes jogosítás. Hiába volt a Lukács minisztersége alatt összehívott ankétnak kitűzött tárgya az *egységes jogosítás*, mégis csak *egységes középiskoláról* beszélt mindenki. Maga a törvényjavaslattervezet is ezt a benyomást teszi. Minthogy csak két középiskolánk van, a gimnázium és reál a szó nemes értelmében, ennél fogva csak ezeknek egyenjogúsításáról lehet szó. Mióta a latin a reáliskolában is tanulható, az egységes jogosítás kimondása nagy nehézségekbe nem ütközik, hozzávéve, hogy a gimnázium is képesít a technikára. Nekünk semmiféle lelkiismeret furdalásunkba nem kerülne az egységes jogosítás teljes kimondása.

Ennélfogva nálunk egységes jogosítású középiskoláról beszélni felesleges.

Az *egységes középiskola* kérdése már megfontolandó és minden oldalról megvilágítandó.

Szükséges-e, kell-e nekünk egységes középiskola? Előre bocsátom, ha a középiskola meglevő bajait orvosolja, ha vele úgy az erkölcsi mint a nemzeti nevelés nyer, akkor feltétlenül szükséges és nem is olyan nehéz, mert csak a gimnáziumról és a reáliskoláról lehet szó, azok között pedig a távolság nem olyan nagy, a tanterv különbség ma épen csak a francia, rajz és kémia,²¹⁾ ezek között is egészben véve csak a francia.

Szükséges-e az egységes középiskola — tekintve a mai középiskolának, különösen a gimnáziumnak bajait?

A középiskola legnagyobb baja oda nem való elemek és a zsúfoltság.²²⁾

A zsúfoltsággal, mint a középiskola legnagyobb bajával, már sokan foglalkoztak, sőt orvoslási módot is ajánlottak. Így ismeretes az a miniszteri rendelet is, amely a gimnáziumba nem való elemek kiselejtezésére hív fel, különösen a negyedik osztály után. Tapasztalatunk szerint ez a módszer nem vált be, azóta is épen olyan zsúfolt osztályokkal dolgozunk, mint azelőtt.

Egy másik vélemény abban alakult ki, hogy a negyedikes bizonyítványra — mely különben elégséges — és amelynek birtokosa nem való a középiskolába, ráírnók a tanári testület ítéleteképen: „Középiskolákban felsőbb osztályba nem léphet.”²³⁾

Ez orvoslási mód gyökeres, ámde előttem aggasztónak tűnik fel egyrészt azért, mert sok kiselejtezendő tanuló a felsőbb osztályokban beválik, és viszont az alsóbb osztályokban bevált tanuló a felső osztályban kiselejtezendő elemmé nő, sőt azt hiszem, ez utóbbi eset gyakoribb, de másrészt azért,

---

21 Az egységes jogosításról szóló jegyzőkönyv 27. 1.

22 Tanáregyesületi Közlöny 1907. 4. 1.

23 Ugyanott 723. 1.

hogy nincs egyéb iskolánk oly bőven, ahová ezeket az elemeket terelhetnék. Ez a kiselejtezési mód gyökeres, de azért nagyon is meggondolandó a következő okokból: Egy tanuló négy éven keresztül tanul latin nyelvet és két esztendőn keresztül német nyelvet; a negyedik osztály után kiselejtezendő elemmé válik. Azt az időt, amit eddig a német nyelv tanulására szánt, nem sajnálom tőle, mert akár filológiai célból tanulta, akár a praktikus élet szempontjából, javára válik és másnemű iskolákban folytathatja, vagy az életben is hasznát veheti. De már négy éven keresztül, heti 5—6 órai latin nyelv tanulás miatt elvesztett időt az illetőtől nagyon sajnálok, mert ez az idő körülbelül egy negyede a többi tárgy szorgalmi idejéhez viszonyítva. Ezt az időt sokkal több, könnyebb, neki megfelelőbb ismeretek szerzésére fordíthatta volna, mondjuk olyan ismeretekre, melyeknek gyakorlati céljuk van. Épen azért helyeslem azok nézetét, akik az esetlegesen megalkotandó egységes középiskola alsó gerincében a latint elhagyandónak vélik. Mert kérdem, a középiskolában való előhaladásnak egyedül a latin a kritériuma? Elsőbbséget adok e tekintetben a latinnak a filológiai oktatásban, ámde valakinek filológiai képességét anyanyelvünkben, vagy a franciában és németben nem ismerhetjük meg? Filológia csak a latinban van?

Ismét mások a gimnáziumba nem való elemek elvonását a felállítandó hat vagy hét osztályos polgári és a szakiskolák felállításától várják.²⁴⁾ Én azt mondom, hogy akik így gondolkoznak, nem ismerik a magyar társadalmat; én úgy vélem, a középiskola ezután is ugyanebben a hibában — a zsúfoltságban — szenvedne, mert legalább is minden szülő ott próbálna szerencsét, a középiskolában, mint amely az egyetemre képesít. Merem állítani, hogy a szülők kilencven percentje az érettségire és az egyetemre gondol, amikor fiát a gimnázium első osztályába iratja és csak tíz percentje gondol kisebb pályákra, de azt is csak akkor, ha látja, hogy gyermeke a gimnáziumban nem boldogul. Társadalmunk e tekintetben bete-

---

24 Király Károly: A polgári iskola és a szakoktatás reformja, Budapest, 1908.

ges; mennyiszer hangzik az a panasz, hogy nálunk a kisebb pályák lenézett pályák! A magyar társadalomnak ezt a felfogását kettős nyomatékkal kell bármely iskolai reformnál hangoztatni és számba venni. E szempontból az egységes középiskolának létesítése az alsó fokon, latin nélkül jogosnak és praktikusnak látszik, legyen az akár három, akár négy osztályon keresztül. Ha így alkotjuk meg az egységes középiskolát, sok bajtól, elsősorban a gimnáziumba nem való elemektől szabadulunk meg.

Ennek az egységnek az alsó fokon ki kellene terjednie minden meglévő középiskolára, tehát gimnáziumra, reálra, polgárira egyaránt; másszóval a nevezett középiskolák nevelés- és tanításterve az alsó fokon (akár az első három, vagy négy osztályban) teljesen egyforma lenne, sőt az elemi ötödik, hatodik osztálya is egységes lehetne az egységes alsó középiskola első és második osztályával. Három, négy esztendei tanítás után kitapasztalható az egyes elemek mire való rátermettsége és aszerint volnának terelhetők gimnáziumba, reálba, hat vagy hétosztályos polgáriba és szakiskolákba. Ez alsó középiskolában a nevelés és tanítástervet a nemzeti műveltség és a praktikus élet célgondolata szerint kellene megalkotni; a nyelvi oktatás az anyanyelvre támaszkodnék elsősorban, a harmadik vagy negyedik évben helyt foglalhatna a német és francia praktikus szempontból való tanítással. Az egységes alsó középiskola után így négy irányban ágazódnék el a nevelés és tanítás; valódi középiskoláknak megmaradnának a gimnázium és a reál, mint ma, a nyelvi és irodalmi tanítás képezné a gimnáziumi, a természettudományi a reáliskolai tanításnak az alapját; a gimnáziumnak és a reáliskolának egységesítése véleményem szerint lehetetlen, mert feltétlenül túlterheléssel járna, pedig ma agyvédelemre is kell gondolnunk, azonkívül a természettudományok, a technika óriási haladása mindig szemben lesz a klasszikai képzéssel és így a kettőnek egybeolvasztása, kibékítése, mint eddig, ezután sem fog sikerülni.

Az egységes középiskola az alsó fokon kedvezne úgy az

erkölcsi, mint a nemzeti nevelésnek. Az erkölcsinek azért, mert a tanulók arányosan volnának eloszthatók; az alsó iskolának elvégzése után megszabadulnánk a gimnáziumba és a reáliskolába nem való elemektől és a nevelés lehetne egyéni, ami az erkölcsi nevelésnek első feltétele. Ha a gimnáziumba vagy a reáliskolába járók közül még mindig volnának kiselejtezendők, azokat még mindig könnyen lehetne a polgári iskolába, vagy szakiskolába, vagy esetleg más pályára terelni, ehhez úgyszólván csak ügyes minősítési törvény kellene. Ilyen rendszer mellett a gimnáziumban és a reáliskolában oly elemek képeztenének ki, amelyek igazán hivatottak volnának arra, hogy a társadalom, a nemzet vezetői legyenek. Ezekkel az erkölcsi irányban is el lehetne valamit érni.

De meg kedvezne az egységes alsó iskola a nemzeti nevelésnek is. Már az a körülmény is, hogy az anyanyelvet nem kellene klasszikus nyelvek mellett tanítani a kezdő fokon, haladást jelentene e tekintetben; a nemzeti tárgyakra itt kellene a legnagyobb súlyt helyezni és ez annál könnyebb is volna, mert a latin nyelv kieste által elég óraszámiban taníthatnók azokat, az ifjú, a gyermek tizenkét, tizenhárom éves koráig igazán magyar levegőben nevelkednék.

A gimnáziumot és a reáliskolát megtoldanám egy esztendővel; ez esztendő egyrészt a filozófiáé volna, másrészt átmenetet képezne a középiskolából az egyetemre. A filozófia intenzívebb tanítását az erkölcsi koncentráció kívánja — didaktikai koncentrációnak eddig is támogatnia kell a nevelést — főleg bizonyos életelvek, életfelfogások képzésére; a filozófiai tanítással kapcsolatban az egyetemre való átmenetképen — ma ez az átmenet nagy ugrás — szerepelne ebben az esztendőben a tudományok rendszerének áttekintése. Azt hiszem, ezt az esztendőt bátran el lehetne venni az egyetemtől, a jogi és a bölcsészeti fakultástól bizonyosan; mert az egyetemen a szorgalmi időnek olyan beosztása és betartása mellett, mint a középiskolában, az egyetemi három év kitenné a mai négy évet.

Az iskoláknak ilyen beosztását támogatnia kellene egy ügyes és szigorú minősítési törvénynek és nem megfordítva mint ma van. A minősítési törvény egyenjogusíthatná a gimnáziumot és a reált, a reálban melléktantárgyképen végzett és az egyetemen folytatott latin nyelvi tanulás után. Vagy ha meg akarjuk akadályozni a jogászműveltség beteges hajhászását, ne adjuk meg az egyenjogositást egy kis percent pályát tévesztett egyén kedvéért; végzett középiskolájának megfelelő pályára kell utasítani; utóvégre a jogi tudományt is meg kell menteni a köznapiságtól, — bár nálunk a tudományok tudománya — ne legyen az a könnyen pályátváltatóknak menedékhelye.

Az érettségi vizsgálat az egyévi filozófiai tanulás után számot adna a középiskolában szerzett erkölcsi és értelmi tőkéről. Megjegyzem, ha ma bizonyos ismeretek tömege alapján nyilvánítjuk ki az érettséget, miért ne kötnők azt bizonyos erkölcsi tőkéhez? Azért az érettségi bizonyítványnak olyannak kellene lennie, mely leírását adná az egész ifjúnak, az egész embernek értelmi és erkölcsi irányban. *A jó, szabályszerű* az érettségi bizonyítványban ma nem jelent semmit. Ha felnőtt emberekről lehet minősítést írni, miért nem lehetne azt az életbe kilépő ifjúra kiterjeszteni?

*

Gondolataimat abban a reményben vetettem papírra, hogy tévedéseimet mások helyreigazítják; ha ez megtörténik, célomat elértem, mert ezzel is hozzájárultam annak az alapnak a lerakásához, melyen mindnyájunk ideálja fog kiépülni: *az erkölcsi alapon álló magyar nemzeti középiskola.*

Sándor Vence,
főgimn. tanár.

II.

Az iskola 1907-908. évi életéből.

A) Nevezetesebb események.

Az 1907/8. évi munkát az augusztus 29-én délután tartott alakuló tanácskozással kezdtük meg.

A javító-, pótló- és magánvizsgálatokat augusztus 30. és 31-én tartottuk meg.

A tanulók felvétele és beírása szeptember 2., 3. és 4. napjain ment végbe.

Szeptember 5-én ünnepies isteni tisztelettel, igazgatói beszéddel megnyitottuk a tanévet.

Szeptember 6-a a párhuzamos osztályokba való beosztással s a szükséges utasítások megadásával telt el.

Szeptember 7-én az iskolai törvényeket felolvastuk a tanulók előtt s kezdetét vette teljes heti óraszámú tanítás.

Mivel a városban november hó közepén járványszerűen léptek fel: a skarlát, difteritisz és tifusz ragályos betegségek s az erélyes és körültekintő védekezés több hét után sem tudta megakadályozni a járványos betegségek terjedését, a város polgármestere az illetékes vezetők meghallgatása után szükségesnek látta a tanításnak beszüntetését nem csak az elemi iskolákban, de a középiskolákban is. A beszüntetés a karácsonyi szünetet megelőző s követő néhány napra állapított meg s ezért a tanítás szünetelt 1907. évi december 16-ától 1908. évi január hó 8-áig.

Ezen szünetelést leszámítva, szeptember 7-étől a szabályoknak mindenben megfelelően szakadatlanul folyt a munka az év bezárásáig.

Nyilvános tanulólul 610 ifju vétetett fel ezen évre, 32-vel kevesebb, mint az előző évben. A V. és K. Nagymélt. Minisztérium a növendékek

nagy számára való tekintettel az I. és II. osztályok mellé két-két, a III. osztály mellé egy párhuzamos osztályt engedélyezett s így ezen évben 8 rendes és 5 párhuzamos osztálya volt az intézetnek. Megünnepeltük a köteles iskolai ünnepeket.

Ő Felsége, az apostoli király, legkegyelmesebb urunk névnapján ünnepi isteni tiszteleten vett részt az ifjuság s a tanárkar.

Boldog emlékü Erzsébet királynénk emlékét isteni tisztelettel s beszéddel ujitottuk fel. — A beszédet *Sándor* Vence tanár mondta.

Az 1848.-i törvények szentesítésének évfordulóját s a koronázás emléknapját szintén isteni tisztelettel s a tanulókhöz intézett beszéddel tettük emlékezetessé. Az ünnepi beszédet mindkét alkalommal *Veszprémi* Dezső tanármondta.

Dr. *Mázy* Engelbert tankerületi királyi főigazgató ur november 21—27. napjain tett hivatalos látogatást intézetünkben; kíséretében volt dr. *Weidinger* Gyula miniszteri s.-fogalmazó, kit a gimnáziumi és internátusi épületek, berendezések megvizsgálására küldött ki a Nagym. Minisztérium.

Oheroly János budapesti torna-tanár, kit a V. és K. Nm. Minisztérium azzal bizott meg, hogy több intézetben figyelje meg a testgyakorlás tanítását, intézetünket április hó 25—28. napjain látogatta meg.

A kath. vallásu növendékek hittani vizsgálatain püspöki biztosi minőségben mélt. és főtiszt, dr. *Kádár* Ambrus pápai prelátnak, kanonok ur elnököltek.

A városi főorvos, dr. *Jéger* Kálmán ur, két ízben végig járta az osztályokat s személyesen győződött meg, hogy sem ragályos szembetegség, sem más fertőző kór nem uralkodik a növendékek közt.

A tanulók erkölcsi magaviselete általában jónak mondható. Ugy erről, mint a tanulásban való előmenetelről ezen értesítő V. fejezete alá foglalt érdemsorozat s a VI. fejezet 3. számú táblázatai adnak részletes felvilágosítást.

A latin és görög szertartásu kath. tanulók a téli időszakban szentmisét ünnep-és vasárnapokon, az év többi részében naponként, szent beszédet pedig az év minden ünnepén és vasárnapján hallgattak.

A kath. vallásu tanulók s az egész tanárkar november 5., 6., 7. és 8. napjain lelki gyakorlatot végeztek s e közben a sz. áldozáshoz járult az ifjuság. A lelki gyakorlatokat *Kulcsár* Antal jézustársasági atya tartotta hála kötelezve le buzgóságával s ügyszeretetével az intézetet. A szentségek vételéhez még más négy alkalommal járult az ifjuság. Részt vettek a kath. tanulók az egyházi körmeneteken, megünnepelték Szent Imre hercegnek, a gimn. kápolna védő-szentjének és Szent Alajosnak, az ifjuság patrónusának napját.

A nem kath. vallású tanulók hitoktatóik rendelkezése s felügyelete alatt végezték vallási gyakorlataikat.

Az érettségi szóbeli vizsgálatokon, mivel a tank. főigazgató akadályozva volt az elnöklésben, a V. és K. Nm. Miniszter ur rendelete alapján dr. *Szücs* István miniszteri s.-titkár ur elnökölt. Ezen vizsgálatok június 1—5. napjain tartottak.

Az ösztöndíjakat élvezőkről, a jutalmakról és a segélyezési ügyről az értesítő VIII. fejezete számol be.

A gimnáziumi Pázmány-Konviktus vagyona ezen értesítő X. fejezete alatt van kimutatva és elszámolva.

Az intézetet a V. és K. Nagym. Minisztérium ez évben már harmad ízben részesítette azon kitüntetésben, hogy a tanárjelöltek gyakorlati kiképzésére próbaképpen kiadott intézkedések foganatosításával ezen gimnázium tanárkarát is megbizta. Három szakvizsgálatot tett ösztöndíjas tanárjelölt osztatott be hozzánk és pedig:

Ander Antal földrajz—történelmi szakos,

Ivaskó Lajos latin—történelmi szakos,

Groza Ferenc latin—görög szakos tanárjelöltek.

A kiképzést az igazgató vezetése alatt *Bagossy* Bertalan és dr. *Kurtz* Sándor tanárok teljesítették és pedig az első két tanárjelöltnek *Bagossy*, a harmadiknak dr. *Kurtz* tanár volt a vezetője. A pedagógiai vizsgálatot mind a három jelölt jó sikerrel letette s mind a három oklevelet kapott.

A m. kir. Honvédelmi Nm. Miniszter ur a V. és K. Nm. Miniszter urral egyetértőleg, az 1907/8. iskolai évben próbaképpen néhány intézetben a VII. és VIII. osztályu önként jelentkező tanulók katonai kiképzését rendelte el. A kassai tankerületbe tartozó intézetek közül a kísérletezésre intézetünk jelöltetett ki. A kiképzésről bővebben ezen fejezet „I) Katonai kiképzés” feliratu rovata számol el.

Az évváró vizsgálatok június 12.—23. napjain tartottak. Az iskolai év június 28-án ünnepies isteni tisztelettel, igazgatói beszéddel fejeztetett be.

B) Változások a tanári karban.

A tanári karban az év lefolyása alatt a következő változások fordultak elő:

1. *Fodor* Gyula dr., ki 19 évig működött intézetünknel s kiváló szakképzettségével, lelkiismeretes munkájával, szeretetteljes bánásmódjával kitünően oldotta meg feladatát az iskolában, ki becses társadalmi működésével, mely kulturális társulatok ügyeinek vezetéséből, felolvasásokból s a helyi sajtóban közölt művelő hatásu cikkekből állott, a mű-

volt osztály becsülését és szeretetét vivta ki, saját kérelmére a budapesti VIII. kerületi áll. főgimnáziumhoz helyeztetett át.

2. *Reiser* György dr. előbb egy félévre, utóbb az egész tanévre szabadságoltatott, hogy megrongált egészségét visszaszerezhesse.

3. *Lehóczky* József szabadságot élvezett szeptember 1.-től március 1.-éig.

4. *Hozás* Jánost, ki 21 éven át a szamosujvári gör. kath. egyházmegyéhez tartozó ifjak vallástanítója volt, megyés püspöke egy év tartamára szabadságolta. A szabadsággal járó nyugalmasabb élet nem tudta már visszaadni a betegeskedőnek az egészséget. Hosszasabb szenvedés után március 25.-én elhunyt az Urban. Volt növendékei sz. misét hallgattak s ezzel könyörögtek lelke nyugalmaért.

A felsoroltak munkájának végzésére alkalmazottak a következők:

Bakkay Kálmán dr. okleveles tanár.

Demián Titusz gör. kath. áldozó-pap.

Dörner István okleveles tanár.

Pintz Mátyás „ „

Veszprémi Dezső „ „

C) A tanárok irodalmi és társadalmi működése.

1. *Bagossy* Bertalan. Megírta Szatmár vármegye történetét a legrégibb időktől 1867.-ig és Szatmárnémeti sz. kir. város politikai és egyházi történetét szintén a legrégibb időktől 1867.-ig. Ezen művei az illető törvényhatóságok monografiáiban jelentek meg. Választmányi tagja a szatmáregyházmegyei irodalmi körnek, a Kölcsey-kör irodalmi szakosztályának, a Szatmár-ugocsamegyei tanítók egyesületének és a Kath. Kaszinónak. Tanít a kereskedő tanonciskolában.

2. Dr. *Fechtel* János. A városi törvényhatósági bizottság tagja, a szatmári Kölcsey-kör ügyvezető alelnöke, a szatmári nőegylet főtitkára, a Széchenyi-társulat titkára, a Leszámitoló Bank igazgatótanácsosa, a Dalegyesület alelnöke, a szatmári Polgári Társaskör, a Kath. Kaszinó, a Vereskereszt-egyesület vál. tagja, az állami elemi iskolák gondnokságának tagja. Részt vett Szatmárnémeti sz. kir. város monografiájának megírásában.

3. *Fölkel* Béla. A főgimnáziumi tápintézet felügyelő tanára és pénztárosa, a Kath. Kaszinó vál. tagja, a Philologiai Társaságnak, a Szent-István-Társulatnak és az Országos Tanáregyesületnek tagja. Tanít a helybeli kereskedő tanonciskolában.

4. *Orosz* Alajos. A Kölcsey-kör irod. szakosztályának elnöke, az országos Középiskolai Tanáregyesület, a Szatmáregyházmegyei Irodalmi

Kör és a Kath. Kaszinó választmányi tagja. Rendezte a Kölcsey-kör irodalmi előadásait. Német Olvasó- és Gyakorló könyve ez évben V.-ik kiadásban jelent meg. Budapest, Athenaeum.

5. *Ratkovszki Pál*. Elnöke a gimnáziumi Pázmány-konviktusnak és a Pázmány-sajtó választmányának; választmányi tagja a Kath. Kaszinónak és a Vöröskereszt-egyesület helyi fiókjának; tagja a Math. és Fiz. Társulatnak.

6. *Veszprémi Dezső*. A Kölcsey-kör irod. szakosztályának választmányi tagja. Felolvasást tartott a Kölcsey-kör március 8.-iki matinéján „Szabadságharcunk költészete“ címmel. Az április 11-iki gimnáziumi ünnepélyen versben méltatta a nap jelentőségét. „Prolog”-ot irt és előadta a Kath. kaszinónak a József főherceg Sanatorium javára a Cecil-egyletben tartott estélyén. A június 8-iki gimnáziumi ünnepélyen beszédet tartott. Versei, cikkei jelentek meg a „Szatmár és Vidéke” című helyi lapban.

D) Az ifjúsági Mária kongregáció működése.

A jól elrendezett, nagy Máriás hadseregnek szatmári zászlóalja híven követte a lefolyt iskolaévben is hadviselő, kigyótipró Nagyasszonyát diadalmas utjain. Működését a tisztikar alakításával kezdte meg 1907. év szeptember hó 15.-én. A tisztikarban némi változás állott be az év folyamán. Az év végén a lilimos zászló alatt a tisztikar körül 74 rendes és 52 jelölt tag csoportosult.

Elnök: P. *Faludi István S. J.*

Prefektus: Gönczy István VIII. o. t.

Asszistensek: Czvengros Béla VI. o. t., Májer Antal VIII. o. t.

Jegyző: Klimkó József VIII. o. t.

Tanácsosok: Gruber János VIII. o. t., Déry Pál, Heringer Mihály VII. o. t., Jászay Jenő, Úhl József VI. o. t., Erdős József, Holczmann Győző, Ludeser Alajos, Pausz Aladár, Spetka Béla V. o. t., Bárány József, Tatz Kálmán IV. o. t.

Az új tisztikart a Prézes iktatta be szeptember 22-én, amely alkalommal Gönczy István prefektus szépen kidolgozott, lelkesen előadott beszédben köszönte meg tisztársai nevében a tagok előlegezett bizalmát és szeretetét.

November 18-án a Hám konviktus növendékeivel együttesen *Szűz Szent Imre herceg kilencszázados jubileuma alkalmából* a konviktus dísztermében ünnepélyt rendeztünk. — Kegyes Fővédnökünk, Dr. *Boromisza Tibor* szatmári püspök úr megörvendezettette kongregációnkat magas megjelenésével; a főgimn. tanár úrak közül is megtiszteltek töb-

ben bennünket. — A megnyitó ének után *Pivovár* János és *Szopek* Béla V. o. t. igen ügyes párbeszéde gyönyörködtette a hallgatókat. *Gönczy* István prefektus ünnepi beszédet mondott Szent Imre hercegről; *Gyurits* Gyula V. o. t. „Szent Imre látomása” c. költeményt szavalta el; *Gönczy* István hegedűn, *Mensáros* Zoltán zongorán Schubert „Ave Mária”-ját adták elő meglepő szabatossággal. „Szent Imre ravatala” melodramát *Heringer* Mihály szavalta el kedvesen, mély érzéssel. *Mondik* Endre r. k. püspöki fiu-népiskolai tanító úr zongora kísérete mellett az énekkar szép énekeket adott elő Szent Imréről. *A püspök úr Ő Méltósága* hosszabb beszédet intézett az ifjúsághoz; a beszéd igen mély hatást keltett.

December 8-án 18 új harcost avatott föl Főt. Dr. *Ratkovszki* Soma theol. tanár úr, remek beszéd kíséretében. A szertartás alatt a t. növendékpapság énekkara segédkezett.

Január 12-én a szilágysomlyói Főt. Plébános és a hittanár urak szerencsétlítették kongregációnkat és behatóan tanulmányozták a kongregáció szervezetét és vezetését.

Január 26-án kezdtük a 6 vasárnapra terjedő Szent Alajos ájtatosságot. A kongregáció magisztrátusa lelkes fölhívást bocsátott ki; a résztvevők száma jóval meghaladta a 100-at.

Február hónap folyamán 4 szakosztályt szerveztünk, hogy intenzivebb működést fejthessünk ki az ifjúság körében: I. A kongregáció ügyeinek szakosztálya; vezetők: *Czvangros* Béla, *Ludaser* Alajos; 48 tag. II. A szentségek gyakori vételét s a Nagyasszony tiszteletét szorgalmazó osztály; vezetők: *Gönczy* István, *Holczmann* Győző; 70 tag. III. Az apostolkodás szakosztálya; vezetők: *Májer* Antal, *Spetka* Béla; 42 tag. IV. A tevékeny szeretet osztálya; vezetők: *Gruber* János, *Úhl* József; 70 tag.

Az I. szakosztály a május havi ájtatosság rendezésével kezdte működését. Az osztály buzgólkodása folytán május havában szombatonként este fél 7 órakor díszgyűlést tartottunk a Hám konviktus nagytermében a következő programmal: ének, beszéd, szavalt, felolvasás, szavalt, ének. Beszédet mondtak: *Gönczy* István, *Barth* Rezső, *Schöber* Emil, *Gyurits* Gyula, *Holczmann* Győző. Felolvasást tartottak: *Májer* Antal, *Heringer* Mihály, *Lassú* Imre, *Spetka* Béla, *Varju* Benő. Szavaltak: *Gajdos* József, *Barth* Rezső, *Heringer* Mihály, *Ilosvay* Lajos, *Skapinyák* Jenő, *Gruber* László, *Gyurits* Gyula, *Szopek* Béla, *Varju* Vilmos, *Nagy* László. Az énekkart *Mondik* Endre r. k. püspöki fiu népiskolai tanító úr gyakorolta be s vezette. A leventék buzgalma virágos kertet varázsolt a Szent Szűz szobra elé.

Május 10-én ismét 9 új leventével szaporodott Szűz Mária tábora. A felvételt kegyes Főpásztorunk, Fővédnökünk végezte; szívet lelket át-

ható beszédben buzdította az ifjú leventéket példás, erényes s erkölcsös életre. A T. Növendékpapság énekelt; Főt. *Schwegler* Ferenc úr harmóniumon játszott.

Május 31-én a lourdesi Boldogasszony jelenésének és Szentséges Atyánk áldozópapságának 50.-ik évfordulója alkalmával közös áldozást végeztünk, szeretetadományokat gyűjtöttünk. Az érettségit végzett tagok ezen alkalommal búcsuztak el tőlünk, biztosították kongregációnkat hűségükről s ragaszkodásukról.

Az iskolaév folyamán havonként egyszer járultunk testületileg az Oltáriszentséghez; a legtöbb tag azonban tovább ment buzgalmában. — Az utóbbi időben a II. szakosztály működése észrevehetőleg mutatkozott.

Megtartottuk minden hónapban a tanácsgyűléseket. Egyes ügyek elintézése végett azonban rendkívüli időben is összejöttünk tanácskozni. A tagok szorgalmasan látogatták a rendes gyűléseket, melyeket a téli hónapokban 3/4 10 órakor, a nyári hónapokban pedig 9 órakor tartottunk meg. A jelöltek kiképzésére külön gyűléseket szántunk. Az Elnöktől nagyon sokan kértek engedélyt a gyűlések látogatására a nem kongreganista tanulók közül is.

A kongregáció könyvtára 115 művet számlál 976 kötetben; a könyvtárt sűrűen látogatták.

A kongregációban szokásban levő *erény-gyakorlati lapok (obsequiumok)* kiállításában a tagok dicséretes buzgalmat tanúsítottak. Körülbelül 80—90 lapocska folyt be minden egyes hónapban; a külalak- s tartalomban a Szent Szűz iránt való szeretet leleményessége nyilatkozott meg szépen.

A kongregáció gondozta a „Zászlónk” és Jézus szent gyermeksege művének ügyeit. Főt. Dr. *Bakkay* Kálmán hittanár úr hathatósan támogatott bennünket. A „Zászlónk” 232 példányban járt. Főt. *Reizer* György nyug. hittanár úr 32 példányt osztott ki „Századunk alkonyán” c. műből az új leventék jutalmazására; pénzadományokat is kaptunk költségeink fődözésére. Hálás köszönetünket fejezzük kegyes Jótévőinknek, a Nagyasszony fizesse vissza bőven.

Junius hó 14-én tartottuk évzáró ünnepélyünket. A magisztrátus beszámolt a kongregáció évi működéséről, a Prézes megköszönte a tisztikar fáradozását, a tagok buzgalmát. A kápolnában a „Te Deum”-ot zengtük el; a Nagyasszony Szent Fiának, az Oltáriszentségben jelenlevő Úr Jézusnak áldását vettük.

Búcsuztunk rövidke időre a kedves kongregáció-kápolnától az ígérettel: Nagyasszonyunkhoz a nagy vakáció veszélyei közepett sem leszünk hűtlenek.

A kongregáció vezetősége.

E) Az ifjúsági „Kazinczy-önképzőkör” ez évi működése.

A kör ez évben is *Kovács* Gergely tanár vezetése alatt alakult meg 1907. év szeptember 23-án. Ekkor választotta meg a kör tisztviselőit is az igazgató és a vezető tanár hármasság jelölése alapján. A választás szavazás útján történt s eredménye a következő volt: Elnök: *Gönczy* István, titkár: *Májer* Antal, pénztáros: *Banner* Zoltán, főkönyvtárosok: *Bornemisza* Miklós és *Dunka* János VIII. o. tanulók, főjegyző: *Horváth* Károly, aljegyző: *Szaplonczay* Pál, alkönyvtárosok: *Bart* Rezső és *Csausz* István VII. o. tanulók. A titkár elnöksége alatt működő bíráló-bizottság tagjaivá a VIII. osztályból: *Mán* Zoltán és *Wellibil* Lajos, a VII. osztályból: *Déri* Pál és *Lassú* Imre lettek. A kör tagjainak száma 39-cel kevesebb volt, mint az előző évben; összesen 109, ebből rendes tag 63 a VII. és VIII. osztályból, pártoló tag 49 az V. és VI. osztályból.

Gyűléseit a kör kéthetenként tartotta a vezető tanár jelenlétében. Összesen 18 gyűlés volt és pedig: 1 alakuló, 13 rendes, 1 zártkörű ünnepi gyűlés az aradi vértanuk emlékére, 2 nyilvános díszgyűlés, 1 zárógyűlés.

A zártkörű gyűlést október 6-án az aradi vértanuk emlékére tartotta a kör. Műsora a következő volt:

1. Rudnyánszky Gyula: Az aradi vértanuk, szavalta *Heringer* Mihály VII. o. t.
2. Emlékbeszéd, mondotta *Mán* Zoltán VIII. o. t.
3. Október 6. Palágyi Lajostól, szavalta *Gajdos* József VIII. o. t.
4. Felolvasás, tartotta *Urbántsek* László VIII. o. t.
- „A 13” Ábrányi Emiltől, szavalta *Bornemisza* Miklós VIII. o. t.

Első nyilvános díszgyűlését 1907. év november 5-én délután 5 órakor tartotta a kör a Czeccil-egylet dísztermében Szent Imre születésének kilencszázados évfordulóján. Műsor a következő volt:

1. O sole clarior, egyházi ének, előadja az ifjúsági vegyeskar.
2. Szent Imre herceghez, dr. *Dombi* Márktól, szavalta *Ilosvai* Lajos VII. o. t.
3. Ünnepi beszéd, tartotta *Gönczy* István VIII. o. t., ifjúsági elnök.
4. Ária Bachtól, D dúr Suite, és Pater noster, görög szólamú énekről vonós négyesre átírva *Halász* Sándor VII. o. tanulótól. Előadták: *Banner* Zoltán, *Gönczy* István VIII. o. t. és *Halász* Sándor, *Horváth* Károly VII. o. t.
5. Ima Verditől, ének a Nabucco operából, előadta az ifjúsági vegyes kar.
6. Felolvasás Szent Imréről, tartotta *Májer* Antal VIII. o. t.
7. Szent Imréhez, Bán Aladártól, szavalta *Bornemisza* Miklós VIII. o. t.

8. Az ezüst fátyol legendája, melodráma Várady—Révffytől; vonós négyesre átirta Halász Sándor VII. o. t. Szavalta *Mán* Zoltán VIII. o. t. Zongorán kísérte *Baranyi* János VII. o. t, harmóniumon *Menszáros* Zoltán VI. o. t.; vonós négyesben kísérték *Banner* Zoltán, *Gönczy* István VIII. o. t. és *Halász* Sándor, *Horváth* Károly VII. o. t. Közben énekelta gimnáziumi férfikar,

9. Himnusz Kölcseytől, előadta az ifjúsági vegyes kar és zenekar.

E gazdag és változatos műsor eléggé mutatja, hogy az ifjúság teljes lelkesedéssel készült Szent Imre emlékének megünneplésére. A műsor kidolgozása és előadása a szereplők nagy buzgóságáról és ügyességéről tesz tanúságot. Mind az egyháziak, mind a világiak részéről előkelő közönség jelent meg és mindvégig lelkes figyelemmel kísérte az ifjúság dicséretes szellemi törekvéséről és erkölcsi lelkesedéséről tanuskodó műsor szép előadását. Az ünnepély fényét nagyban emelte *Boromisza* Tibor dr. megyés püspök úr Ő Méltósága magas megjelenésével, aki elismerését fejezte ki a szépen sikerült ünnepély végén. A belépő-díjból befolyt tiszta jövedelmet 104 korona 47 fillért a budapesti Szent Imre-templom javára fordítottuk.

A másik díszgyűlést március 15-én délelőtt 9 és fél órakor az 1848. évi március hó 15-iki események emlékének szenteltük. A hazafias érzéstől áthatott, lélekemelő ünnepség részleges műsora a következő volt:

1. Csatadal, énekelta az ifjúsági énekkar.

2. Nemzeti dal Petőfi Sándortól, szavalta *Bornemisza* Miklós VIII. o. t.

3. Népdalok, előadta az ifjúsági énekkar.

4. Ünnepi beszéd, írta és előadja *Mán* Zoltán VIII. o. t.

5. Huber Károly „Szózata,“ quartetben előadták *Banner* Zoltán, *Gönczy* István VIII. o. t. és *Halász* Sándor, *Horváth* Károly VII. o. t.

6. Március Idusán, alkalmi óda; írta *Jakab* Sándor VIII. o. t. Szavalta *Ilosvay* Lajos VII. o. t.

7. Az erdők boldog madara, Wallacetól, fuvolán előadta *Ócsvár* Rezső tanár úr, kísérte az ifjúsági zenekar.

8. Petőfi szobra, melodráma; írta *Szepessy* László, zenéjét szerezte *Kerner* Jenő. *Menszáros* Zoltán VI. o. t. zongorakíséréte mellett szavalta *Banner* Zoltán VIII. o. t.

9. Induló, előadta az ifjúsági zenekar.

Ez az ünnepély is szépen sikerült, ámbár ez évben szokatlanul kevés közönség jelent meg, mivel éppen az időben még 4—5 helyen volt hasonló hazafias ünnepély. Az érdeklődő közönség élénk tetszését ezen a gyűlésen is megnyerték a szereplők biztos fellépésükkkel és ügyes előadásukkal. Az ének- és zenekar által előadott darabok, amelyek mind a

két műsor változatosságát nagyban emelték, *Sándor Vence* gimnáziumi tanárnak az ének és zene vezetésében kifejtett odaadó buzgólkodását dicsérték.

A tagok általános működésének áttekintését a következő kimutatás adja: Szavalat 18 hangzott el a gyűléseken, versenyszavalat volt 3, monolog előadás 3, irodalmi értekezés 3, más tudományos értekezés 7, szabad előadás 3, szónoklat 5, melodráma 2, eredeti költemény 6, utirajz 1, műfordítás 2, énekszám 7, zeneszám 5, előre kidolgozott bírálat 16. A kör a bírálók előterjesztésére jegyzőkönyvi dicséretre méltatott 12 szavalatot, továbbá 3 felolvasást, 2 szabad előadást, 2 verses művet, 1 zeneszámot; dicséretes fokozatra 8 szavalatot, 5 felolvasást, 1 szabad előadást, 1 verses művet; sikeres fokozatra 3 szavalatot, 2 felolvasást, 3 szabad előadást, 1 verses művet; egyszerű fokozatra 2 szavalatot és 1 verses művet.

Ez évben újítás volt a viték rendezése, amelyek a találékonyság és elme élesztésén kívül alkalmat szolgáltattak arra, hogy az ifjak előkészület nélkül mutathassák meg adott ismeretkörben tájékozottságukat. A kör működésében pedig fő célul volt kitűzve, hogy az önképzőkori működés kapcsolatban legyen az iskolai munkássággal s azt mintegy kibővítse, de ezt a célt ez évben még csak részben sikerült elérni.

Ez évben az érettségi vizsgálatok miatt az évváró gyűlés május 30.-án volt, amikor a vezető tanár a kör legbuzgóbb és legmunkásabb tagjait elismerésben részesítette, még pedig *Bornemisza Miklós*, *Májner Antal*, *Steuer Izráel* és *Urbántsek László* VIII. o. tanulókat jeles értekezésekért, *Bornemisza Miklós*, *Mán Zoltán* VIII. o. és *Ilosvay Lajos* VII. o. tanulókat szép szavalatokért, *Mán Zoltán* és *Gönczy István* VIII. o. tanulókat sikeres ünnepi beszédekért.

A kör könyvtára 2347 műből, illetőleg darabból áll és leltári értéke 5133 korona 20 fillér. A következő folyóiratok jártak: *Katholikus Szemle*, *Új idők*. A kör rendes tagja a Szent István-Társulatnak.

A kör vagyona 1170 korona 50 fillér alapítvány a könyvtár fejlesztésére és 300 korona alapítvány pályamunkák jutalmazására.

F) Ifjúsági ének- és zenekör.

Az ifjúsági ének- és zenekörnek vezetését *Sándor Vence* tanár vállalta el. Az ifjúság vegyes kara, mely 160 tagból állt, heti két órában tanulta az egyházi és világi műéneket. Az egyházi ének tanítására nagyobb súlyt helyeztünk, úgy, hogy a vegyes kar vásár- és ünnepnapokon a székesegyházban tartott deákmiséken négyes karban énekelt. Világi darabokkal a vegyes kar az önképzőkör diszgyűlésein szerepelt. Az I. A)

B) és C) osztály növendékei ezenkívül elméleti oktatásban is részesültek hetenként egy órában.

A zenekör tagjai különösen ünnepélyek előtt részesültek oktatásban.

G) Gyorsírókör.

A gyorsíró kör ezen évben nem alakult meg, mivel megritkult a gyorsírást művelők száma. Épen ezért ez évben e tárgy tanítását ismét tanár vette kezébe. A tanításról a rendkívüli tárgyak közt számolunk be.

H) Ifjúsági tornakör.

Alakuló gyűlését 1907. szeptember 20-án tartotta. Tisztikara a következően alakul meg: elnök *Fábry* Károly VIII., titkár *Mán* István VIII., jegyző *Maresch* Pál VII., pénztáros *Zsemlicska* Károly VII. és háznagy *Jászay* Jenő VI. o. t.

Előtornászokul jelöltettek ki (erőpontok alapján.) *Fábry* Károly, *Mán* István, *Marsech* András VIII. o. t. és *Klein* Béla VII. o. t.

Ez évben a kör 25 gyakorló gyűlést, egy házi-versenyt és 8 választmányi ülést tartott. Gyakorlógyűléseken a katonai rendgyakorlatokon kívül a szabad- és társasgyakorlatok kielégítő eredménnyel és buzgalommal végeztettek.

Az ez idei II. házi verseny, melyre igen szép számmal jelentkeztek, október 29-én volt, az intézeti játék-téren, teljesen magán jelleggel. E verseny elég bizonyíték arra, hogy a kör — céljának megfelelően — nagy feladatot volna képes teljesíteni, ha elegendő anyagi támogatást nyerne. Az anyagiak hiánya az egyedüli mentség, hogy az alapszabályok szerint megjelölt III. Házi versenyt megtartani nem lehetett. Alkalmatlan tér hiányában, nyilvánosságnak kielégítő verseny programot sem előkészíteni, sem megtartani nem lehet. Az egyedüli alkalmas segítséget a város adhatná, mely azonban oly szűkkeblűséggel méri az adományt ez irányban, mire támaszkodni nyilvános verseny megtartásánál lehetetlen. A multon tapasztalva megkímélendő a kör ez idei, ugyanis csekély vagyonát, — a III. házi-versenyt nem tartottuk meg.

Az ez idei II. házi-verseny pontjai és győztesei a következők voltak:

I. Magas ugrás földről (kezdők részére.) 1. *Bornstein* Mór (135. cm.) (ezüst érem.) 2. *Bárdoly* Sándor (130 cm.) (bronz érem.) 3. *Bárdoly* Lajos és *Jászay* Jenő (125. cm.) (oklevél.)

II. Magas ugrás földről (haladók részére.) 1. *Banner* László (160 cm.) (ezüst érem.) *Fábry* Károly és *Lassu* Imre (155 cm.) (bronz érem.) *Gruber* János és *Gentz* Gyula (150 cm.) (oklevél.)

III. *Távugrás földről (kezdők.)* 1. *Bárdoly Lajos* (4'35 cm.) (ezüst érem) 2. *Páskándy I.* (4'15 cm.) (bronz érem.) 3. *Lichtmann D.* (4'15. cm.) (oklevél.)

IV. *Diskos dobás (haladók részére.)* 1. *Zsemhisha Károly* (28'30. m.) (ezüst érem.) 2. *Banner Zoltán* (23'90 m.) (bronz érem.) 3. *Búss Sándor* (23'10 m.) (oklevél.)

V. *Futás 100 méter (kezdők részére.)* 1. *Bornstein Mór* (ezüst érem.) 2. *Bárdoly Lajos* (bronz érem.) 3. *Bárdoly Sándor* (oklevél.)

VI. *Futás akadállyal 200 méter (haladók részére.)* 1. *Zsemliska Károly* (ezüst érem.) 2. *Lassu Imre* (bronz érem.) 3. *Fábry Károly* (oklevél.)

VIII. *Sulydobás távolba (haladók részére.)* 1. *Gentz Gyula* (16.70 m.) (ezüst érem.) 2. *Fábry Károly* (16.30 cm.) (bronz érem.) 3. *Reiss Sándor* (15.70 cm.) (oklevél.)

A kör ez idei vagyona 122 K. 70 f-ből áll, mely fennmaradt az ez idei 45 K. 15. f. kiadás után. Ez összegből egyrészt a legszükségesebb szerekre de a legnagyobb részt a kör könyvtárának gyarapítására fordítottuk.

A körnek összesen 61 tagja volt. 44 rendes (VI—VIII.) és 17 póttag IV—V. o. Gyakorlógyűléseket hetenként 2 órában tartottak *Papp Aurél* tanár vezetése alatt.

I) Katonai kiképzés.

Intézetünkben a katonai kiképzés ez évben a Nm. honvédelmi minisztérium kezdeményezése szervezve volt. A kísérletképen elrendelt katonai kiképzés, bár a kezdeményezés nehézségei miatt csak január hó elején kezdődött, a megállapított terv szerint előirt zárt rendű gyakorlatokon kívül a csukló gyakorlatokban a lehető legjobb eredményt ért el. — Mivel a felszerelés (fegyver, löszerek stb.) csak március 15-én érkezett meg, a rendszeres célba lövés csak e hó végén kezdődött.

Ennek tudható be és a jelentkező növendékek nagy számának (62), hogy célba lövés gyakorlására — mi tulajdonképeni célja volt a kiképzésnek — minden növendéknek elég alkalma nem volt.

62 növendéknek 5 fegyver díjtalán. A felszerelés egyéb hiányait 2 darab homokszekrényel pótolva mindamellettt elérhető volt, hogy a fegyverfogásban, a fegyverkezelésben, tisztán tartásában szükségelt ismereteket elsajátítsák.

A VIII. o. növendékei — az érettségi szóbeli vizsgálat kora terminusa miatt — éles tölténnyel való lövésre csupán egyszer rendeltettek ki, míg a VIII. o. növendékei június hóban felváltva egyik héten gyutacs — másik héten pedig éles tölténnyel lőttek. A lövésben elért eredmény

dacára az említett körülményeknek a találatok szerint a lehető legjobbnak mondható.

A kiképzés heti 2 órában *Ilosvay* honvéd-hadnagy vezetésével és *Papp Aurél* intézeti tanár jelenlétében történt.

K) Rajzverseny és rajzkiállítás.

I. Rajzverseny.

A szabadkézi rajzra járó tanulók részére május hóban rajzverseny rendeztetett. A verseny céljaira *Ócsvár Rezső* és *Papp Aurél* rajztanárok egyenként 10 koronát adományoztak díjakra.

I. díj. Tájkép, term. után, tetszés szerinti előadásmód. (8 kor.)

II. díj. Tárgycsoport, (csendélet), term. után, színesen. (6 kor.)

III. díj. Gipsz utáni rajz szénnel. (4 kor.)

IV: díj. Magyar díszítmény-tervezet. (2 kor.)

V. díj. Testcsoport látszattani rajzolása. (Díszoklevél.)

A versenyen díjat nyert tanulók ezen értesítő VIII. száma alatt vannak felsorolva.

II. Rajzkiállítás.

A bevégzett tanévben készült rajzokból a kiállítást június 14-én nyitotta meg az igazgató. Ezen alkalommal beszédet intézett a tanulókhöz és őket a további munkára serkentette, a rajztanároknak pedig elismerését fejezte ki a kiállítás sikerén.

A kiállítás június 14-től 21-ig volt nyitva délelőtt 9—12-ig, délután 2—5-ig, s iránta a művelt közönség nagy érdeklődést tanúsított.

A rajzban kiváló tanulók díszoklevéllel lettek kitüntetve, kiknek névsora ezen értesítő VIII. száma alatt látható.

L) Egészségi állapot.

(Az iskola-orvos jelentése.)

Fájdalom, iskola-orvosi jelentésemet azon szomorú eseménnyel kell kezdenem, hogy a minden évben tömegesen előforduló skarlátnak egy áldozata volt. Bár elégnek látszott a zárlatot csupán az elemi iskolákra mondani ki, a város polgármestere a veszély terjedésének elhárítására kimondá a zárlatot a középiskolákra is s ezért a karácsonyi szünet hosszabb volt, mint máskor.

Ragályos betegség nagyon kis percentben fordult elő az intézetben. Leginkább az influenza gyötört meg néhány gyermeket komolyabb komplikáció nélkül.

Még egy másik haláleset is fordult elő, de ezt nem ragályos betegség, hanem az ifju általános gyöngesége idézte elő.

Trachoma nincs intézetünk egy növendékénél sem. — Jele annak, hogy ugy a magán házaknál, mint a konviktusokban gond van a tisztaságra fordítva. — Tornafelmentés gondos orvosi vizsgálat után adatik meg. Felmentés történt 38 esetben. Tehát a gimnázium látogatottságához képest kevés esetben, mint ezt a minisztérium által kiküldött tornafelügyelő örömmel konstatálta.

Tornafelmentési okok leginkább a testi hibák, szervi bajok. Sápadt, vérszegény gyermekek, kik szédülnek s kikre bizonyos gyakorlatok végzésénél tekintettel vannak a tornatanár urak, kezdik belátni a testgyakorlat fontosságát és kevesebb számmal kérnek felmentést a torna tanulása alól. Ajánlom a tornázó gyermekeknek tornacipő és tornaing beszerzését. Különösen az utóbbi megakadályozza a meghülést, mert nem megy ki a tanuló átizzadt inggel a tornagyakorlatról s könnyebben, izzadás nélkül gyakorol.

Szerencsétlenség a tornaórákon nem történt. A játszótéren a játékok rendben folynak. — Igaz ugyan, hogy a tér kissé távol van, de a séta hasznos s ott a szabadban kellőleg ventilálódik a tüdő. Kedvezőtlen idő esetén féleresz véd az esőtől. — A téren kút is van.

Rövidlátók, fülbajosok a táblához közel ülnek. Az egészségtant a VII. osztályban tanította az iskolaorvos. Felkaroltam előadásaim alkalmával a praktikus és hasznos dolgokat.

Különösen a ragályos betegségekről és azok elleni védekezésről, tuberculosisról, alkoholismusról, a tornázásról, játékokról, lakásról tanítottam, nem különben a véletlen baleseteknél való eljárásról. — Meglátogattuk egy alkalommal a mentőállomást s megsejmlélték tanítványaim a mentésnél használatos eszközöket és a mentőkocsit. Egész éven keresztül tanítványaim az egészségtan iránt dicsérendő érdeklődést tanusítottak.

Torna-ügy.

Az intézeti tornaversenyt, mely egyuttal a tanulók tornavizsgálata is volt, junius 14-én, vasárnap délután 5 órakor tartottuk meg a gimnázium udvarán. A hirlapok és külön meghívók útján értesített közönség nagy számmal volt jelen a tornaünnepélyen, s élénk érdeklődéssel kísérte annak minden egyes számát s elismerésének és tetszésnyilvánításának számtalanszor adott kifejezést.

A tiz pontból álló műsor előadása 5 órától 7-ig tartott.

A versenybiróság Dr. Kurtz Sándor, Papp Aurél tanárokból és Erdélyi Imre tornatanítóból állott.

A verseny mősora különben a következő volt:

1. Ének, Hymnus, énekli a főgimn. ifjúsága.
2. Rend- és svéd szabadgyakorlatok, II. C) osztály.
3. Verseny-kötélmászás, I.—III. osztályból 8—8 tanuló.
4. Osztály-tornázás lovon II. A) osztályból.
5. Bakugrás V.—VII. osztályból.
6. Szabadgyakorlatok fabottal, utána osztály-tornázás három korláton III. A)

osztály.

7. Verseny magas ugrás 120 cmtr. kezdő magassággal; távugrás 400 cmtr. kezdő távolsággal, IV.—VII. Osztályból.

8. Csapat-tornázás korláton, V. — VII. osztályból.

9. Verseny magas ugrás ruddal, 200 cmtr. kezdő magassággal,

10. Ének, Szózat, énekli a főgimn. ifjúsága.

A versenybiróság ítélete alapján, mint győztesek, a *kötélmászásban elismerő okiratot* a következő tanulók nyertek:

I. A) osztály: Cserszky Elemér, Schilli István.

I. B) osztály: Győry Béla, Stark Ágoston.

I. C) osztály: Pongó Zoltán, Bambach Ferenc.

II. A) osztály: Fazekas Sándor, Nagy Árpád.

II. B) osztály: Heffler József, Kacz Ignác.

II. C) osztály: Jeremiás Nándor, Galiker Gyula.

III. A) osztály: Gyetkó Mihály, Marincsák Gyula, Antka Mihály.

III. B) osztály: Petruska Antal, Molnár János, Kamenszky Viktor.

IV. osztály: *Magas ugrásban*: Bárdoly Lajos 150 cmtr., Gripp Ferenc 150 cmtr., Kincsesy Endre 145 cmtr, Lichmán Dezső 155 cmtr.

V. osztály: Gruber László 155 cmtr., Tóth Kálmán 150 cmtr. Demjén Imre 150 cmtr.

VI. osztály: Bárdoly Sándor 150 cmtr.

VII. osztály: Zadránszky Ferenc 155 cmtr., Lengyel Mihály 155 cmtr.

VIII. osztály: Banner Zoltán 155 cmtr.

IV. osztály: *Távolság-ugrásban*: Kincsesy Endre 460 cmtr., Bárdoly Lajos 485 cmtr.

V. osztály: Faulvetter János 495 cmtr. Gruber László 505 cmtr.

VI. osztály: Balla Mór 520 cmtr.

VII. osztály: Ilosvay Lajos 510 cmtr., Lassú Imre 515 cmtr., Zadránszky Ferenc 520 cmtr., Lengyel Mihály 530 cmtr.

V. osztály: *Rud-ugrásban*: Faulvetter János 290 cmtr., Gruber László 270 cmtr.

VI. osztály: Benyovszky István 290 cm., Skapinyák Jenő 290 cmtr.

VII. osztály: Zadránszky Ferenc 290 cmtr., Lengyel Mihály 290 cmtr.

Az állandó játéktér kérdése is megoldást nyert, amennyiben Szatmár-Németi szab. kir. város törvényhatósági közgyűlése 14.040 négyszög méter téglányalakú területet állandó játékterületnek engedett át a németi határban, azt sodronykerítéssel, félszerrel, szerkamrával, kuttal és illemhellyel ellátta és körülfásította. Ezen ténye által ismét megmutatta a nemes város, hogy minden szépért, nemesért tud lelkesedni s az ifjúság testi nevelésének ügyét szíven viseli. Azonban a hely megválasztása nem mondható szerencsésnek, mert az iskolához jó 25—30 percnnyire fekszik, s egy oldal szélességben és hosszúságban széles vízzel telt árokkal s gödrökkel s közvetlen közelben pedig téglavető cigány népséggel van környezve. — Ezen körülmények mind a játszó gyermekek hátrányára vannak, amelyeknek elhárítására gondolni sem lehet.

A játék-délutánok öt csoportra voltak beosztva, s a tanulók felett a felügyeletet gyakorolták: *Papp Aurél* tanár és *Erdélyi Imre* tornatanító. Előbbi egy, utóbbi négy csoportot vezetett.

A folyó iskolai évben a tornaszertár a következő beszerzéssel gyarapodott: egy füleslapda, egy kürt, egy pár gyűrűhinta.

A tornázás gyakorlása alól látható testi hibák és állandó szervi bajok miatt 37 tanuló kapott felmentést egész évre.

A kispapok az 1883. évi 31510. számú miniszteri rendelettel a tornázás gyakorlása alól fel vannak mentve. Ez évben felmentetett 19 kispap.

A felső osztályok tanulóin a tanév első hetében erőmérését végeztünk s az eredményt egy rovatos könyvbe vezettük be.

Az alsó négy osztályban a tornázást mint osztálytornázást, a felső négy osztályban mint csapattornázást gyakoroltuk.

A fürdést és úszást a Szamos folyó két jól berendezett uszodájában, kellő felügyelet mellett gyakorolhatták a tanulók.

Télen a korcsolyázást szintén nagy előszeretettel gyakorolták tanulóink.

A svéd tornázás alapgyakorlatait január hónap elején kezdtük meg. A miniszteri rendelet értelmében az első negyedórát erre fordítottuk. Tanulóink nehezen barátkoztak meg az ujitással; ha a svéd tornaszerek fel lesznek állítva, talán nagyobb szeretettel fogják üzni. A V. és K. nagymélt. Minisztérium *Oheroly János* állami polgári iskolai tornatanár urat kiküldé, hogy gimnáziumunkban a tornatanítás menetét figyelje meg s tapasztalatairól tegyen jelentést. E megbízatásnak *Oheroly János* ur április hó 25. és 27. napjain tett eleget azzal, hogy megfigyelte ugy az alsó, mint a felső osztályokban a tanítást, megtekintette az állandó iskolai játékteret, s 28.-án tanári tanácskozmányban tette meg észrevéte-

leit s adta meg az ő gazdag tudásának tárházából egyes utbaigazításait.

A tornaszertár 588 darabot számlál, 3478 korona 45 fillér értékben.

Dr. *Török* István iskolaorvos és egészségtanár a tanórán többször tett látogatást, április 30-án pedig a játéktéren látogatta meg az ifjuságot.

III. A tanári testület.

1. **Bagossy Bertalan**, áldozópap, rendes tanár és okleveles polgári iskolai tanító, a történelmi és földrajzi szertár őre, a VI. osztály főnöke. Tanított latin nyelvet és történelmet a VI., természettani földrajzot a III. A) és B), természetrajzot az 1. B) és C) osztályban. Heti óráinak száma 16.

2. **Bakkay Kálmán**, áldozópap, a hittudomány doktora, okleveles középiskolai vallástanár, helyettes vallástanár és hitszónok. Tanított vallástant minden osztályban heti 20 órában.

3. **Barna János Zsigmond**, világi, a bölcelet doktora, okleveles tanár. Tanított földrajzot az I. A), B), C), II. A), B), C) osztályban heti 18 órában.

4. **Csellár Arnold**, világi, rendes tanár, a II. A) osztály főnöke. Tanított latin és magyar nyelvet a II. A), görög-pótló irodalmat az V. és VI. osztályban heti 17 órában.

5. **Demián Titusz**, g. k. áldozópap, g. k. vallástanár és hitszónok. Tanította a vallástant a román ajkuaknál magyarul minden osztályban heti 12 órában.

6. **Dörner István**, világi, okleveles tanár. Tanított számtant az I. A), B) és C) osztályban algebrát a IV. osztályban heti 15 órában.

7. **Erdélyi Imre**, világi, rendes tornatanító, a tornaszertár őre, tanított tornát az I. A), B), III. A)—VIII. osztályban heti 18 órában.

8. **Fásztusz Elek**, áldozópap, szentszéki ülnök, rendes tanár, a II. B) osztály főnöke, tanított latin nyelvet a II. B) osztályban, görög nyelv és irodalmat a VI. és VII. osztályban heti 16 órában.

9. **Fechtel János**, áldozópap, szentszéki ülnök, a bölcelet doktora, rendes tanár, r. k. hitszónok. Tanított magyar nyelvet az I. C)-ben, történetet a IV., V., VII és VIII. osztályban. Heti óráinak száma: 17.

10. **Fölkel Béla**, áldozópap, rendes tanár, az I. A) osztály főnöke. Tanított latint, magyart és szépírást az I. A), görög nyelvet az V. osztályban heti 17 órában.

11. **Gönczy Antal**, szatmárnémeti g. k. esperes-lelkész, a magyar g. k. tanulók hitszónoka és vallástanára. Tanított vallástant az I.—VIII. osztályban heti 12 órában magyar nyelven.

12. **Haller Jenő**, áldozópap, rendes tanár, a fizikai szertár kezelője. Tanított számtant a II. A), II C), matematikát a VI. és áprilisig a VIII. osztályban, fizikát a VIII. osztályban heti 18 órában.

13. **Katona Ferenc**, világi, okleveles tanár, a II. C) osztály főnöke. Tanított magyar és latin nyelvet a II. C), magyart a II. B) és szépírást a II. C) osztályban heti 17 órában.

14. **Kovács Gergely**, világi, m. kir. tartalékos honvédhadnagy, rendes tanár, a VIII. osztály főnöke, az önképzőkör vezetője, az ifjusági könyvtár őre. Tanított latin nyelvet a VII. osztályban, magyar és latin nyelvet és görögpótló irodalmat a VIII. osztályban, szépírást a II. A) és a II. B) osztályban heti 16 órában.

15. **Krompaszky Béla**, világi, rendes tanár. Tanított számtant a II. B, mennyiségtant az V. és VII. osztályban, természettant a VII. osztályban heti 14 órában.

16. **Kurtz Sándor**, világi, a bölcsélet doktora, rendes tanár, a tanári könyvtár őre, a III. A) osztály főnöke. Tanított latin és magyar nyelvet a III. A), görög nyelvet a VIII. osztályban és görögpótló irodalmat a VII. osztályban heti 17 órában.

17. **Lehóczky József**, világi rendes tanár, okleveles tornatanár. Tanított március 1-től mennyiségtant a VIII. osztályban, számtant a III. A) és B) osztályban heti 8 órában. Ezen órákat március 1-ig *Dörner*, *Haller* és *Krompaszky* tanárok látták el.

18. **Orosz Alajos**, áldozópap, rendes tanár, a VII. osztály főnöke. Tanított magyar nyelvet, irodalmat és német nyelvet a VII. osztályban, német nyelvet a III. B), IV. és VIII. osztályban heti 16 órában.

19. **Ocsvár Rezső**, világi s cs. és kir. tartalékos hadnagy, rendes tanár, a szemléltető képek és rajzszertár őre. Tanított rajzoló-mértant az I. A), 1. B), II. A), II. B), IV. osztályban, görögpótló rajzot a VI—VIII. osztályban heti 22 órában.

20. **Papp Aurél**, világi, rendes tanár, okl. tornatanító, az I. C) osztály főnöke, az Ifjusági Tornakör vezetője. Tanított r. geometriát az I. C), II. C), III. A) és III. B. osztályokban; tornát az 1. C), II. A), és III. C. osztályokban és görögpótló rajzot az V. osztályban, szab. kézrajzot az I—VIII. osztályban. Az iskolai céllövészeti tanfolyamnak és játékdélutánon az V. csoportnak vezetője, heti 26 órában.

21. **Péterffy Gyula**, világi, rendes tanár, az I. B) osztály főnöke. Tanított magyar és latin nyelvet az I. B) osztályban, latin nyelvet az V. és szépírást az I. B) osztályban heti 17 órában.

22. **Pintz Mátvás**, világi, cs. és kir. tart. hadnagy, okleveles tanár, a III. B) osztály főnöke. Tanított magyar és latin nyelvet a III. B) osztályban, történelmet a III. A) és III. B) osztályban heti 16 órában.

23. **Ratkovszki Pál**, áldozópap, t. kanonok, szentszéki ülnök, igazgató. Tanított bölcseletet a VIII. osztályban heti 3 órában.

24. **Reizer György**, áldozópap, a hittudomány doktora, szentszéki ülnök, rendes vallástanár és hitszónok. Ez évben szabadságot élvezett.

25. **Sándor Vence**, világi, rendes tanár, az ének és zenekar vezetője, az ifjusági segélykönyvtár őre. Tanított magyar nyelvet az V. és VI. osztályban, német nyelvet a III. A), V. és VI. osztályban heti 16 órában és az éneket heti 4 órában.

26. **Schöber Emil**, világi, a bölcselet doktora, rendes tanár, a vegytani és természetrajzi táruk őre. Tanított természetrajzot az I. A), II. A), II. B), II. C), IV., V. és VI. osztályban heti 17 órában.

27. **Török István**, világi, az összes gyógyt. doktora, közkórházi orvos, okleveles iskola-orvos és egészségntanár. Tanított egészségntant a VII. osztályban heti 2 órában.

28. **Veszprémi Dezső**, világi, rendes tanár, a IV. oszt. főnöke. Tanított magyar nyelvet a IV. osztályban, latin nyelvet az I. C) és IV. osztályban, szépírást az I. C) osztályban, heti 17 órában, továbbá gyorsírást heti 1 órában.

Jegyzet. Az áldozópapok a szatmári egyházmegye tagjai, a román gör. kath. vallástanár a szamosujvári, a magyar ajku gör. kath. vallástanár a munkácsi egyházmegye tagja.

Az ev. ref. vallásu tanulók hitoktatást *Rácz István* ev. ref. lelkésztől, az izr. vallásuak *Steuer Ábrahám* és dr. *Jordán Sándor* okleveles rabbiktól nyertek.

IV.
Az 1907—1908. évi tanítás tárgyának
kimutatása.

I. A), B) és C) OSZTÁLY.

Vallástan. Tanárok: Dr. *Bakkay* Kálmán, *Gönczy* Antal és *Demián* Títusz. Tankönyv: Egri kis katekizmus. Heti óraszám: 2. *Tananyag*: a ker. kath. hit elemei, a parancsok és kegyelem szerei.

Magyar nyelv. Tanár: az A)-ban *Fölkel* Béla, a B)-ben *Péterffy* Gyula, a C)-ben Dr. *Fechtel* János: Tankönyvek: *Lehr* Albert Magyar olvasókönyve I. r. és *Balassa* József Magyar nyelvtana. Heti óraszám: 5. *Végzett tananyag* az olvasóból az I. 1—5, 8, 9, 11. II. 16, 17, 18, 19—20. III. 22. IV. 26, 28, 30, 32, 33. V. 40. I—IV. 24, 38, 41, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 58, 61. sz. darabok. A nyelvtanból a hangok, a mondatok és nemeik, a mondatrészek, a beszédrészek, igeidők és módok. Havonként 2 írásbeli dolgozat, összesen 14. A helyesírás gyakorlására tollba mondott szöveg leírása. Kijelölt mondatrészek, igealakok, beszédrészek meghatározása.

Latin nyelv. Tanár: az A)-ban *Fölkel* Béla, a B)-ben *Péterffy* Gyula, a C)-ben *Veszprémy* Dezső. Tankönyvek: *Hittrich* Ödön: Latin olvasó- és gyakorlókönyve és Latin alaktana. Heti óraszám: 6. *Tananyag* az olvasókönyv I—XVII, XIX, XX, XXIII—XXVI, XXVIII. A latin és magyar szövegű olvasmányok alapján a főnevek, melléknevek, névmások, elüljárók, a coniugatio. Tárgyi szócsoportok szavaiból alkotott mondatok latinra való fordítása. Összesen 14 dolgozat.

Földrajz. Tanár: az A)-ban, B)-ben és C)-ben dr. *Barna* János Zsigmond. Tankönyv: dr. *Némethy* Károly: A magyar királyság földrajza. Heti óraszám: 3. Földrajzi alapismeretek. Világtájak; a Föld mint égi test; tájékozódás a földgömbön. Éghajlat. Térképolvasás.

A magyar királyság. Alföldek. A délnyugati dombos vidék. Hazánk felföldjei. A magyar tengerpart. Horvát-Szlavonország. A magyar királyság összefoglaló áttekintése. A hegy- és vízrajz összefoglalása. Lakosság. Nemzetiségi és vallási viszonyok. Közlekedés. Műveltség. Törvényhozás. Közigazgatás és törvénykezés. A magyar királyság címere. Közös ügyek. Delegáció.

Temészetrajz. Tanár: az A)-ban Dr. *Schőber* Emíl, a B)-ben és C)-ben *Bagossy* Bertalan. Tankönyv: Dr. Szterényi Hugó: Természetrajz a középiskolák I. oszt. számára. Heti óraszám: 2. *Tananyag:* a gyümölcsök leírása, a gyümölcs képződése a virágból. A macska leírása és biológiája.

Számtan. Tanár: az A)-ban, B)-ben és C)-ben *Dörner* István. Tankönyv: Gidró Bonifác Számtana. Heti óraszám: 4. *Tananyag:* A mennyiség és mennyiségfogalma és felosztása. A szám meghatározása és osztályozása. A számlálás és a természetes számsor keletkezése. A tizes számrendszer; ennek alapján számműveletek egész számokkal és tizedes törtekkel. Számműveletek többnevű számokkal és ezzel kapcsolatban az időszámolás. A métermérték. Számműveletek közösleges törtekkel. Havonkint egy iskolai írásbeli dolgozat. Házi előkészületül óráról órára példák kidolgozása.

Rajzoló geometria. Tanár: az A)-ban, B)-ben *Ócsvár* Rezső, a C)-ben *Papp* Aurél. Tankönyv: Lendvay Hugó. Rajz. geometria I. r. Heti óraszám: 3. *Tananyag:* Bevezetés. A szükséges rajzszerkek ismertetése. A test, a három kiterjedés; a lap, él és csúc. A vonal, nemei, az egyenes, két pont és egy egyenes. Párhuzamos és összetartó egyenesek. Az egyenes nagysága. A szög, ív, kör és középpont; sugár, húr, átmérő, metsző és érintő. Középponti szög. Műveletek ívekkel és szögekkel. A szög mérése. A szögek nemei. Szögpárok. Idom. Szimmetrikus idomok. A háromszögek, alkotó részeik és tulajdonságaik. Összeillő háromszögek. Négyszögek, sokszögek. A húr vonatkozásai a körhöz. Terület- és kerületmérés. A geometriai ornamentális rajz elemei.

Szépírás. Tanár: az A)-ban *Fölkel* Béla, a B)-ben *Péterffy* Gyula, C)-ben *Veszprémy* Dezső. Heti óraszám: 1. *Tananyag:* Magyar folyóírás.

Testgyakorlat. Tanító: *Erdélyi* Imre és *Papp* Aurél. Heti óraszám: 2. Szabadgyakorlatokból: a karlendítések, lökések és ütések minden irányban, törzshajlítások és forgatások, térd- és lábemelés. A katonai rendgyakorlatok: sorakozás, fedezés, kanyarodás, szakasz-és kettős rendek alakítása. A szergyakorlatokból: mászás póznán és kötelen. Rézsútós létrán: egyszerű fel- és lemenés, átbúvás a

fokok között. A játékok közül az ezen vidéken divatos labdajátékok: egyes és hármas kapó, körfutó (várban forgó), kifutó, suszter kótya stb.

II. A), B) és C) OSZTÁLY.

Vallástan. Tanárok: Dr. *Bakkay* Kálmán, *Gönczy* Antal és *Demián* Títusz. Tankönyvek: Adjutus tankönyve és Egri kis katekizmus. Heti óraszám: 2. *Tananyag:* Az ó-szövetségi bibliai történetek és a katekizmus I. r.

Magyar nyelv. Tanár: az A)-ban *Csellár* Arnold, a B)-ben *Fásztusz* Elek, a C)-ben *Katona* Ferenc. Tankönyvek: Riedl Magyar olvasókönyve. II. r. és Balassa J. Magyar nyelvtana II. r. Heti óraszám: 5. *Olvasmányok:* A gonoszságot a fa is elárulja. A veréb. A koldus. A két dúsgazdag. A tatárjárás. Nagy Lajos és a nápolyi hadjárat. A Tisza. Tiszai mocsár. Croesus és Solon. Croesus és Cyrus. Hunyadi János. Hunyadi János jelleme. A várnai csata. Mátyás király jeles tettei. Mátyás király mint hadvezér és mint uralkodó. Várak és kastélyok a középkorban. Cyrus mint ifjú. Cyrus mint király. *Költemények:* Búcsu. Hazámhoz. Az ó-torony. A lengyel anya. A zarándok. Pál gazda. Szibinyáni Jánk. A jó öreg korcsmáros. A keresztutról. A szegény asszony könyve. Írásbeli dolgozat kéthetenkint, összesen 14. Ezek közül 3 tartalmi összefoglalás, a többi a nyelvtan alapján.

Latin nyelv. Tanár: az A)-ban *Csellár* Arnold, a B)-ben *Fásztusz* Elek, a C)-ben *Katona* Ferenc. Tankönyvek: dr. Hittrich Ödön Latin olvasó- és gyakorlókönyve és Latin nyelvtana. Heti óraszám: 6. *Olvasmányok:* Romulus intézkedései. Romulus megdicsőülése. Numát királlyá választják. A győztes Horatius megöli hűgát. Ancus intézkedései. A hadüzenés szertartása. Hunor és Magor. Tarquiniust királlyá választják. Tarquinius tettei. Servius Tullius intézkedései. Lustrum. A város nagyobbítása. Tarquinius Superbus zsarnokoskodása. Tarquinius száműzetése. A magyarok vándorlása. *Mesék.* Accipiter et columbae. Pastores et lupus. Senex et mors. Testudo et aquila. Mures. Leo, asinus et vulpes. Könyv nélkül tanulták a fordított meséket. Hetenkint egy írásbeli dolgozat a nyelvtan gyakorlására.

Földrajz. Tanár: az A)-ban, B) ben és C)-ben Dr. *Barna* János Zsigmond. Tankönyv: dr. Némethy Károly: Az öt földrész leírása. Heti óraszám: 3. *Tananyag:* Európa, Ázsia és Afrika helyzete a földgömbön, vízszintes és függőleges tagozottsága összehasonlítva.

Éghajlati viszonyok. Lakosság. Életmód és foglalkozás. Politikai felosztás. Gyarmatosítás. Ázsia és Afrika néprajza.

Természetrájk. Tanár: Dr. *Schőber* Emil. Tankönyv: Paszlavszky J. Kis természetrájk II. r. Heti óraszám: 2. *Tananyag:* A mályva és kék kátáng alaki s biológiai leírása közösen végzett megfigyelések alapján. *Az állatvilágból:* A majmok, tengeri emlősök, a lakásaink közelében tartózkodó madarak, a görög teknősbéka, keresztes vipera, a közönségesebb halak, csigák, hasznos és kártékony rovarok ismertetése, szintén közösen végzett megfigyelések alapján.

Számtan. Tanár: az A)-ban és a C)-ben *Haller* Jenő, a B)-ben *Krompaszky* Béla. Tankönyv: Gidró Bonifác Számtana. Heti óraszám: 4. *Tananyag:* A közönséges és tizedes törtekkel való alapműveletek megismertetése után a számolási rövidítések általában és rövidített számtani műveletek. Az arányosság fogalmának bővebb fejtegetése. A hármas szabály fogalma s az ehhez tartozó feladatok megfejtése; az egyszerű hármas szabály. Az olasz számolási mód. Az arányok és aránylatok tana. Az aránylatok tanának alkalmazása. Százalékszámolás. Havonként egy iskolai dolgozat. Házi előkészületül óráról-óra egy-egy, a legközelebbi előadáson előfordult tananyagra vonatkozó példa kidolgozása.

Rajzoló geometria. Tanár: az A)-ban és B)-ben *Ócsvár* Rezső és a C)-ben *Papp* Aurél. Tankönyv: Lendvay Hugó Rajzoló geometria II. r. Heti óraszám: 3. *Tananyag:* Pont és vonal a térben. Az egyenes és sík a térben. A sík helyzete a térben. A síkok kölcsönös helyzete a térben. A kocka, a hasáb, henger, gúla, kúp és a gömb axonometrikus ábrázolása, hálójá és sík metszései. A tárgyalt testek axonometrikus rajzolása körzővel és vonalzóval. Természet után vett egyszerűbb tárgyak axonometrikus ábrázolása.

Szépírás. Tanár: az A)-ban és B)-ben *Kovács* Gergely, a C)-ben *Katona* Ferenc. Heti óraszám: 1. *Tananyag:* Német folyóírás.

Testgyakorlat. Mint az I. osztályban. Tanár: az A)-ban, B)-ben és C)-ben *Papp* Aurél.

III. A) és B) OSZTÁLY.

Vallástan. Tanárok: Dr. *Bakkay* Kálmán, *Gönczy* Antal, *Demián* Títusz. Tankönyv: Adjutus tankönyve és Egri kis katekizmus. Heti óraszám: 2. *Tananyag:* Az újszövetség bibliai történetének és a katekizmus II. része.

Magyar nyelv. Tanár: az A)-ban dr. *Kurtz* Sándor, a B)-ben *Pintz* Mátyás. Tankönyvek: Riedl-Lehr: Magyar olvasó III. r. és Balassa

J. Rendszeres magyar nyelvtan. Heti óraszám: 4. *Prózai olvasmányok*: Keresztény és török. Fegyverneki puszta. A gondviselés útja. Talpraesett feleletek. A befagyott Balaton. Az első magyar komikus. A magyar nép rokonai. A mohácsi vész. Zrinyi Szigetvárott. Buda visszafoglalása a töröktől. Perikles. A görög színház. Föltalálás és fölfedezés. A könyvnyomtatás. Amerika felfedezése *Költőiek*: Himnus. Szülőföldemen. A hamis tanu. Szüreten. Füstbe ment terv. Pató Pál úr. Az alföld. Családi kör. Fohászkodás. Szózat. A nyelvtan fonalán rendszerben gyűjtötték hang-, szó- és mondattani ismereteiket. Havonkint 2 írásbeli dolgozat, tárgyuk az olvasmányok tartalmának s a tárgyi magyarázatoknak előadása.

Latin nyelv. Tanár: az A)-ban Kurtz Sándor, a B)-ben Pintz Mátyás. Tankönyvek: Hittrich: Latin nyelvtan. II. r. és Fodor—Kurtz: Latin olvasmányok. Heti óraszám: 6. *Olvasmányok*: Cornelius Nepos tört. műveiből. Dareus hadjárata. Marathoni csata. Miltiades halála. Themistocles ifjúsága. Aristides. Cimon tettei. Atticus az adott szó embere és Atticus mint házigazda. Phaedrus meséiből: Lupus et agnus. Cervus ad fontem. Canis carnem ferens. Rana et bos. Vulpes et corvus. Lupus ad carnem. Ezekből egyes részeket könyv nélkül is megtanultak. A mondattanból: A nominativus, accusativus, dativus, genitivus és ablativus használata. Infinitivus, gerundium, participium. Havonkint két írásbeli dolgozat, összesen 14.

Német nyelv. Tanár: az A)-ban Sándor Vence, a B)-ben Orosz Alajos. Tankönyv: Orosz Alajos Német olvasó- és gyakorlókönyve I. rész. Heti óraszám: 4. *Prózai olvasmányok*: Die Schule. Das Haus. Der Wolf u. das Lamm. Die Wohltaten. Der menschliche Körper. Der Tag. Der Frühling. Das Familienleben, Unser Vaterland. Közmondások Die Handwerker. *Költemények*: Im Namen Gottes. Gott ist ewig. Gott und die Eltern. Spruch. Mein Vaterland. Die Kapelle. Ezen olvasmányok közül 12-t könyv nélkül is megtanultak. A nyelvtanból az írás és olvasás begyakorlása után elvégezték a főnevek ragozásának teljes rendszerét, az igeragozást a jelentőmód jelen idejében; a melléknévnek jelzői viszonyítását; a személyes, birtokos és mutató névmásokat; néhány praepositiot stb. Kéthetenként egy írásbeli dolgozat, összesen 14.

Történelem. Tanár: az A)-ban és a B)-ben Pintz Mátyás. Tankönyv: Ujházy László. A magyarok története. I. r. a mohácsi vészig. Heti óraszám: 3. *Tananyag*: Hazánk lakói a magyarok bevándorlása előtt. A magyarok őstörténete. Hazánk története a mohácsi vészig.

Természettani földrajz. Tanár: az A)-ban és B)-ben *Bagossy Bertalan*. Némethy Károly A mathem. és fiz. földrajz elemei. Heti óraszám: 2. *Tananyag:* Bevezetés a fizikai földrajzba. A fizika főbb törvényei kísérletekkel és rajzolással kísérve. A Föld mint világtest. A földgömb száraza, víze és légköre. A föld belseje. Amerika és Ausztrália hegy- és vízrajza, politikai földrajza.

Számtan. Tanár: az A)-ban és B)-ben *Lehóczky József*. Tankönyv: Gerevich-Orbók Számтана. Heti óraszám: 3. *Tananyag:* az egyszerű és összetett hármasszabály. Ezek alapján az egyszerű és összetett kamatszámolás, határidő számolás, az ázsió, az állampapírok, részvények, váltók. Az összetett kamat- és lerovatszámításra vonatkozó táblázatok készítése. Az egyszerű és összetett arányos osztás. Elegyítési feladatok. Láncszabály. Iskolai dolgozatok a tananyag egy-egy befejezett részletéből. Házi előkészületül óráról-órára egy-egy, a legközelebbi előadáson előfordult tananyagra vonatkozó példa kidolgozása. Havonként egy iskolai dolgozat, összesen 8.

Rajzoló geometria. Tanár: az A)-ban és B)-ben *Papp Aurél*. Tankönyv: dr. Gerevich Emil Rajzoló geometria III. r. Heti óraszám: 2. *Tananyag:* a pont, az egyenes vonal, a körvonal. Axiális és centrikus szimmetria. A szögekről általában és különösen. A háromszögek, négyszögek, sokszögek. Arányosság és hasonlóság. Ugyanazok szerkesztése körzővel és vonalzóval. Kézügyesítő és ecsetgyakorlatok. Préselt levelek rajzolása, festése. Egyszerű magyar síkdiszítványok tervezése és festése kézi lapminták után. Virágok és ágak rajzolása és festése.

Testgyakorlat. Tanító: *Erdélyi Imre*. Heti óraszám: 2. A szabad gyakorlatokból: négy ütemű szabad taggyakorlatok a test összes izmainak tekintetbevételével, fabottal és vassulyozókkal. A katonai rendgyakorlatokból, mint az I. II. osztályban, menetelés arc- és oldalsorokban, kanyarodás. Szergyakorlatokból: erő- és ügyességfejlesztő gyakorlatok a mászórudon, kötelen, gyűrűhintán, rézsútos létrán és korláton. Magas- és távolugrás. Versenyfutás. Az iskolai játékok közül az ezen a vidéken divatozó labdajátékok.

IV. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanárok: Dr. *Bakkay Kálmán*, *Gönczy Antal*, *Demián Titusz*. A latin szertartásnak tankönyv: *Adjutus Kath.* szertartástana. Heti óraszám: 2. *Tananyag:* Szent helyek, egyházi készletek, szentmise, szentségek, szentelmények, ájtatossági gyakorlatok, egyházi év. — A görög szertartásnak tankönyv: Dr. *Mikita*. A gör.

kath. egyház szertartástana. *Tananyag:* Az isteni tiszteletről általában. Szent helyek és kellékek. Ünnepek és azok szertartásainak értelmezése, különös tekintettel a királyi ünnepekre. A szentségek feladásánál előforduló szertartások magyarázata; a liturgia általános és részletes tárgyalása; az abban előforduló sajtáságos kifejezések értelmezése; a szerkönyvek átnézete. Áldások és szentelések. A katekizmus III. része.

Magyar nyelv. Tanár: *Veszprémi Dezső*. Tankönyvek: Lehr-Arany Toldija, Bartha József dr. és Prónai Antal dr. Stiliztikája. Heti óraszám: 4. *Olvasmányok:* Arany Toldija. Kisfaludy K: Mátyás Deák. Hermann O: A madár családi élete. Népszerű madarak. Bársony I: Alkonyat a lápon. Jókai: A királykoronázás. Pesti G: A lóról és számárról. Heltai G: A hollóról és rókáról. Az evangéliumból. Mikes: A remete. Gyulai P: Vörösmarty szülői. Eötvös K: A szerény. Amicis: A hazaszeretet. Deák F. levele egy tanuló ifjuhoz. Horváth B. levele atyjához. Petőfi: Az Alföld. Levél Arany Jánoshoz. A vándorlegény. Gyulai: Erdély. Arany: Válasz Petőfinek. Mátyás anyja. Vörösmarty: Szózat. Berzsenyi: A magyarokhoz. Czuczor: A legszebb ének. Tompa: A gólyához. Balassi B: A végek dicsérete. Népdalok. Ezen olvasmányok alapján: A nyelv és stílus. A nyelvkincs. A prózai és költői stílus tulajdonságai és a verstan. Ügyiratok. Havonkint két írásbeli dolgozat.

Latin nyelv. Tanár: *Veszprémi Dezső*. Heti óraszám: 6. Tankönyvek: dr. Fodor Gyula és dr. Kurtz Sándor: Latin olvasmányok Julius Caesar „Commentarii de bello Gallico” c. művéből: Ariovistus elleni hadjárat egészen 53 c.; Gallia politikai és társadalmi viszonyai (11—20); Germania és lakosai (21—28). Szemelvények Ovidius Metamorphosisaiból: Philemon és Baucis. Mindezek tartalmi és nyelvi magyarázatokkal. Mondattanból a harmadik osztályú tananyag ismétlése után az összetett mondatok tanából: A kérdő mondatok és függő kérdés. Indicativus a főmondatokban. Az összetett mondat és részei. Consecutio temporum. Acc. c. inf. alanyi mellékmondat helyett. Nominativus c. inf. alanyi mellékmondat helyett. Acc. c. inf. verba affectuum mellett. Időhatározó mondatok. Föltételes mondatok. Okhatározó mondatok. Verba timendi, verba impiendi, verba dubitandi. Következményes mondatok. Értelmező mondatok. Ut használata indicativus — és coniunctivus-szal. Oratio recta és obliqua.

Német nyelv. Tanár: *Orosz Alajos*, Tankönyv: Orosz Alajos Német olvasó- és gyakorlókönyv. Heti óraszám: 3. *Tananyag a nyelvtanból:* Számnevek. Melléknév fokozása. Erős, gyenge, vegyes

igeragozás a jelentő módban. Melléknévi igenevek. Összetett igék. *Prózaí olvasmányok*: Das Jahr. Die Haustiere. Das Mittagessen im Hofe. Die Eisenbahn. Der sterbende Löwe. Belohnung. Der Tod Johannes des Täufer. Der Hufnagel. Der einfältige Kutscher. Adomák. Der Hund u. der Rabe. Vergissmeinnichts Name. Die Perlen. Und dann? Bist du es, Johann? Der Baum u. die Vögel. Einsiedler. *Költemények* könyv nélkül is: Morgenlied. Gute Nacht. Die Einkehr. Sehnsucht nach dem Frühling. Der weisse Hirsch. Der betrogene Teufel. Kéthetenkint egy írásbeli dolgozat, összesen 14.

Történelem és politikai földrajz. Tanár: dr. *Fechtel* János. Tankönyv: Ujházy László Magyarország története és Magyarország a jelenben. II. rész. Heti óraszám: 3. *Tananyag*: Hazánk története a mohácsi vésztől 1867-ig. Magyarország politikai földrajza, statisztikája. A magyar közjognak alapvonalai. Ausztria politika földrajza. Magyarország és Ausztria közjogi kapcsolata.

Növénytan. Tanár: dr. *Schöber* Emil. Tankönyv: dr. Schöber Emil Növénytana. Heti óraszám: 3. *Tananyag*: A szervetlen és szerves vegytan elemei. A szerves és szervetlen világ közti kapcsolat. A mikroszkop szerkezete. A plazma. A plazma életműködése általában. Életműködésének eredménye. Szövettan. Élettan. A növény vegyi összetétele. A talaj vegyi összetétele. A szilárd táplálék felvétele. A víz áramlása és párolgása. A növény testét felépítő elemek forrása és asszimilációja. A növényben képződött vegyületek és tartaléktápanyagok vándorlása. A lélegzés. A növekedés. Mozgási tünetek. A szaporodás. Alaktan. A gyökér, szár és levelek alaktana s biológiája. A virág alaktana s biológiája, a termés. Rendszertan. Növényhatározás.

Algebra. Tanár: *Dörner* István. Tankönyv: Borosay Dávid Algebrája. Heti óraszám: 3. *Tananyag*: Az algebra jeleinek és a negatív számoknak ismertetése; algebrai egész kifejezések összeadása és kivonása (összevonása), sokszorozása, osztása s ezzel kapcsolatban a törtkifejezésekkel való számolás szabályainak származtatása; a legnagyobb közös osztó és a legkisebb közös többszörösének begyakorlása; a szorzatok fontosabb alakjai, algebrai több tagú kifejezések s a tizedes rendszerbeli számok négyzetének és köbének kiszámolása; elsőfokú egyenletek egy ismeretlennel. Havonkint egy iskolai írásbeli dolgozat. Házi előkészületül óráról-órára a legközelebbi tanítási órán előadott anyagra vonatkozó példák kidolgozása.

Rajzoló geometria. Tanár: *Ócsvár* Rezső. Tankönyv: dr. Gerevich Emil Rajzoló Geometriája. Heti óraszám: 2. *Tananyag*: A kör főbb

tulajdonságai. A kör osztása. Két kör. Érintkező körök. A mértani hely egyszerűbb feladatai. Az ellipsis, hyperbola, parabola. A kúpszeletek összehasonlítása. Az összes ábrák rajzolása körzővel és vonalzóval. Ecsetgyakorlatok, préselt levelek utáni rajzolás, festés. Sík-díszitmények rajzolása és egyszerű színezése fali és kézi lapminták után. Virágok rajzolása, festése. Vázolás természeti tárgyak után.

Testgyakorlat. Mint a III. osztályban.

V. OSZTÁLY.

Vallástan: Tanárok: Dr. *Bakkay Kálmán*, *Gönczy Antal*, *Demján Titusz*. Tankönyv: *Adjutus Dogmatikája*. Heti óraszám: 2. **Tananyag:** Hiszekegy. Hét szentség.

Magyar nyelv. Tanár: *Sándor Vence*. Tankönyv: *Bartha—Prónai Retorika*. Heti óraszám: 3. **Olvasmányok:** a) költőiek: Szondi két apródja. Szibinyani Jánk. Hunyadi. A király esküje. V. László. Mátyás anyja. Az élő szobor. Az árvízi hajós. b) Prózaiak: Jókai: A Tisza áradása. Alexander: Mátyás király szobra Fadrusztól. Mikszáth: Drégely. Kossuth L.: A haderő megajánlása ügyében. Deák F. beszéde a felirati javaslatról. Vaszary Millenniumi beszéde. Xenophon: Sokrates a testvéri egyetértésről. Pázmány: A teremtett állatoknak szép rendje. Faludi F.: Szent ember. Kölcsey F.: Az Isten és a haza szeretete. Pázmány P.: A részegségről. Plinius két levele a Vezuv kitöréséről. Arany J. levele Petőfihez. Könyv nélkül: Szondi két apródja. Hunyadi. V. László. Az árvízi hajós. Deák I. felirati javaslatának bevezetése. Kölcsey Parainesiséből szemelvények. **Magán olvasmányok:** Divald Kornél: A Margitszigeti apácatemplom romjai. Tinódi históriás énekeiből. Gvadányi: Egy falusi notárius budai utazása. Kisfaludy K. víg elbeszéléseiből. Arany J.: Toldi estéje. Jókai M.: Az új földesúr. Pázmány Péter beszédeiből. Kölcsey beszédeiből. Kazinczy leveleiből. Ezen olvasmányokból a tanulók kivonatot készítettek. **Elmélet:** Az írásművek szerkesztésének főbb szabályai. A feltalálás forrásai. A bizonyítás. A szerkezet. A vázlat. Az írásmű főrészei. Az előadás nemei és módja. A prózai műfajok: leírás, történetírás, szónoklat és értekezés. Az írásbeli dolgozatok száma 9 és pedig 3 iskolai, 6 házi.

Görögpótló magyar. Tanár: *Csellár Arnold*. Tankönyvek: *Csengeri Homeros Iliása*. *Gyomlay Homeros Odysseiája*. *Geréb Szemelvények Herodotos történelmi művéből*. *Toncs Gusztáv Magyar irodalmi szemelvények*. Heti óraszám: 3. **Tananyag:** Homeros

Odysseája bő szemelvényekkel kapcsolatban az epikai előadás sajátjaival; személyek jellemzése; művelődés történeti megvilágítása. Homéros Iliása kapcsolatban a homérosi kérdés és a homérosi eposzok ismertetésével. — A Homérosához csatlakozó magyar irod. olvasmányok. Szemelvények Herodotosból. Perzsa háborúk. Ezzel kapcsolatban régiség-tani fejtegetések különösen Spárta és Athén alkotmányának ismertetése. XV—XVII. századi magyar történetirókból vett szemelvények. Félévenként egy-egy írásbeli dolgozat.

Latin nyelv. Tanár: Péterffy Gyula. Tankönyvek: dr. Kapossy Lucián: Cic. pro Archia poeta. Schambach Gyula: De imp. Cn. Pompei. dr. Csengeri János: Szemelvények Ovidiusból. Heti óraszám: 6. *Olvasmányok:* Cicero beszédeiből: Pro Archia poeta. De imperio Cn. Pompei. Ovidiusból: Romulus és Remus kitévése. A Lupercal. Róma alapítása. Remus halála. A rómaiak és sabinusok kibékülése. Regifugium. A Fábiusok veszte. Ujév napja. Janus. Feralia. Caristia. Terminalia c. szemelvények a Fastiból. Az olvasottak alapján a római polgárjog, a római tisztviselők jogkörének és az államháztartásnak ismertetése, a rómaiak hitélete, egyes ünnepi szertartások; a szónoki beszéd szerkezete, szónoki alakzatok. Könyv nélkül megtanultak egyes szemelvényeket. Ovidius és Cicero élete. Archias élete. Az alak- és mondatismétlés. Írásbeli dolgozat 14; 2 latinból magyarra, nem olvasott művekből; 12 magyarból latinra, az olvasottak szó- és szólamkincséből.

Görög nyelv. Tanár: Fölkel Béla. Tankönyvek: Schenkl-Ábel Görög olvasókönyve és Curtius-Ábel Görög nyelvtana. Heti óraszám: 5. *Olvasmányok, mesék:* A húst vivő kutya. A szamár árnyéka. A fogoly madár és az ember. A szarvas és a borja. A farkas és az öregasszony. A csóka és a hollók. A majom és Zeus. A holló és róka. Egyéb olvasmányok: Ródusról. Delphiről. Kroesusról. A Spártai nők. Sokrates mondásaiból. Ezen daraboknak és az olvasókönyv 1—163. sz. példacsoportjából kiszemelt görög és magyar mondatoknak fordításával begyakorolták a főnevek, melléknevek és névmások ejtegetését, a számnevek alakjait, a melléknevek fokozását s határozókká alakítását és az ω végű igék teljes ragozását. Havonként két írásbeli dolgozat, összesen 14.

Német nyelv. Tanár: Sándor Vence. Tankönyv: Német olvasó- és gyakorlókönyv II. r. és Stílusgyakorlatok. Heti óraszám: 3. *Olvasmányok:* a) költőiek: Heine 3 dala. Der Schiffbruch (Herder). Der Sänger. Erlkönig. Die Teilung der Erde (Schiller). E költemények nagy része könyv nélkül is. b) Prózaiak: Die Boten des Todes.

Die ewige Bürde. Die Treue. Die Krähe u. Merkur. Das Ei des Columbus. Das wohlfeile Mittagessen. Der Greis u. der Jüngling. Der Seesturm. Unser König und die ungarischen Studenten. Der kluge Sultan. St. Peter mit der Geiss. A haladottabak (számonkérés mellett) magán uton olvasták: Die Münchhausens wunderbare Abenteuer; Kannitverstan, Die Sonne bringt es an den Tag. Fordítások a Stílusgyakorlatokból németre. Nyelvtan: A felszólító mód. A szenvedő igeragozás. A módjelentő, visszaható és személytelen igék használata. Az alaktan átisméltése. Két hetenként iskolai dolgozat.

Történelem. Tanár: dr. *Fechlel* János. Tankönyv: dr. Mika Sándor: Világtörténelem, ó-kor. Heti óraszám: 3. *Tananyag:* A keleti népek története. Görögország története. Róma története a császárság végéig.

Állattan. Tanár: dr. *Schőber* Emil. Tankönyv: Báthory Nándor Állattana. Heti óraszám: 3. *Tananyag:* protozoák, poriferák, coelenteráták, férgek, tüskebőrűek, ízeltlábúak és puhatestűek köre főbb vonásokban. A protozoáknál különös tekintet volt az állat- és növényvilág közti hasonlatra, különbségre, vonatkozással a IV. oszt. tananyagára. Részletesen tárgyaltuk a gerincesek körét. A bonctani rész összehasonlítólag és pedig a kültakaró, mozgáskészülék, idegrendszer, érzékszervek véredény rendszer, lélegző készülék és kiválasztó szervek. A tanítás számos bonctani készítmény bemutatásának segélyével történt. A bonctani részt a rendszertan követte biológiai alapon. Végül az ember bonctana.

Mennyiségtan. Tanár: *Krompaszky* Béla. Tankönyv: Borosay Dávid Algebrája és Geometriája. Heti óraszám: 3. *Tananyag:* a) az algebrából: Elsőfokú egyenletrendszer 2, 3 és több ismeretlennel, a négyzetgyök és a másodfokú egyenlet; gyökvonás általánosságban és a köbgyök, b) A geometriából: Egyenes vonalak fekvése a síkban; az idomok szögeinek és oldalainak összefüggése; az idomok egybevágása; az idomok hasonlósága; az idomok területeinek megmérése. A körtan elemei. Havonkint egy iskolai dolgozat, összesen 9.

Görögpótló rajz. Tanár: *Papp* Aurél. Heti óraszám: 2. A kocka, hasáb, gúla stb. rajzolása szemlélet után konturokban, később árnyékolással ceruza- és krétával. Testcsoportok rajzolása, alkalmilag egyszerű reliefek rajzolása szénnel és díszítmények festése lapminták után. Ecsetgyakorlatok különféle stílusú minták után. Lepkék, bogarak, virágok festése. A görög római építészet, szobrá-

szat és festészet ismertetése, a jellegzetesebb műalkotások bemutatása 6 órában.

Testgyakorlat. Tanító: *Erdélyi Imre*. Heti óraszám: 2. A szabadgyakorlatokból: szabad taggyakorlatok súlyzókkal a test összes izmainak tekintetbevételével. A katonai rendgyakorlatokból a szakasz és kettősrendek formálása, igazodások, fejlődések, húzódások, kanyarodások, menetelések. Előgyakorlatok buzogánnyal. A szergyakorlatokból: erő- és ügyességi csapattornázás az összes szereken. Magas-, távol- és rúdugrás alacsony deszkáról; súlydobás, súlyok emelése 18 kilótól 30 kilóig. Játékokból: az ezen vidéken divatozó labdajátékok, füleslabda.

VI. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanárok: dr. *Bakkay Kálmán*, *Gönczy Antal*, *Demián Titusz*. Tankönyv: *Adjutus Erkölcstana*. Heti óraszám: 2. *Tananyag:* A keresztény kath. hittan. A görög szertartásúaknál, mint az V. osztályban.

Magyar nyelv. Tanár: *Sándor Vence*. Heti óraszám: 3. Tankönyv: *Barta—Prónai Poétikája és olvasókönyve*. *Shakespeare Julius Caesarja*. *Kisfaludy Károly A kérők c. vígjátéka*. Ez utóbbi műveken kívül az olvasókönyvből olvasták: a világirodalom fő eposzainak tartalmi ismertetését, *A Zrinyiászt*, *Dorottyát*; a kisebb epikai és vegyes műfajú költeményekből, mindegyik fajból 3—5 költeményt, úgyszintén kisebb-nagyobb számmal dalokat, elégiákat, bölcselő énekeket, epigrammákat és ódai költeményeket. *Magán olvasmányok:* *Zrinyiászt*, (*Zrinyi Zalán futása*). *A két szomszédvár*. *Csongor és Tünde*. (*Vörösmartytól*.) *A csikós*. *Liliomfi*. (*Szigligeti*.) *Csalódások*. (*Kisfaludy K.*) *Irene*. (*Kisfaludy K.*) *Tompa: Szuhai Mátyás*. *Kisebb költemények*. *Petőfi: János vitéz*. *Kisebb költemények*. *Arany: Toldi szerelme*. *Buda halála*. Ezen olvasmányok alapján a széptani fogalmak fejtegetése; az epikai, lírai és drámai költemények elmélete és történeti fejlődése. *Időnkint szavaltatok*. Könyv nélkül: *Vojtina ars poetikája* (*Arany J.*) *Berzsenyi: Fohászkodás*. *A magyarokhoz*. *Petőfi: Egy gondolat*. *Szózat*, *Magyarország címere*. (*Vörösmarty*.) *Himnus*. (*Kölcsey*.) *Zrinyi második éneke*. *Sóhajtás*. (*Bajza*.) *Írásbeli dolgozatok száma 9 és pedig 3 iskolai, 6 házi*.

Görögpótló magyar irodalom. Tanár: *Csellár Arnold*. Tankönyvek: *Csiky: Sophokles Antigónéja*. *Sarudy: Görög lírai anthologia*. *Badics: Magyar irod. olv. II*. Heti óraszám: 3. *Tananyag:* *A görög elégia, epigramma, iambos*. *Aaeol dalköltészet*. *A dór kar-*

ének-költészet. Az attikai lira. Kallinos, Tyrtaios, Mimnermos, Solon, Theognis, Keosi Simonides, Archilochos, Alkaios, Sapho, Anakreon, Alkman, Stesichoros, Bacchylides, Pindaros élete és főbb művei, szemelvények az attikai skolionokból. A görög lírai műfajok kapcsolata a magyarokkal. Az Antigone meséje, cselekvénye, szerkezete, tragikuma, szereplő személyei s ezek jelleme. Ezen olvasmány kapcsán előadatott a görög dráma keletkezése és fejlődése; a görög színház; Sophokles élete és művei. Szemelvények a magyar klasszikus költői iskola köréből. Írásbeli dolgozatok száma: 2.

Latin nyelv. Tanár: *Bagossy Bertalan*. Heti óraszám: 5. Tankönyve: Kalmár Elek: Szemelvények Titus Livius római történetéből; Wirth Gyula: Szemelvények P. Vergilius Maro Aeneiséből; Schmidt: Római régiségtan. *Prózai olvasmányok*: Harc a köztársaságért II. 1—2., 9—13. Néptribunság II. 28—33. A decemvirek 33—34. A II. pún háború előzményei és Hannibál jelleme XXI. 1—4. A római hadüzenet 18., Hannibál az Alpokon 32—37. Ezzel kapcsolatban a római hadi régiség. *Költői olvasmány*: Az Aen. I. 1—210., 222—297., 494—630.; II. 1—370., 505—566., 624—805.; a III. éneket ex abrupto kurziv fordításban vették át. Ezzel kapcsolatban a római vallásrégiséggel ismerkedtek meg. Könyv nélkül megtanultak az Aen. II. énekéből 50 sort. Livius és Vergilius életrajza. 15 iskolai írásbeli dolgozat; ezekből 12 magyarból latinra, 3 latinból magyarra való fordítás volt.

Görög nyelv. Tanár: *Fásztusz Elek*. Heti óraszám: 5. Tankönyvek: Curtius—Ábel Görög nyelvtana. Keczer: Szemelvény Xenophon nagyobb elbeszélő műveiből és Anthologia Lyr. Graeca. *Olvasmányok*: Anab. I. 7., 8., 9. ff., Apomnem. II. 1. f. 20—23. pp., II. 7., III. 12., IV. 1., 6. ff. és 11. f. 8. p.; az Anthológiából: Theognisnak 31.—32., 51.-52., 55.-56., 63.-67., 73.-76., 83.-84., 111.—112., 115.—116., 121.—124., 180.—181., 199.—200. sorszámmal jelzett distichonjai, az I. 1., 2., II. 4., 6., 7., 8., 10., IV. 1., 2., 3., 4. sz. epigrammák, Mimnermos. 1., Solon. 1., 4., Simonides, Archilochos 7., 8., 9., 10. és Babrios. Fab. 1. jelzésű szemelvények. Szó szerint betanultak egy-egy fejezetet Anabasisból és a Memorabiliából, az epigrammákat és Babrios meséjét.

Német nyelv. Tanár: *Sándor Vence*. Tankönyvek: Orosz: Német olvasó- és gyakorlókönyv II. r. és Stílusgyakorlatok. Heti óraszám: 3. *Olvasmányok*: a) Költőiek: Der Ring des Polykrates. Die Bürgschaft. Hoffnung (Schiller.) Die Wallfahrt nach Kevlaar. An meine Mutter. Preis des Schöpfers (Gellert.). An mein Vaterland (Lenau). E költemények nagy része könyv nélkül is. b) Prózaiak: Der

junge Alexander. Eine merkwürdige Abbitte. Karls des Grossen Kaiserkrönung. Konradins Tod. Das Rittertum im Mittelalter. Die Tourtiere. Der Cid. Der geheilte Patient. Kleanthes. Kannitverstan. A haladottabbak (számonkérés mellett) magán uton olvasták: Bericht Ekkehards über den Ungarneinfall. Die Jungfrau von Orleans. Die goldene Repetieruhr. Der geheilte Patient. Das Paar Pantoffeln, Fordítások a Stílusgyakorlatokból németre. Nyelvtan: A mondattan kiegészítésére és befejezésére: a főnévi igenév, a tárgy, tulajdonító-és birtokeset használata; a praepositiók összefoglalása; nyelvtani ismétlések. Két hetenkint isk. dolgozat.

Történelem. Tanár: *Bagossy Bertalan*. Tankönyv: dr. Mika Sándor: Világtörténet, közép-kor. Heti óraszám: 3. *Tananyag:* A germánok története, népvándorlás, hűbériség, keresztes háborúk, az európai államok története egészen a westphaliai békéig.

Ásványtan. Tanár: dr. *Schöber Emil*. Tankönyv: dr. Reichenhaller Kálmán: Chemia és mineralogia. Heti óraszám: 3. *Tananyag:* Az ásványok fizika tulajdonságai. A víz fizikai, vegytani tulajdonságai. A levegő fizikai, vegytani tulajdonságai. Hydrogén. A gáz sűrűségegysége. Oxygen. Ozon. A chlor és a sósav. A sósav analízise. Aequivalens súlyok. Többszörös súlyarányok törvénye. Atom, molekula-elmélet. A vizgőznek és a sósavnak synthesise. Molekulasúly meghatározása. A gyök. Chemiai jelek és képletek. Elemek osztályozása. Chemiai egyenletek. Stöchiometriai feladatok. A vegyértékűség. A vegyületek osztályozása. Nemfémes elemek. Fémes elemek. Szerves vegytan alapfogalmai. Közettan elemei. Föld történelme.

Mennyiségtan: Tanár: *Haller Jenő*. Tankönyv: Borosay Dávid Algebrája és Geometriája. Heti óraszám: 4. *Tananyag:* a) Az algebrából: Negatív hatványkitevők. Számrendszerek. Tört hatványkivetők. A logaritmus; a logaritmus-táblák használata; logarolás; a kitevős egyenleteknek logaritmussal való megfejtése, a számtani és a mértani haladvány. b) A geometriából: A körtan, a síkháromszögtan és pedig: a háromszögtani függvények általános fogalma, azok leszarmaztatása és egymás közti viszonya; viszonylatok különböző szögek szögfüggvényei között; háromszögtani táblák. A szögmértan alkalmazása, a derék- és ferdeszögű háromszögek megfejtésére vonatkozó tantételek levezetése. A levezetett képletek alkalmazása, számos példa megfejtése. Földmérési és magasságmérési feladatok. Havonkint egy iskolai dolgozat, összesen 9.

Görögpótló rajz. Tanár: *Ócsvár Rezső*. Heti óraszám: 2. Testcsoportok rajzolása szemlélet alapján contourokban, később árnyékolása

ceruzával és aquarellben. A természetrajzi és rajzszerzők egyszerűbb tárgyainak: asztal, szék, prés, festőállvány stb. lerajzolása valóság után. Alkalmilag egyszerűbb használati tárgyak vázolása egy óra alatt. Edények rajzolása és festése színesen. Az ókeresztény, bizanci, mohamedán, román és csúcsíves építészet ismertetése és a jellemző műalkotások bemutatása. A középkori festészet és szobrászat legnevezetesebb alkotásai. Összesen 6 órában.

Testgyakorlat. Mint az V. osztályban.

VII. OSZTÁLY.

Vallástan. Tanárok: dr. *Bakkay* Kálmán, *Gönczy* Antal, *Demián* Títusz. Tankönyv a római és a magyar ajkú görög katolikusoknál: Dr. Wapler és Dr. Mikita Egyháztörténelme. Heti óraszám: 2. **Tananyag:** A keresztény kath. erkölcstan.

Magyar nyelv. Tanár: *Orosz* Alajos. Heti óraszám: 3. Tankönyvek: *Bartha* József: A magyar nemzeti irodalom története. *Szinnyei* József: A magyar nyelv. **Tananyag:** Az irodalom és az irodalomtörténet fogalma. A magyar irodalomtörténetírás története. A magyar irodalom korszakai. A magyar nyelv és rokonai. A magyar nemzeti irodalom ismertetése régebbi magán olvasmányok és jellemző szemelvények és értekezések alapján a legrégebbi időktől kezdve egészen *Kisfaludy* Károlyig. A magyar nyelv rendszere. **Iskolai olvasmányok:** *Katona*: Bánk bán. **Magán olvasmányok:** *Arany* János: Naiv époszuk. *Kuruc* költemények. *Gyöngyösi*: *Murányi* Venus. *Mikes* levelei. *Kazinczy*: Pályám emlékezete. *Kármán*: *Fanni* hagyományai. *Berzsenyi* versei és ódái. *Csokonai* ódái. *Kisfaludy* K.: *Kesergő* szerelem. *Vörösmarty* lírai költeményei. *Arany* kisebb költeményei. *Jósika*: *Abafi*. *Kisfaludy* S.: *Csobánc*, *Tátika*, *Somló*. *Gyulai* P.: *Bánk Bán* hatása. Könyv nélkül: *A Halotti Beszéd*. *Pázmány*: *Utóirat az Öt Levélhez*. *Csokonai*: *A reményhez*. *Himfy* szerelmeiből három darab. Minden hónapban egy házi dolgozat, összesen 8.

Görögpótló magyar. Tanár: dr. *Kurtz* Sándor. Tankönyvek: *Szilasi*: *Thukydides*. *Ince*: *Demosthenes* beszédei. *Schill* S.: *Görög irodalomtörténet*. Heti óraszám: 3. **Olvasmányok:** *Thukydides* I.—VIII. könyve. *Demosthenes*: *A koszoru ügyében*. *Szemelvények* magyar történetírókból és szónokokból. *A görög irodalomtörténet és régiségtan áttekintése*. Írásbeli dolgozatok száma: 2.

Latin nyelv. Tanár: *Kovács* Gergely. Tankönyvek: *Ince* J.: *M. T. Ciceronis in Verrem*. IV. *Cserép* J.: *Vergilius Aeneise*. *Hittrich*:

C. Sallustii Crispi Bellum Jugurthinum. Heti óraszám: 5. *Olvasmányok*: In Verrem IV. 1—21, 37—42, 72—79, 105—110, 117—119, 141—151. §§. Aeneis VIII. é. 416—453, 608—731, IX. é. 176—223, 367—449, X. é. 439—509. XII. é. 697—790. Bellum Ingurthinum 1—16, 27—36, 108—114. Memoriter in Verrem 16—20. §§. Aeneis IX. é. 176—196. Havonkint 2 írásbeli dolgozat, összesen 14. Tárjuk: felváltva fordítás magyarból latinra, vagy latinból magyarra.

Görög nyelv. Tanár: *Fásztusz Elek*. Tankönyvek: Csengén: Homeros Odysseiája. Dávid: Szemelvények Herodotos művéből. Heti óraszám: 5. *Olvasmányok* Homerosból: I. é. 1.—10. sorai. Telemachos utrakelése. (II. 260.—434.) Telemachos Pylosban. (III. 1.—198.) A Seirének, Skylla és Charybdis. (XII. 143.—259.) Ithaka felé. (XIII. 1.—125.) Herodotos művéből: Kroisos bukása. Polykrates története. Dareios megválasztása. Dareios Skythiában. A thermopylai ütközet. Könyv nélkül: Homerosból kiszemelt részleteket tanultak. Az Odysseia szerkezete. Homeros élete. Homerosi reáliák. Herodotos élete. Írásbeli dolgozat volt 9, felváltva magyarról görögre és görögről magyarra.

Német nyelv. Tanár: *Orosz Alajos*. Tankönyvek: Harrach: Goethe Hermann und Dorotheája és Heinrich: Deutsches Lehr. u. Lesebuch II. r. Schiller Wilhelm Tell-je. Heti óraszám: 3. *Olvasmányok*: Goethe: Hermann u. Dorothea I., IV. és VIII. éneke, a többinek tartalma. Schiller Wilhelm Telljéből az I., II. és IV. felvonás szemelvényesen. A nemolvasott részek tartalmának ismertetése. A művek méltatása. Könyv nélkül szebb részletek Herm. u. Dor.-ból és Willh. Tellből. Siegfrieds Drachenkampf. Lohengrin. Münchhausen. Gudrun. Die Grenadiere (Heine) Der Zauberlehrling. (Goethe). A német irodalom első virágzása korszaka. A Siegfried mondakörének németre fordítása az Orosz-féle Stilus-gyakorlatokból. Az írásbeli dolgozatok száma: 8.

Történet. Tanár: dr. *Fechtel János*. Tankönyv: dr. *Mika Sándor*: Világtörténet, új-kor. Heti óraszám: 3. *Tananyag*: A westphali békétől egészen napjainkig terjedő események és az államok politikai földrajza.

Természettan. Tanár: *Krompaszky Béla*. Tankönyv: Fehér—Szekeres Kisérleti természettana. Heti óraszám: 4. *Tananyag*: Az erőműtan, rezgéstán, hangtan és fénytán.

Mennyiségtan. Tanár: *Krompaszky Béla*. Tankönyvek: Borosay D. Algebrája és Geometriája. Heti óraszám: 3. *Tananyag*: a) Az algebrából: A másodfokú egyenletek elmélete, a másodfokú egész függvény maximum és minimum értéke; számtani és mértani

haladványok és azok alkalmazása a szakaszos tizedes törtre és a kamatos kamatszámításra. b) A geometriából: A testmértan és pedig az egyenes és sík fekvése a térben; a szöglet; a síklapok; a térfogat mérésének alapelve; a hasáb, gúla, henger, kúp és gömb térfogata és felülete. Iskolai dolgozat havonként 1, összesen 9.

Görögpótló rajz. Tanár: Ócsvár Rezső. Heti óraszám: 2. Építészeti ékitmények, párkányrészletek rajzolása és festése szépiával. Egyszerűbb építészeti motívumok: kút, kápolna stb. rajzolása faminták után. Tárgyak rajzolása kisebb faminták után, úgymint: talicska, hordó, köszörűkő, mángorló stb. Alkalmilag használati tárgyak festése, pl.: tör, revolver, korcsolya, lakat, kulcs és zománcozott edények stb. szépi- és semleges tintával. Csendéletbeállítás. Koponyák rajzolása szénnel, festése szépiával. Drapéria és fegyverek rajzolása. Virágok festése színesen. Tájképvázolás term. után. A renaissance- és a legújabbkori építészet, szobrászat és festészet ismertetése, a jellegzetesebb műalkotások bemutatása, összesen 6 órában.

Egészségtan. Tanár: dr. Török István. Tankönyv: dr. Fodor József Egészségtana. Heti óraszám: 2. *Tananyag:* Az iskolaorvosi intézmény s annak keletkezése az egyes államokban. Az egészségtan története a legrégebb időtől. Az egészségtan feladata. Az egészségnek és betegségnek befolyása az életre, nemzetre, annak felismerése a népeknél. A halandóság különböző országokban, életkorban. A betegségek elhárítása s a halálozás csökkentése. A táplálkozás. Élelmiszerek. Italok. Lakás. Talaj. Építkezés. Szellőztetés. Fűtés. A munka és foglalkozás. A test ápolása, ruházat, az izmok gyakorlása, fejlesztése, azok módjai s a betegápolás. A fertőző betegségek, azok természete és támadása, a betegséget okozó baktériumok, a ragály, a miazma, járványok, tájkórok, azoknak befolyása a nép egészségére, a fertőző betegségek elhárítása, a fertőtlenítés, köztisztaság, fontosabb fertőző betegségek. Gyakorlatirás.

Testgyakorlat. Tanító: Erdélyi Imre. Heti óraszám: 2. A szabad taggyakorlatokból súlyzókkal, a mozdulatok 4 és 8 ütem szerint a test összes izmaira való tekintettel szabatos formákban. A katonai rendgyakorlatokból: alapfelállítás, igazodás, fedezés, fordulatok, szakasz- és kettősrendek alakítása állás és menet közt: húzóadások, kanyarodás, menetelés. A szeryakorlatokból: az összes tornaszereken erő és ügyességi csapattornázás. Magas-, távol- és rúdugrás, bak- és lóugrás. Súlydobás. Súlyemelés 18 kilogrammtól 30 kilogrammig. Játékokból: az ezen vidéken divatozó labdajátékok, füleslabda.

VIII. osztály

Vallástan. Tanárok: dr. *Bakkay* Kálmán, *Gönczy* Antal, *Demián* Títusz. Tankönyv: Uhlyárik: A keresztény kath. anyaszentegyház története. Heti óraszám: 2.

Magyar nyelv. Tanár: *Kovács* Gergely. Tankönyv: dr. Horváth Cyrill: A magyar nemzeti irodalom története olvasókönyvvel. Heti óraszám: 3. *Tananyag:* Az újabb magyar irodalom: a nemzeti költés korszaka. Behatóbb tárgyalás alá kerültek a politikai szónokok és írók: Széchenyi, Kossuth és Deák s különösen Széchenyi hatása az irodalomra; miképpen váltja fel a klasszicizmust a romanticizmus s vesz föl a költés mindinkább nemzeti tartalmat, míg a népies elemek bevonásával s művészi kifejtésével tartalomban, szellemben és formában teljesen magyarossá válik. Miután az irodalmi olvasottság megszerzése az előbbi évek oktatásának s főleg a magán olvasmányoknak volt a feladata, ez évben csak egy pár jelentősebb műnek, pl. Vörösmarty életrajzának, Eötvös: A falu jegyzője, Kemény: Zord idő, Széchenyi: Hitel olvasása volt szükséges; behatóbban — 4 héten át — foglalkoztunk az Ember Tragédiájával. A tárgyalt írókra vonatkozó életrajzi, irodalomtörténeti, esztetikai és kritikai cikkelyek olvasása is szoros követelmény volt. Minden hónapban egy írásbeli dolgozat, összesen 7.

Görögpótló magyar. Tanár: *Kovács* Gergely. Tankönyv: Alexander-Péterfi: Platón és Aristoteles. Zsámboki Gyula: A görög művészet kiválóbb alkotásainak ismertetése. Heti óraszám: 2. *Olvasmányok:* Sokrates védőbeszéde; Kriton. Részletek Aristoteles Ethikájából. A görög művészetek történetének áttekintése. Írásbeli dolgozat 2.

Latin nyelv. Tanár: *Kovács* Gergely Tankönyvek: Cserép: Horatius. Gyomlay: Szemelvények Tacitusból. Cserép: Római régiségek. Heti óraszám: 4. *Olvasmányok:* Horatiusból: Od. I. 1. 22., III. 1. 3., IV. 3., Epod. 2. 7., Sat. I. 4. 9., II. 4., Epist. I. 4. 10. 20. Ars poetica. Tacitusból: Ann. I. 1—10. és II. 69—83. fejt. Tacitus élete és művei. Írásbeli dolgozat havonként 2, összesen 12.

Görög nyelv. Tanár: dr. *Kurtz* Sándor. Tankönyvek: Csengeri: Homeros Iliasa. Dr. Simon József: Szemelvény Platon műveiből. Heti óraszám: 4. *Olvasmányok:* Homeros Iliasából: Glaucos és Diomedes. (VI. 119—236.) Hector és Andromache. (VI. 369—529.) Hektor halála (XII. 1—520.) c. részletek és Platonból: Apológia 1—18. fejezet. Az Ilias és Odysseia tartalma és szerkezete. Homerosi reáliák. Sokrates és Platon bölcséletének vázolata. Havonként egy iskolai dolgozat, összesen 8.

Német nyelv. Tanár: *Orosz Alajos*. Heti óraszám: 3. Tankönyv: Lessing Minna v. Barnhelm, magy. Heinrich G.-tól. Német tan- és olvasókönyv Heinrich G.-tól. Német stílusgyakorlatok Orosz Alajostól. *Végzett tananyag:* Minna v. Barnhelm egész terjedelmében szemelvényesen. Don Quijote. Münchhausen. Die Geschichte von den drei Ringen. A Stílusgyakorlatokból: Just és a vendéglős. Az őrnagy és Marloff özvegye. A jegygyűrű. Werner örmester. Szerenesés megoldás. A német irodalom klasszikái tökéletességének kora: Lessing, Goethe, Schiller. Újabb német költők. Havonként egy írásbeli dolgozat, összesen 7.

Történet. Tanár: dr. *Fechtel János*. Tankönyv: Ujházy László: A magyar nemzet oknyomozó történelme. Heti óraszám: 3. *Tananyag:* Ősi pogány korszak; az ősi haza, a fejedelmek, a főbb kútforrások. A kereszténység befogadása és a Szent István féle királyság: kereszténység és a királyság behozatala, szervezete, nemzeti visszahatás mindkettő ellen, az új intézmények megszilárdulása, Magyarország a két császárság közt. A Szent István-féle rendszer felbomlása, a hűbéri eszmék szerint való szervezkedés: az állam egységének lazulása, átmenet a hűbériségbe. Magyarország keleti nagy hatalom, a török ellen való küzdelmek. Mátyás kora. A köznemesség és főnemesség küzdelme, az ország hanyatlása. Harc az ország területéért és alkotmányáért: az ország darabokra bomlása, a török hódoltság befolyása, Erdély szerepének fontossága, a bécsi kormány központosításra törekvő politikája, az ország területének visszaszerzése, az alkotmány biztosítása. A nemzet és a dinasztia kibékülése: az újkori államintézmények, reformok, az alkotmány meggyengülése, az alkotmányos reformok által való újjászületés.

Természettan. Tanár: *Haller Jenő*. Tankönyv: Fehér—Szekeres: Kisérleti természettana. Heti óraszám: 4. *Tananyag:* A vezetett és sugárzó hő. Delejesség. Villamosság. A kosmographia elemei.

Mennyiségtan. Tanár: márciusig *Haller Jenő*, azontul *Lehóczky József*. Tankönyv: Borosay Dávid Algebrája és Wagner Alajos Geometriája. Heti óraszám: 2. *Tananyag* az algebrából: A kapcsolástan elemei. Kéttagúak szorzatai és magasabb hatványai. Az algebrai összes tananyag ismétlése. A mértanból: A mértan összes tananyagának összefoglaló megismétlése. A gömbháromszögtan sinus- és cosinustétele és alkalmazása a geographiai helyek távolságának meghatározására és a szab. testek hajlásszögének és térfogatának kiszámítására. Iskolai írásbeli dolgozat volt 7, ezek tárgyai a legközelebbi hónap alatt bevégzett tananyagra vonatkozó feladványok. A tananyag begyakorlására a tanulók óráról-órára otthon is dolgoztak.

Görögpótló rajz. Tanár: Ócsvár Rezső. Heti óraszám: 2. A természet köréből vett egyszerűbb tárgyak, úgymint: gombák, koponyák, kagylók, nád, bogáncs, madarak, lepkék, gyümölcsök és virágok rajzolása és színezése különböző technikával. Csendélet-beállítás. Tájkép rajzolás term. után. Az ókeresztény, román, csúcsíves, renaissance és barokk építészet műemlékei Magyarországon. A magyarországi és magyar nemzeti szobrászat. A XIX. század festészete hazánkban. Összesen 8 óra.

Bölcseleti előtan. Tanár: Ratkovszki Pál. Tankönyv: Hajdu Tibor dr. és Zoltvány Irén dr.: Lélektan és gondolkodástan. Heti óraszám: 3. *Tananyag:* A lélektanból a mozgás tényei, a megismerés tényei és a törekvés tényei. A gondolkodástanból: a fogalom általában, elemi dialektika, módszeres dialektika, kritika.

Testgyakorlat. Mint a VII. osztályban.

Magyar írásbeli dolgozatok

A magyar nyelvből.

IV. OSZTÁLY. 1. „Toldi” I. é. tartalmi összefoglalása. 2. Toldi egyénisége és lelki tulajdonságai az I. és II. é. alapján. 3. A farkaskaland az V. é. alapján. 4. Miklós bucsúzása anyjától a VI. é. alapján. 5. A bikaviadal a IX. é. alapján. 6. A csárda a X. é. alapján. 7. Miklós vallásossága. 8. Kerekes Izsák (tartalmi leírás). 9. Az idegenszerűségek az olvasóban levő Heltai-mesékből. 10. Szóképek megjelölése „Toldi” I—IV. é-ben. 11. Magyar klasszikus és modern versformák ismertetése a tanultak alapján. 12. Folyamodvány és bizonyítvány írása. 13. Kisfaludy K. „Mátyásdeák”-ja. „A legszebb ének” ismertetése.

V. OSZTÁLY. 1. Mi jót és szépet tanultam a szünidőben. 2. Az otthon leírása. 3. Szent Imre erényei. 4. Deák Ferenc szónoki egyénisége. 5. A „Daliás idők” I. énekének tartalma. 6. Az elmúlt vasárnapi szentbeszéd tartalma. 7. Halotti beszéd barátom sírjánál. 8. Mi az általános műveltség.

VI. OSZTÁLY. 1. Mi a különbség próza és vers között? 2. A szünidőben látott természeti szépek leírása. 3. Zrinyi és Szolimán jelleme a Zrinyiászban. 4. A csodátság a Zrinyiászban. 5. A világirodalom époszainak ismertetése a nagyszerűség szempontjából. 6. A Tetemre hívás széptani taglalása. 7. Minő érzelmeket kelt bennem Istenre, mint a mindenség alkotójára való gondolat? 8. Komikus jellemek a Kérőkben.

VII. OSZTÁLY. 1. A nemzeti irodalom tanulmányozása kötelesség, élvezet és haszon. 2. Tinódi a táborban (korkép). 3. Mátyás király tudós-társasága. 4. Pázmány Péter kiválósága. 5. a) Karácsonyesti gondolatok; b) Ujesztendei gondolatok.* 6. Az anya Goethe Hermann

* E két tétel közül a tanulók szabadon választhattak.

u. Dorothea-jában. 7. Minő joggal mondhatta Sallustius: „Romae omniavenalia”. 8. Berzsenyi „Magyarokhoz” és Kölcsey „Hymnus”-a mint a korviszonyok tükré.

VIII. OSZTÁLY. 1. Széchenyi István jellemrajza. 2. A költészet nemesítő hatásáról. 3. A regényirodalom fejlődése a 19. században. 4. Az idealizmus szerepe a haladásban. 5. A magyar hazafias líra hangulata Virág Benedektől a 19. század közepéig. 6. Az epikai hitel Arany Jánosnál. 7. Lucifer jelleme Madách Ember tragédiájában.

A görögpótló irodalomból.

V. OSZTÁLY. 1. A homerosi állam béke és háború idején. 2. Az athéniek önfeláldozó hazaszeretete Herodotos alapján.

VI. OSZTÁLY. 1. Minő hatással volt a görög tragoedia előadása a szemlélőre. 2. A görög és a magyar elegia.

VII. OSZTÁLY. 1. Athén közéleté Perikles korában. 2. A demokratia.

VIII. OSZTÁLY. 1. Az ókori pogány és a keresztény világnézet különbsége. 2. A görög szobrászat a vallás szolgálatában.

Rendkívüli tárgyak.

Francia nyelv. Tanár: dr. *Fechtel* János. Tankönyv: *Bartos és Chovancsák*: Francia nyelvtan. 1. rész. Heti óraszám: 2. *Tananyag*: Betűk, olvasás, név- és igehajlítás. Előljárók, számnevek, rendhagyó igék, segédigék, rendes igék ragozása, a megfelelő fordítási gyakorlatok franciából magyarra és magyarból franciára.

A szabadkézi magánrajz állandó tanmenete. Tanár: *Ócsvár Rezső és Papp Aurél*. Heti óraszám: 2. I.—VIII. osztály. *Kezdők*. a) Lapminták: I. cs. 1. Kézügyesítő gyakorlatok színes ceruzával. 2. Préselt levelek szénnel. 3. Préselt levelek festése egy színnel. 4. Lepkék festése színesen. II. cs. 1. Magyar diszitmények rajzolása ecsettel. 2. Tervezés. III. cs. 1. Lapminták vonal- és falárnyékkal. 2. Teljes árnyékkal. 3. Szemléletli alapelvek gyakorlása. b) Gipszek: IV. cs. 1. Gipsz szénnel, ceruzával. Haladók: V. cs. Gipszfestés szépiával. c) Tárgyak: VI. cs. Nagyobb méretű testek látszattani rajzolása. 2. Kisebb méretű testek látszattani rajzolása. Tárgy-csoportok rajzolása. VII. Használati tárgyak egy színnel. 2. színesen. 3. Csoportbeállítás. d) Természet: VIII. cs. 1. Levelek, lepkék, gombák, virágok, kagylók, gyümölcs, madarak, csendélet. 2. Tárgycsoportok szénnel, ceruzával, tollal. *Gyakorlók*. IX. cs. 1. Koponyák, testrészek. 2. Élőfej. 3. Tájkép. 4. Állatok. 5. Illusztráció-kisérletek. Mintázás csoportonként. — A vázlatkönyv használata általános.

Gyorsírás. Tanította: *Veszprémy Dezső* heti 1 órában. Elvégzett anyag: A betűk begyakorlása az „e” hangzóval. Torlódó „t”. Hangzós „t”. Az „e” és „é” hangzók rendhagyóságai. A betűk felosztása. Alapzat és viszonylagos ür. A mássalhangzói torlódások. A mássalhangzók kettőzése. Az „a”, „i”, „ó”, „ö”, „u” és „ü” hangzók.

T a n u l t á k												Összesen		
	I. A.	I. B.	I. C.	II. A.	II. B.	II. C.	III. A.	III. B.	IV.	V.	VI.		VII.	VIII.
a szabadkézi rajzot	6	4	6	7	6		4	4	5	3	2	2		49
a francia nyelvet									1		2	11		14

Jegyzetek az érdemsorozathoz:

A magaviselet jellemzésének

négy fokozata ez:

jó,	itteni jegye	1
szabályszerű	„ „	2
kev. szabályszerű	„ „	3
rossz,	„ „	4

r. k.	= római katolikus
g. k.	= görög katolikus
ág. h. ev.	= ágostai evang.
ev. ref.	= evang. református
izr.	= izraelita
öszt.	= ösztöndíjas
ism.	= ismétlő
p. n.	= pap-növendék
fm.	= felmentve

A tanulmányi előmenetel

négy fokozata ez:

jeles,	itteni jegye	1
jó,	„ „	2
elégséges,	„ „	3
elégtelen,	„ „	4

V.

A tanulók érdemsorozata

Első A. osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Számítás	Rajzoló mértan	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet
Barabás Zoltán izr.	3	4	4	4	3	4	3	2	2	3
Bornyász Mihály gk. ism.	3	3	4	4	2	3	4	2	1	2
Cserszky Elemér r. k.	3	3	4	3	3	1	4	2	1	2
Dietz István ág. ev.	2	3	3	3	2	3	3	2	3	2
5. Dunka Mihály g. k.	3	4	4	4	3	3	4	2	3	2
Erdélyi Mihály r. k.	3	3	3	3	2	3	3	3	2	1
Ficzere Jenő r. k.	1	2	2	2	2	2	3	2	2	2
Fischer Lajos izr.	1	3	2	2	3	2	3	2	2	1
Freund Sándor izr.	2	1	1	2	2	2	2	2	3	2
10. Fugel László r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Galiger Lajos r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Gercy Sándor ág. ev.	3	3	3	4	2	4	4	3	3	2
Gönczy Antal g. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
Grad András g. k.	2	3	3	3	3	3	2	2	3	1
15. Gyulai Zoltán r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Hatfaludy Ferenc r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Hauer Rezső r. k.	3	3	3	3	3	3	3	2	3	2
Heffler László r. k.	3	3	3	3	2	3	3	3	2	2
Hesz István r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t		
20. Heyek Árpád r. k.	4	3	3	3	2	4	4	3	3	2
Hoffmann Miklós r. k.	3	3	3	3	2	2	2	2	2	1
Horváth István r. k.	1	2	2	1	1	1	1	1	2	1
Kendelényi Béla r. k.	2	2	2	3	3	3	3	2	3	1
Krajnik Sándor izr. ism.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2
25. Lischka Károly r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Makóczy Zoltán r. k.	3	3	3	2	2	2	2	3	1	1

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettudomány	Számítás	Rajzoló mértan	Szépíró	Testgyakorlat	Magaviselet
Mariska György r. k.	k	i	1	ó	p	c	t	t		
Cs. Mayer Mihály izr.	2	1	2	1	2	2	2	2	3	1
Miklé János g. k.	1	2	2	1	1	2	2	2	1	1
30. Nagy József r. k.	2	2	2	3	2	3	3	3	2	2
Netter Jendré izr.	1	1	1	1	2	2	2	2	3	1
Papp Győző r. k.	3	4	4	4	3	4	4	3	3	1
Papoczy Elemér r. k. ism.	2	2	2	2	2	2	2	2	1	2
Petráskó László g. k.	2	3	3	2	2	2	3	3	3	1
35. Révész Dezső	2	3	3	3	2	3	3	2	2	2
Schili István r. k. ism.	2	3	3	3	3	3	3	2	1	2
Szabad Sándor r. k. ism.	1	2	2	1	2	2	2	2	2	1
Szencék Aurél r. k.	4	4	4	4	4	4	4	2	2	2
Szilágyi László g. k.	3	3	3	3	3	3	3	2	3	1
40. Terebesi Demeter g. k.	2	3	3	2	2	2	3	3	fm.	2
Terebesi Lajos g. k.	2	3	2	3	3	2	2	2	1	2
Url Tibor r. k.	2	3	3	3	2	2	3	1	2	1
Vandra Károly r. k.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Vilkovics Béla izr.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2
45. Zaborovszky Kornél r. k.	k	i	1	e	p	e	t	t		
Magántanulók:										
Darai László r. k.	v	i	zs	g.	n	e	m	t	e	tt
Gamauf Gusztáv r. k.	3	3	3	3	3	2	2			

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettudomány	Számtan	Rajzoló mértan	Szépírási	Testgyakorlat	Magaviselet
Takács Gyula ev. ref.	1	2	2	2	1	1	1	1	2	1
Timár György r. k.	2	3	3	1	1	2	2	3	3	1
Ujlaky László ev. ref.	1	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Vajna Jenő ev. ref.	1	2	2	1	1	1	2	2	2	1
40. Valter József r. k.	2	2	3	2	2	2	3	2	3	1
Valter László r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Weisz Géza izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Weissenbacher Pál r. k.	1	3	2	3	2	2	3	3	3	1

Első C. osztály.

A tanuló neve s vallása ; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló mértan	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet
Árgyelán Emil g. k.	2	2	3	3	3	3	2	3	2	1
Balogh Szabolcs r. k.	1	1	1	0	0	0	1	1		
Bambach Ferenc r. k.	3	2	3	3	3	3	3	2	1	1
Bolkis Valér g. k.	2	2	3	3	3	3	3	3	2	1
5. Bretán János g. k. ism.	1	2	3	3	3	3	3	3	2	1
Feldmann Sándor izr.	2	2	3	3	3	3	3	2	1	1
Funkenhauzer Márton r. k.	1	2	3	3	3	2	3	2	1	1
Gitta Kornél g. k.	2	2	3	3	3	3	3	3	2	1
Glück Nándor izr.	2	2	3	3	3	2	2	2	3	1
10. Göbl Ferenc r. k.	3	2	3	2	3	3	2	2	2	1
Grosz Sándor izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Hack József r. k.	1	1	2	1	2	2	2	1	1	1
Hager Sándor r. k.	1	1	2	1	2	1	1	1	1	1
Hermann József izr.	2	2	3	3	3	3	3	3	3	2
15. Horváth Sándor r. k. ism.	3	3	3	3	2	3	2	2	1	1
Jeremiás Imre izr.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2
Jeremiás Ödön izr.	2	3	4	3	3	3	3	3	3	3
Kalocsay Dezső r. k.	1	2	2	1	1	2	1	2	1	1
Kindris László g. k.	1	3	4	3	2	3	3	2	3	2
20. Krausz Péter izr. ism.	3	2	2	2	3	3	1	2	1	1
Lahner Lajos r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Lerm István r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Léber János r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Lichtmann Károly izr.	3	3	4	4	4	4	4	4	3	2
25. Mazurek Károly r. k. ism.	2	2	2	3	2	3	3	2	2	2
Mátyás Emil r. k.	2	2	2	1	1	2	1	2	1	1
Megyesán Gyula g. k.	3	3	4	3	3	3	4	3	3	2
Merza Miklós r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Méder Nándor r. k.	1	1	2	1	2	2	1	2	1	1
30. Perpék János r. k.	2	3	3	3	1	3	3	2	3	1
Petuker Károly r. k.	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1
Pongó Zoltán r. k.	2	2	3	3	3	3	3	2	1	1
Probszt Béla r. k.	4	3	4	3	2	3	3	3	2	2
Rácz István r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
35. Smolenszky Géza r. k.	1	2	2	2	2	2	2	1	2	1

A tanuló neve s vallása; ösztöndijas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettudomány	Számítás	Rajzoló mértan	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet
Suta György g. k.	1	2	2	3	3	3	3	2	2	2
Szabó Imre r. k.	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1
Székely István r. k.	k	i	1	é	p	c	t	t		
Szilágyi István r. k.	1	2	2	2	1	1	1	1	1	1
40. Sztahora Gyula r. k.	1	2	2	1	3	3	2	2	2	1
Tillinger Ferenc r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Toma János r. k.	3	2	3	3	3	2	3	2	2	1
Török László r. k. ism.	3	3	3	3	1	2	1	2	1	1
Udvary Ferenc r. k.	1	1	2	2	1	2	2	1	2	1
45. Winkler György r. k.	2	2	2	2	1	2	1	2	1	1

Második A. osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettudomány	Számítás	Rajzoló mérték	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet
Aszbold Antal r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Baumgartner János r. k.	1	3	3	3	3	3	2	2	2	1
Buday Mihály r. k.	1	2	2	1	2	3	1	2	1	1
Csonka János g. k.	1	2	2	1	2	3	2	2	1	1
5. Darabant János g. k. ism.	2	3	3	3	3	3	3	2	2	2
Diemand József r. k.	1	2	3	1	3	3	2	1	2	1
Erdélyi László izr.	2	1	1	1	1	2	2	2	1	1
Fazekas Sándor g. k.	2	3	3	3	2	3	2	1	1	1
Fejes István r. k.	1	1	1	2	1	2	2	2	2	1
10. Fogarasi József r. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	2
Frenkel Árpád izr.	2	3	3	3	2	3	2	2	1	2
Glück József izr.	2	3	3	3	3	3	3	2	1	1
Grosz Aladár izr.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Hajnal György r. k.	2	2	2	3	2	3	3	2	1	1
15. Heinrich János r. k.	1	2	2	3	2	2	1	2	1	1
Kovács Béla izr.	2	3	3	3	3	3	3	3	1	1
Kozányi Pál r. k.	1	3	3	3	3	3	3	2	2	1
Láhner Béla r. k.	3	4	4	4	3	4	4	1	2	1
Láng Lajos r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
20. Lenkey Henrik r. k.	2	3	3	3	3	3	2	3	2	2
Matolay Tibor r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Mertz József r. k.	1	1	1	1	1	1	1	2	1	1
Mihály Pál r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Mundik Endre r. k.	1	3	3	2	2	3	2	1	1	1
25. Nagy Árpád r. k.	2	3	3	4	3	3	3	2	1	1
Neubauer Elemér r. k.	1	3	3	2	2	3	3	3	2	1
Neubauer József r. k.	1	3	3	1	2	2	2	2	2	1
Reisenbüchler Sándor r. k.	1	3	3	1	2	3	1	2	1	1
Répay Jenő g. k.	2	3	3	3	2	3	2	3	1	1
30. Schmotzer János r. k.	4	4	4	4	3	3	4	2	2	2
Schönberg József r. k.	1	3	4	4	4	3	3	1	1	1
Stamberger Elemér r. k.	1	1	1	1	1	2	2	2	1	1
Sterk János r. k.	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Suciu László g. k.	1	2	2	2	2	1	2	2	1	1
35. Szabó Ernő r. k. ism.	3	3	3	3	3	3	3	2	1	1

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallásian	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettan	Számítan	Rajzoló mértan	Szépírás	Testgyakorlat	Magaviselet
Szabó János r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Szarukán Kálmán r. k.	1	2	2	2	1	3	3	1	1	1
Székely Sándor rk.	1	2	2	1	3	3	2	2	1	1
Szepesi József r. k.	1	3	3	2	2	3	2	2	1	1
40. Szlávik Ferenc r. k.	2	3	3	4	2	3	3	3	2	2
Takács István g. k.	2	3	3	3	3	3	3	2	1	1
Toldy István r. k.	2	3	3	3	2	3	3	2	2	1
Vadász Ágoston r. k.	1	2	2	2	2	2	2	3	1	1
Vajda István izr.	2	2	2	1	2	2	2	2	fm.	2
45. Werner Jenő ref.	1	2	2	2	1	2	2	2	1	1
Magántanuló:										
Olsavszky István r. k.	1	3	3	3	2	3	2			

Második B. osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettudomány	Számítás	Rajzoló mérték	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet
Aczél István r. k.	3	3	4	3	3	3	3	3	3	1
Ambrus András g. k.	2	3	4	3	3	3	3	3	2	1
Beer József r. k.	k	1	1	6	p	e	t	t		
Berger Elemér izr.	2	2	2	3	3	2	3	3	1	1
5. Berger József izr.	3	3	3	4	3	3	3	2	2	2
Davidovics András r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Dudinszky Tibor g. k.	2	3	3	3	3	3	2	3	3	1
Erdélyi Károly r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	1	1
Fekesházy Sándor ev. ref. ism.	1	3	3	3	3	3	3	3	1	1
10. Fischer József r. k.	2	3	3	3	3	2	2	2	1	2
Gottlieb Kálmán izr.	1	2	2	1	1	2	2	2	2	1
Govrik László r. k.	1	2	2	3	3	2	3	2	3	1
Grósz Albert izr.	2	1	1	1	2	2	2	2	3	1
Gyenge Gábor g. k.	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1
15. Gyulai Antal r. k.	2	2	2	3	3	2	2	3	2	1
Gyulai Béla r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Haller József r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	1	1
Heffler József r. k.	2	3	2	3	2	3	3	2	2	1
Jónás Izidor izr.	1	3	3	3	3	3	3	2	2	2
20. Katz Ignác izr.	2	3	3	3	3	3	3	2	3	2
Kellner Béla izr.	1	1	2	1	2	2	2	2	3	1
Kepes László izr.	2	3	3	3	3	3	3	3	2	2
Korilly Jenő r. k.	2	3	3	2	3	3	3	2	1	1
Kruppa István r. k.	2	2	3	3	3	3	3	3	1	1
25. Lencsés Endre r. k.	2	3	3	2	2	2	2	3	2	1
Martinovich Árpád r. k. öszt.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Mán Sándor g. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	1
Nemes Ede r. k.	2	2	3	3	2	3	3	2	2	2
Papp Kálmán g. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2
30. Párducz Rezső r. k.	1	2	2	1	1	1	2	2	2	1
Prépostffy Ernő r. k.	k	1	1	6	p	e	t	t		
Rényi Árpád r. k.	1	2	2	1	2	1	2	3	1	1
Rényi Lajos r. k.	1	2	2	2	3	3	3	3	2	2
Réti Károly r. k.	3	3	3	3	3	3	2	2	fm.	2
35. Róth Sándor izr.	1	3	3	3	3	3	2	2	3	1

Második C. osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettud.	Számítás	Rajzoló mértan	Szépíráás	Testgyakorlat	Magaviselet
Báber András r. k.	k	1	1	1	1	1	1	1		
Braun Dezső izr.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Didek Ferenc r. k.	k	1	1	1	1	1	1	1		
Fischer János r. k.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
5. Galiker Gyula r. k.	1	3	3	3	1	2	3	3	1	1
Geng István r. k.	1	1	2	1	1	2	2	2	2	1
Grósz Béla r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Grószman Sándor izr.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	1
Gyetkő Márton r. k.	1	3	3	3	3	3	3	3	1	1
10. Hartman Simon r. k.	2	3	3	3	3	4	2	3	1	1
Hauler Béla r. k.	3	3	3	3	2	3	3	3	2	1
Heinrich Róbert r. k.	2	3	3	3	3	3	3	2	1	1
Ilk Rezső r. k.	2	4	4	4	3	4	4	3	1	1
Jámbor Jenő ev. ref.	k	1	1	1	1	1	1	1		
15. Jeremiás Nándor izr. ism.	2	3	3	3	3	3	3	1	1	2
Kis-Kéry Zoltán ev. ref.	k	1	1	1	1	1	1	1		
Klein Herman izr.	2	2	2	3	3	3	3	2	2	1
Kovács Károly r. k.	2	3	3	3	3	3	1	1	2	2
Krausz Imre izr.	1	3	3	2	2	3	3	3	fm.	1
20. Láng Tibor r. k.	1	2	2	1	1	2	2	3	2	1
Ligetű László r. k.	1	2	3	3	2	3	3	1	2	1
Lini János r. k.	1	3	3	1	2	4	3	3	2	1
Majdik Zoltán r. k.	3	3	4	4	3	4	3	2	2	2
Martin János r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	fm.	1
25. Márványi Ernő izr.	1	2	3	3	3	3	3	2	1	1
Papp Sándor r. k.	1	2	2	1	2	2	2	1	1	1
Popovics György r. k.	1	3	3	3	2	3	3	2	1	1
Sarkadi Gyula r. k.	k	1	1	1	1	1	1	1		
Schiller Ernő izr.	1	2	2	3	3	3	2	3	3	1
30. Schönfeld Lajos izr.	1	1	1	1	1	2	1	1	2	1
Schroff Gyula r. k.	2	2	2	3	2	3	3	1	2	1
Simon Endre izr.	k	1	1	1	1	1	1	1		
Sróth Mihály r. k. ism.	1	2	3	3	3	3	3	3	3	1
Szolomayer György r. k.	1	3	4	3	3	4	3	3	1	1
35. Sztojka Árpád r. k.	2	3	3	3	3	3	2	3	2	1

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Földrajz	Természettudomány	Számítógéptudomány	Rajzoló mérték	Szépíró	Testgyakorlat	Magaviselet
Templi János r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Tomka János r. k.	1	3	3	3	3	3	3	3	2	1
Vadász Henrik izr.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Varga József r. k.	e	3	3	3	3	3	3	3	1	1
40. Véber József r. k.	1	3	3	3	3	2	2	3	1	1
Vincze Ferenc r. k.	1	2	2	1	1	3	3	1	fm.	1
Wagman Lipót izr.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Wagner Lajos r. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	fm.	2
Weisz Móric izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	1
45 Weisz Náthán izr.	1	3	4	3	3	3	3	3	3	2

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természett.földr.	Számítás	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet
Papp Tibor r. k.	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2
Papp Zsigmond r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	fm.	1
Pál Jenő ev. ref.	2	2	3	3	3	3	3	3	3	1
Pongrácz Jenő ev. ref.	2	2	2	2	3	3	2	3	3	1
40. Rózenfeld Endre izr.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1
Scheffler Ferenc r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1
Sulyok Endre ev. ref.	2	3	3	3	2	3	3	3	1	1
Szarukán Zoltán r. k.	1	1	1	1	2	2	2	2	2	1
Szálka Béla r. k. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
45. Szentpály István ev. ref.	2	3	3	3	2	2	3	3	fm.	1
Tenyák Sándor g. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Terebesi Sándor g. k.	3	4	4	4	4	4	4	3	2	1
Turner József r. k.	1	2	2	1	1	2	2	1	2	1
Magántanuló:										
Kosotán József ág. ev. ism.	2	3	3	3	2	1	3	3	—	—

Harmadik B. osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természett.földr.	Számítás	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet
Almási Gusztáv r. k.	2	4	4	4	3	2	3	4	2	2
Áchim Szilviusz g. k.	1	3	3	3	3	2	3	2	2	1
Balla József r. k.	1	2	2	3	1	1	1	1	2	1
Barta Sándor izr.	3	3	4	4	4	3	3	4	3	2
5. Boross Béla r. k.	1	2	2	2	1	2	2	1	1	1
Bota László g. k.	1	3	3	3	3	3	3	2	3	1
Botlinger Ferenc r. k.	2	4	4	3	4	4	4	4	3	2
Bódy István r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Brém Ágoston r. k.	1	2	3	2	2	1	2	1	2	1
10. Deák István r. k.	2	1	2	2	1	2	2	2	2	1
Dénes Béla izr.	2	3	3	3	2	3	2	3	3	2
Dygos Károly r. k.	2	2	3	3	1	1	2	2	2	1
Farkas Áron izr.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Galiger Dezső r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t		
15. Glózer László r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t		
Gödölle Géza r. k.	2	3	3	3	3	2	3	3	3	1
Gratzer János r. k.	1	2	3	1	2	2	3	3	2	1
Gribács Mihály r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	3	1
György Jenő r. k.	4	4	4	4	4	3	4	4	3	3
20. Hubán János g. k.	1	3	3	3	3	2	3	3	1	2
Kamensky Viktor r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kikeli Sándor g. k.	1	3	4	4	3	3	3	4	3	2
Kin Mihály r. k.	1	3	3	3	3	3	3	2	3	2
Kis-Kéry Lajos ev. ref.	k	i	1	é	p	e	t	t		
25. Lévai István r. k.	2	3	3	4	3	2	3	3	3	1
Maresch Alfréd r. k.	m	e	g	h	a	l	t			
Mihálka Sándor g. k.	1	3	3	3	3	3	3	3	2	2
Molnár János g. k.	1	4	4	3	4	3	4	4	2	2
Molnár Ödön izr.	k	i	1	é	p	e	t	t		
30. Nagy Miklós g. k. ism.	2	2	2	3	2	1	3	3	2	2
Papp Antal g. k.	2	3	4	4	3	3	4	3	3	2
Pauluk Mihály g. k.	1	2	3	3	1	1	3	2	3	1
Pálf Pál r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Péterfi Gyula g. k.	2	2	2	2	2	1	2	1	2	1
35. Petruska Antal r. k.	3	4	4	4	4	3	3	4	2	2

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természett, földr.	Számítan	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magavisclet
Reszler István r. k.	1	2	2	1	2	1	2	2	3	1
Roóz Gusztáv izr.	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2
Roszipál Károly r. k.	2	3	4	4	2	2	3	3	3	2
Schwarz Herman izr.	2	2	2	1	2	2	2	2	3	1
40. Séfl László r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	1	1
Simon János g. k.	3	3	3	3	3	3	3	2	2	1
Szerencsés Ferenc r. k.	1	1	1	1	1	1	2	2	1	1
Szigetbi Alajos izr.	3	3	3	3	2	3	3	3	2	1
Sztojka Béla r. k.	2	3	3	2	2	2	2	2	2	2
45. Szvatkó József r. k.	2	2	3	3	2	2	3	3	3	1
Tombory Béla r. k. ism.	2	3	3	3	3	3	3	3	3	2
Vermes Ferenc r. k.	1	2	3	3	2	3	3	2	1	1
Vigh József r. k.	k	i	l	é	p	e	t	t		

Negyedik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Algebra	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet
Ajtay István ev. ref.	2	3	3	3	1	3	3	3	3	1
Andrássy Ernő r. k.	1	2	2	2	2	1	2	2	fm.	1
Balogh András g. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	3	1
Banner Antal r. k.	1	2	3	3	2	3	3	3	3	1
5. Banner László r. k.	1	2	3	3	2	3	3	3	3	1
Bárány József r. k.	1	1	2	2	2	1	2	1	2	1
Bárdóly Lajos r. k.	2	3	3	3	2	1	2	1	1	1
Benkő János r. k.	1	2	3	3	2	3	3	2	3	1
Bérczi Sándor r. k.	3	3	3	3	3	3	3	3	2	1
10. Csausz Károly r. k.	2	2	3	3	2	2	3	3	2	1
Csákányóczy Ferenc r. k.	1	1	2	2	2	2	2	1	3	1
Csákányovszky Károly r. k.	k	1	1	e	p	e	t	t		
Cserni Sándor r. k.	3	4	4	3	3	3	4	4	3	1
Déry Lajos r. k.	3	3	3	3	3	3	3	2	fm.	1
15. Dimand István r. k.	3	3	3	3	2	3	2	1	fm.	1
Erdős Jenő g. k.	1	1	2	1	2	1	2	1	1	1
Fásztusz György r. k.	2	2	3	2	3	1	2	1	1	1
Fogarassy József r. k.	1	2	2	2	1	1	2	2	2	1
Fogarassy Sándor r. k.	2	2	3	2	1	2	3	2	2	2
20. Földes Lajos izr.	1	2	2	2	2	3	3	2	3	1
Gamauf Géza r. k.	1	2	3	3	1	2	3	2	3	1
Grip Ferenc r. k.	2	3	3	3	1	2	2	1	1	1
Gyetkó György r. k.	2	3	4	3	2	3	3	2	2	1
Haklik Sándor r. k.	1	2	3	3	1	2	3	1	2	1
25. Haskó Miklós g. k.	2	2	3	3	3	3	3	3	3	1
Hegedűs József g. k.	1	3	3	3	2	1	3	3	3	1
Horváth Kálmán r. k.	1	2	3	3	1	2	3	3	fm.	1
Izsák József izr.	1	2	3	2	2	2	2	2	2	1
Jakab György g. k.	2	3	4	3	2	3	3	2	1	1
30. Jakabovics Jakab izr.	1	1	3	3	2	3	2	2	3	1
Kazik István r. k.	1	3	3	3	2	3	3	2	3	1
Kelemen József r. k.	2	3	3	4	2	3	3	3	3	1
Kende Mihály r. k.	1	3	4	4	2	3	4	4	fm.	2
Kepes Imre izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
35. Kincsesi Endre r. k.	1	2	3	3	2	2	2	3	1	1

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Algebra	Rajzoló mértan	Testgyakorlat	Magaviselet
Klein Herman izr.	1	3	3	3	1	3	3	3	3	1
Koós József g. k.	k	1	1	é	p	c	t	t		
Lakatos László r. k.	1	3	3	3	3	2	3	3	2	1
id. Láng István r. k.	3	3	3	3	3	2	3	2	2	1
40. ifj. Láng István Sándor r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	3	2
Láng János r. k.	3	3	3	2	3	3	3	2	3	1
Láng József r. k.	3	3	4	3	3	4	4	4	1	2
Leitner Bertalan r. k.	2	1	2	2	2	2	2	2	3	1
Lichtmán Dezső izr.	1	2	2	1	2	2	1	1	1	1
45. Molnár József r. k.	3	3	3	3	2	3	3	3	3	2
Papp József g. k.	3	2	3	3	3	3	3	1	2	1
Patz Jenő r. k.	1	2	2	2	2	2	2	1	2	1
Patz Lajos r. k.	1	2	3	3	2	1	2	1	3	1
Páskándi János g. k.	1	1	2	2	1	1	2	1	1	1
50. Ráthonyi István r. k.	1	1	2	2	2	1	1	1	2	1
Ritli József r. k.	3	3	3	2	3	2	3	3	fm.	1
Sámuel Mihály izr.	1	1	1	1	2	1	2	1	2	1
Schróff Jenő r. k.	1	2	3	3	2	2	2	1	3	1
Stephanóvszky Sándor r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t		
55. Steib János r. k.	1	1	2	1	2	2	2	1	2	1
Steuer Zoltán izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Szakács Gyula g. k.	2	2	2	3	3	3	3	2	2	2
Szepessy Ferenc r. k.	2	3	4	3	3	3	3	3	2	1
Szücs Antal g. k.	1	2	3	3	2	2	2	2	2	1
60. Tatz Kálmán r. k.	1	1	2	2	2	1	1	1	2	1
Turmann Pál r. k.	2	3	3	3	2	2	4	4	3	1
Vedlik Sándor r. k.	1	2	3	3	2	3	3	3	3	1
Weisz János r. k. ism.	2	3	3	3	2	3	2	3	2	1
Weisz Jenő izr.	2	3	4	3	2	2	3	2	fm.	2
65. Weisz Kálmán izr.	1	3	3	3	2	2	3	2	3	1
Magántanuló:										
Fogarasi József g. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	—	—
Olsavszky Endre r. k.	3	2	3	3	2	3	3	3	—	—

Ötödik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiség	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz	Testgyakorlat	Magaviselet
Ackermann Naftalin izr.	1	2	2	2	1	2	1	1	—	—	3	1
Balogh Zoltán g. k.	1	3	3	2	3	3	3	3	—	—	fm	1
Barta Ödön izr.	2	2	3	—	2	2	2	2	1	2	3	1
Bayer Frigyes r. k.	1	2	2	—	2	2	2	3	3	3	3	1
5. Bornyász László r. k.	k	i	1	é	p	e	t	t	—	—	—	—
Csattkai József izr.	k	i	1	é	p	e	t	t	—	—	—	—
Demjén Imre ev. ref.	1	2	3	—	3	1	2	3	3	2	1	1
Egressy Izidor g. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	2	1
Egressy Sándor g. k.	2	4	4	—	3	2	2	3	3	2	3	1
10. Erdős József r. k.	1	1	2	—	2	1	1	1	1	1	1	1
Faulvetter János r. k.	1	2	2	2	2	2	1	2	—	—	1	1
Fejes János r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1
Fekete József ev. ref.	2	3	4	—	4	2	3	3	3	3	2	1
Fetser Gyula r. k.	2	4	4	—	3	2	3	3	3	3	2	1
15. Gots Endre r. k.	2	2	3	—	3	2	3	3	2	3	3	1
Grabovszky Emil r. k.	1	2	2	—	2	1	2	2	1	1	fm	1
Gruber László r. k.	1	1	2	—	2	1	2	1	1	2	1	1
Gyurits Gyula r. k.	1	1	2	2	2	1	2	2	—	—	3	1
Halassy Tibor r. k.	2	2	3	3	2	3	2	2	—	—	3	2
20. Holczmann Gy. r. k. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1
Kamaráth Gusztáv r. k. ism.	1	2	3	—	3	3	2	2	2	3	fm	1
Keszler Miksa izr.	2	3	4	—	4	3	3	3	3	3	3	2
Kompasz Árpád r. k.	1	3	3	—	3	2	3	3	2	3	2	1
Kozányi Zsigmond r. k.	2	4	4	—	3	2	3	3	3	3	3	2
25. Ládai István r. k.	3	3	4	—	3	3	2	3	3	3	3	1
Láposy Miklós r. k.	2	2	3	—	3	2	3	3	3	3	fm	1
Loeffler Gyula r. k.	2	2	3	—	3	3	3	4	4	3	3	1
Luczás Elemér g. k.	1	2	4	—	3	2	2	3	3	3	3	1
Ludcser Alajos r. k.	1	2	2	2	2	2	2	2	—	—	3	1
30. Mayer Áron izr.	2	2	2	2	1	2	2	2	—	—	3	1
Melles Sándor g. k.	1	1	2	3	2	2	2	2	—	—	2	1
Mikolay István ev. ref.	2	4	4	3	3	1	3	3	—	—	2	2
Orbók Kálmán r. k. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	2	1
Papp Endre g. k.	3	4	4	—	3	3	3	3	3	3	3	2
35. Pausz Aladár r. k.	1	2	2	1	2	2	2	2	—	—	1	1

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz	Tesigyakorlat	Magaviselet
Pivovár János r. k.	1	1	1	2	1	2	1	1	—	—	2	1
Rácz Miklós r. k., ism.	1	2	2	—	2	1	2	2	2	2	1	1
Reisenbüchler Jenő r. k.	2	3	4	—	4	2	2	3	3	1	1	1
Richter Gyula r. k., ism.	3	2	3	—	3	2	2	3	3	2	2	2
40. Rosenfeld Vilmos izr.	1	2	3	—	2	2	2	2	2	3	3	1
Skiva Ferenc r. k.	2	3	4	—	4	3	3	3	3	3	3	2
Spetka Béla r. k.	1	2	3	—	2	1	2	2	2	2	2	1
Spiry Endre g. k.	1	2	3	3	3	2	1	2	—	—	2	2
Szopek Béla r. k.	1	2	2	—	3	2	2	3	2	3	3	1
45. Tóth Kálmán r. k.	1	2	3	—	3	1	2	2	2	3	2	1
Trefszker György r. k.	1	2	3	—	2	3	2	2	2	3	3	1
Tréger Sándor r. k.	3	3	2	—	3	2	3	2	3	2	2	1
Varju Benő r. k.	1	2	2	—	2	2	2	2	2	2	1	1
Varju Vilmos r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	2	1
50. Wéber Ernő r. k.	2	2	3	—	2	3	2	2	2	1	2	1
Werner Sándor ev. ref.	k	i	l	é	p	e	t	t				
Wild Lajos r. k.	2	3	4	—	4	3	3	4	3	3	3	1
Zinner György r. k.	1	2	2	2	2	2	2	1	—	—	2	1
Magántanulók:												
Balló Ferenc r. k. ism.	3	2	3	—	3	2	3	3	3	3	—	—
Krausz Irén izr.	1	1	2	—	1	1	1	1	1	2	—	—

Hatodik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettud.	Mennyiségtan	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz	Testgyakorlat	Magaviselet
Achim Emil g. k.	1	3	2	—	2	2	1	3	3	2	1	2
Bakkay László r. k.	1	2	2	3	2	2	1	3	—	—	3	1
Balla Mór izr.	1	2	2	—	2	1	1	2	3	2	1	1
Bárdoly Sándor r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1
5. Báthory József r. k.	1	2	2	—	2	1	2	3	3	2	3	1
Benyovszky István r. k.	1	3	3	—	3	2	2	4	3	3	1	1
Czvangross Béla r. k.	1	1	1	1	1	2	1	2	—	—	2	1
Cserszky Antal r. k.	2	3	3	—	3	2	2	4	3	2	2	1
Donka Károly g. k.	1	1	1	2	1	2	2	2	—	—	1	1
10. Farkas Ödön r. k. ism.	2	2	3	—	3	3	2	3	2	3	3	1
Gerhard József r. k.	3	3	3	—	3	3	3	3	3	2	1	1
Gönczy Sándor g. k.	1	2	2	—	3	2	1	3	2	1	3	1
Jászay Jenő r. k.	1	2	3	—	2	3	1	3	2	1	1	1
Jéger Sándor ev. ref. ism.	2	2	3	—	3	3	1	3	3	3	2	1
15. Kepecs Jenő izr.	1	1	1	2	1	1	1	2	—	—	3	1
Kovácsnay László r. k.	2	3	3	—	3	3	2	3	3	1	3	1
Mensáros Zoltán r. k.	1	2	2	3	2	2	1	1	—	—	2	1
Merk Pál r. k.	2	2	2	2	2	2	2	3	—	—	2	2
Nemes István ev. ref.	2	3	3	—	3	3	3	4	3	2	fm.	1
20. Nyikorán László g. k.	1	2	2	—	2	2	2	3	2	1	2	1
Oravec Gyula r. k. öszt.	1	2	3	3	2	2	1	3	—	—	2	1
Ozváth János r. k.	2	3	3	—	3	3	3	3	3	1	2	1
Radlinszky Ernő r. k. öszt.	2	2	3	3	2	3	1	3	—	—	fm.	1
Schreiber Lajos izr.	2	3	3	—	3	3	3	3	3	1	3	2
25. Schwartz Lajos izr.	1	2	2	2	2	2	1	2	—	—	3	1
Skapinyák Jenő r. k. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1
Springer Ferenc r. k.	2	2	2	3	3	2	2	3	—	—	2	2
Uhl József r. k.	1	1	1	—	1	1	1	2	1	1	2	1
Vámos Antal izr.	1	2	1	3	2	2	1	1	—	—	fm.	1
30. Weisz Lajos izr.	1	2	2	—	2	1	1	2	3	2	2	1
Weisz Márton izr.	1	2	1	3	1	1	1	2	—	—	3	1
Magántanulók:												
Kiss Tibor g. k.	1	1	1	2	2	1	3	2	—	—	—	—
Pólányi Lajos r. k.	2	2	3	—	2	3	3	3	3	3	—	—
Stetz István g. k.	1	1	1	3	2	1	1	3	—	—	—	—
Teleki Tibor gróf r. k.	3	2	3	3	3	3	3	3	—	—	—	—
Úveges László g. k.	1	2	2	2	2	3	2	3	—	—	—	—

Hetedik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiségtan	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz	Egészségtan	Testgyakorlat	Magaviselet
Baranyi János ev. ref.	3	4	3	—	3	1	2	3	2	2	2	3	2
Barth Rezső r. k.	1	1	2	3	2	2	2	2	—	—	2	2	2
Boer Endre r. k.	2	3	3	—	3	2	2	3	3	2	2	2	1
Csasz István r. k.	2	1	2	3	2	2	1	2	—	—	2	3	2
5. Czumbel Lajos r. k. p. n.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	fm.	1
Déry Pál r. k.	1	2	2	2	2	2	2	2	—	—	2	1	1
Dudinszky Béla g. k.	2	3	3	—	3	2	3	3	3	1	3	3	2
Egeli János r. k.	2	4	4	—	3	2	3	4	3	3	3	3	1
Ehrenreich Lajos izr.	1	3	2	—	3	2	4	3	2	2	3	fm.	1
10. Erni Ferenc r. k. p. n.	1	3	2	3	1	2	1	2	—	—	2	fm.	1
Focser Vendel r. k. p. n.	3	3	3	—	3	2	2	2	2	1	2	fm.	2
Gentz Gyula g. k.	1	3	3	3	3	3	3	3	—	—	3	1	2
Gnándt Ferenc r. k.	2	3	3	—	3	3	3	3	2	3	2	2	1
Goldberger Hermann izr.	2	3	3	3	3	2	2	2	—	—	2	2	1
15. Gombos Imre izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	fm.	1
Göbl József r. k.	3	2	3	—	3	1	2	2	1	1	1	2	1
Gyulay Mihály r. k. p. n.	1	2	2	3	3	1	2	2	—	—	2	fm.	1
Halász Sándor izr.	2	3	3	—	2	2	2	2	3	3	2	fm.	2
Heringer Mihály r. k. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1
20. Heves Zoltán izr.	1	3	3	—	3	2	3	3	3	2	2	fm.	1
Horváth Károly r. k. öszt.	2	2	2	1	1	1	1	1	—	—	2	fm.	2
Ilosvay Lajos r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1
Izay Emil g. k.	2	2	2	3	2	2	3	3	—	—	2	3	1
Kaminszky János g. k.	2	3	3	—	3	1	2	3	2	2	2	3	1
25. Klein Béla izr.	1	2	2	2	2	2	2	2	—	—	2	1	1
Kuncser Meryhért r. k.	1	3	3	3	3	2	3	2	—	—	2	1	1
Lang Ferenc r. k. p. n.	1	3	2	3	2	2	2	3	—	—	2	fm.	1
Lassú Imre r. k.	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1	1
Lengyel Mihály r. k.	4	4	4	3	3	3	3	4	—	—	3	1	2
30. Maresch Pál r. k.	2	3	3	—	3	2	3	3	3	3	2	1	1
Matécsa György g. k.	2	3	3	3	3	2	3	3	—	—	3	2	2
Munkhárdt Gyula r. k. ism.	2	3	3	—	3	2	2	3	3	1	—	2	1
Nagy Imre g. k.	2	3	3	3	3	3	3	3	—	—	2	2	1
Podaril József r. k. p. n.	1	3	2	3	3	2	3	2	—	—	2	fm.	1
35. Ponitz János r. k. p. n.	1	2	2	2	1	2	1	2	—	—	1	fm.	1

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiség	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz	Egészség	Testgyakorlat	Magaviselet
Résch Lőrinc r. k. p. n.	2	3	3	—	2	2	2	2	2	3	1 fm.	1	1
Schöber Emil r. k. öszt.	1	2	2	—	2	1	1	2	1	1	1	2	1
Steib Márton r. k. p. n.	2	2	2	2	1	2	2	2	—	—	1 fm.	1	1
Steinberger Jenő izr.	2	4	3	—	3	2	3	3	3	2	3	2	2
40. Suta János g. k.	1	3	3	3	3	2	3	3	—	—	3	3	1
Szaplonczay Pál r. k.	1	2	3	—	3	2	3	3	2	2	2	2	1
Szombati István r. k. ism.	3	2	3	—	3	2	2	3	1	3	—	2	2
Váradí Jenő izr.	1	2	2	2	2	2	1	1	—	—	2	3	1
Weisz Elek izr.	1	3	2	3	2	2	3	3	—	—	2	2	1
45. Weisz József izr.	m	e	g	g	h	a	i	t					
Zadránszky Ferenc r. k.	1	2	2	—	2	2	2	3	2	1	2	1	1
Zsemlicska Károly r. k.	2	3	3	3	2	2	3	3	—	—	2	1	1

Nyolcadik osztály.

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallás	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Mennyiség	Bölcsélet	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz	Testgyakorlat	Magaviselet
Banner Zoltán r. k.	2	2	2	—	3	2	3	2	2	2	1	1	1
Barta István izr.	2	3	3	3	3	2	3	3	2	—	—	3	1
Baumgartner András r. k.	2	3	3	3	3	2	3	3	3	—	—	2	1
Bornemisza Miklós r. k.	2	3	2	—	2	1	3	3	2	2	2	2	1
5. Csont Ignác r. k.	2	2	2	3	3	1	3	3	2	—	—	fm.	1
Deák János r. k.	1	2	2	2	2	1	2	1	1	—	—	fm.	1
Dobos István g. k.	1	2	2	2	2	2	3	3	2	—	—	1	1
Dunka János g. k.	1	2	2	2	2	2	2	1	2	—	—	2	1
Fábry Károly r. k.	2	3	3	3	2	3	3	3	2	—	—	1	2
10. Fischer Ferenc izr.	1	2	2	—	2	2	2	3	2	2	3	fm.	1
Gajdos József r. k.	2	2	2	2	2	2	2	2	1	—	—	1	1
Gönczy István g. k. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1
Grósz Salamon Lajos izr.	1	2	2	1	2	1	2	2	2	—	—	2	1
Gruber János r. k.	2	2	2	3	2	1	3	2	1	—	—	1	1
15. Jakab Sándor r. k.	2	2	2	—	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Juhász István ev. ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1
Kacz Herman izr.	1	2	2	2	1	1	2	1	1	—	—	fm.	1
Kati József r. k.	2	2	2	3	2	2	3	2	2	—	—	fm.	1
Kiss Vilmos r. k.	2	3	3	3	3	2	3	3	2	—	1	fm.	1
20. Klimkó József r. k.	2	2	2	2	2	2	3	2	2	—	—	2	1
Kocska József r. k.	2	2	2	3	3	2	3	3	2	—	—	fm.	1
Koczka István r. k.	2	3	3	—	3	2	3	3	2	2	1	3	1
Kölesei Kálmán r. k.	1	2	2	2	2	1	2	2	1	—	—	fm.	1
Lőrincz István r. k.	1	1	1	1	2	1	2	2	1	—	—	fm.	1
25. Lukovics Antal r. k.	1	2	2	2	2	1	2	2	2	—	—	fm.	1
Májér Mihály izr.	1	2	2	2	2	2	3	2	1	—	—	1	1
Maresch Andor r. k.	3	3	3	2	3	2	3	3	3	—	—	1	1
Májér Antal r. k. öszt.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	1
Mák Antal r. k.	2	2	2	3	2	2	3	3	1	—	—	2	1
30. Mán Zoltán g. k.	1	2	2	—	3	2	3	3	1	1	3	1	1
Merkovits Ferenc r. k.	2	3	3	3	3	2	3	3	3	—	—	2	1
Merlák Ferenc r. k.	1	2	2	—	2	2	2	1	2	1	2	fm.	1
Mónus József ev. ref.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	—	—	1	2
Müller Ferenc r. k.	1	1	1	1	2	1	2	1	1	—	—	fm.	1
35. Ország Pál r. k.	1	1	1	—	2	1	2	2	1	1	2	fm.	1

A tanuló neve s vallása; ösztöndíjas-e? ismétlő-e?	Vallásán	Magyar nyelv	Latin nyelv	Görög nyelv	Német nyelv	Történelem	Természettan	Menyiségstan	Bölcsélettan	Görögpótló irod.	Görögpótló rajz	Testgyakorlat	Magaviselet
Pap Géza g. k.	k	1	1	é	p	e	t	t					
Radies István r. k.	1	2	2	3	3	1	3	3	2			fm.	1
Reiss Sándor izr.	1	1	2	3	1	2	3	3	1			1	1
Reszegey Rudolf r. k.	2	2	2	—	2	2	2	2	2	2	1	1	1
40. Rezsűsek István r. k.	3	3	3	3	3	2	3	3	3			fm.	1
Roska Károly r. k.	2	2	2	2	2	2	3	2	1			fm.	1
Steuer Izráel izr.	1	1	1	1	1	1	1	1	1			2	1
Szalavetz Bertalan r. k.	2	3	3	—	3	2	3	3	2	2	fm.	fm.	1
Urbántsek László r. k.	1	1	2	2	2	2	1	1	1			2	1
45. Vári Iván r. k.	1	2	2	2	2	1	2	2	1			fm.	1
Weisz József r. k.	2	3	2	2	2	2	3	3	2			fm.	1
Wellibil Lajos r. k.	2	2	2	—	1	1	2	2	2	1	2	2	1

VI.
 Statisztikai kimutatás a tanulókról.
 1. A tanulók általános áttekintése.

Osztály	Tanuló			Az osztályozott tanulók közül										Az osztályozott tanulók szüleinek polgári állása																	
				vallásra nézve					anyanyelvre nézve				nyelvismeretre nézve	Östermető		Iparos		Kereskedő és vállalk.		Tisztviselő		Katonák		Más értelmiségi		Munkás, napszámos, szolgá		Magánzó			
	fölvételek	kimaradt vagy nem tett vizsgálatot	osztályzatot nyert	róm. kath.	gör. kath.	ev. reform.	ág. h. ev.	izr.	magyar	német	román	tót	esetleg magyarul beszél	tud magyarul	Nagyb. és bérő	Kisb. és bérő	Alkalmazott	Nagyiparos	Kisiparos	Alkalmazott	Nagykeresk.	Kiskereskedő	Alkalmazott	Állami, hatósági	Magán- és társulati	Katona	Más értelmiségi	Munkás, napszámos, szolgá	Magánzó		
I. A.	47	8	39	20	10	—	2	7	36	2	1	—	31	39	—	6	—	—	8	—	—	7	—	8	1	—	3	—	—	6	
I. B.	43	6	37	27	—	4	—	6	37	—	—	—	37	37	2	12	—	—	3	—	—	2	—	10	3	—	2	—	—	6	
I. C.	45	2	43	27	8	—	—	8	43	—	—	—	26	43	4	11	—	2	6	—	—	2	1	4	—	1	6	1	—	3	
II. A.	46	4	42	30	6	1	—	5	42	—	—	—	27	42	2	8	1	—	1	1	—	—	—	12	5	—	7	—	—	3	
II. B.	45	2	43	25	5	1	—	12	43	—	—	—	38	43	1	7	—	3	5	—	—	—	—	2	9	—	7	—	—	2	
II. C.	45	9	36	25	—	—	—	11	36	—	—	—	22	36	2	9	—	—	7	—	—	—	4	—	4	—	3	5	—	—	
III. A.	49	1	48	30	7	4	1	6	48	—	—	—	38	48	3	8	3	—	3	1	—	—	3	—	15	—	—	8	—	—	4
III. B.	48	8	40	24	11	—	—	5	40	—	—	—	33	40	—	7	1	—	5	—	1	—	3	—	18	1	—	3	—	—	1
IV.	67	3	64	43	10	1	—	10	64	—	—	—	52	64	—	9	3	—	9	—	—	—	9	—	10	1	1	9	—	—	13
V.	55	3	52	36	7	3	—	6	52	—	—	—	42	52	1	6	2	1	5	—	—	—	5	—	15	3	1	10	2	—	1
VI.	36	—	36	21	6	2	—	7	36	—	—	—	31	36	1	3	—	—	7	—	—	—	4	—	10	1	—	6	—	—	4
VII.	47	1	46	29	7	1	—	9	44	2	—	—	38	46	1	14	1	1	9	—	—	—	4	—	11	—	—	5	—	—	—
VIII.	47	1	46	34	3	2	—	7	46	—	—	—	37	46	—	10	—	—	7	—	—	—	1	—	12	5	—	6	2	—	3
Összesen	620	48	572	371	80	19	3	99	567	4	1	—	452	572	17	110	11	7	77	4	1	56	1	131	29	5	75	12	—	—	36

2. A megosztályozott tanulók honosság szerint.

	I. A.	I. B.	I. C.	II. A.	II. B.	II. C.	III. A.	III. B.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	Összesen
	osztályban													
Szatmár-Németiben	18	10	8	14	8	17	18	19	20	13	15	13	10	183
Szatmár vármegyei	12	18	31	14	19	14	16	9	25	16	10	16	14	214
Bereg		2		2	2				2	2		3	2	15
Ugocsa	1	2		1	3	4	2	1	3	2	1	2	2	24
Máramaros	1		2	4	3		6	2	5	5	6	3	4	41
Pest	3			1	2			2		2	1	1		12
Más	4	5	2	6	6	1	6	7	9	11	3	8	14	82
Külföldi										1				1
Összesen	39	37	43	42	43	36	48	40	64	52	36	46	46	572

3. Az osztályzat áttekintése.

A tanulmányi előmenetel a rendes tantárgyakat véve								A magaviselet				
Osztályban	Osztályzatot nyert összesen	Felsőbb osztályba léphet			Egy tantárgyból elégtelen	Nem léphet felsőbb osztályba		jó	szabályszerű	kevésbé szabályszerű	rossz	
		minden tantárgyból				Egy tantárgyból elégtelen	két tárgyból elégtelen					több tárgyból elégtelen
		jeles	leg-alább jó	leg-alább elégs.								
I. A.	39	2	8	21	—	—	8	18	20	—	—	
I. B.	37	5	9	18	—	2	3	29	8	—	—	
I. C.	43	7	11	20	2	2	1	34	8	1	—	
II. A.	42	3	8	26	2	—	3	34	7	—	—	
II. B.	43	2	9	28	4	—	—	31	12	—	—	
II. C.	36	1	4	25	3	—	3	31	5	—	—	
III. A.	48	8	14	24	1	—	1	40	7	—	—	
III. B.	40	2	6	22	1	1	8	23	16	1	—	
IV.	64	2	13	40	5	1	3	56	6	—	—	
V.	52	5	14	20	2	10	1	42	8	—	—	
VI.	36	2	5	26	3	—	—	27	4	—	—	
VII.	46	5	7	29	3	—	2	34	12	—	—	
VIII.	46	5	16	25	—	—	—	44	2	—	—	
Összesen	572	49	124	324	26	16	33	443	115	2	—	
		86·89%			13·11%							

Az érettségi vizsgálatok eredményének áttekintése.

A) Írásbeli vizsgálat.

Jelentkezett Vizsgálatott	Feladvány				oldották meg							
	Jelesen	Jól	Kielégítően	Elégítelenül	Jelesen	Jól	Kielégítően	Elégítelenül				
48/48	<p>I. A magyar nyelvből: A népies irány kifejlődése a magyar nemzeti költészetben</p> <p>II. A latin nyelvből: Vergilius Aeneisének IX. é. 624—649. . . . .</p> <p>III. A mennyiségtanból: 1. <i>Algebrai:</i> Hány év múlva lesz azon erdő kiirtva, mely jelenleg 13572 m^3 fát tartalmaz, ha a fa-tartalom évenként 2.5%-kal növekedik s ha évenként 1400 m^3 fát vágnak ki? 2. <i>Mértani:</i> Tagosított birtok háromszög alakú, két oldalának hossza $a = 749.2 \text{ m}$, $b = 908.4 \text{ m}$, ezen oldalak által bezárt szög $\gamma = 73^\circ 23' 47''$. Hány hektárra terjed e birtok, mily hosszú a harmadik oldal? . . . . .</p>				20	15	11	2	12	19	17	—
					17	14	15	2				

B) A szóbeli vizsgálat után:

amelyre bocsáttatott	amelyet kiállott	érettnak nyilvánított			Az érettségit végzettek közül													
		jelesen	jól	egyszerűen	theologiai	jogi	tanári	orvosi	gazdasági	katonai	postahivatalnok	mérnöki	erdészeti	közigazgatási	vasuti	állatorvosi	kereskedelmi	tengerészeti
48	48	12	20	16	16	5	2	3	4	2	1	4	3	1	3	1	2	1

Az érettségi vizsgálatot sikerrel kiálló 48 ifjú közül:

Jeles fokozattal érettek 12-en: Deák János, Gajdos József, Gönczy István, Juhász István, Lőrincz István, Lukovics Antal, Májer Antal, Mónus József, Müller Ferenc, Steuer Izráel, Urbántsek László, Vári Iván.

Jó fokozattal érettek 20-an: Dobos István, Dunka János, Fischer Ferenc, Gruber János, Jakab Sándor, Kacz Herman, Kati József, Klimkó József, Kocska József, Kölcsei Kálmán, Majer Mihály, Mák Antal, Mán Zoltán, Merlák Ferenc, Ország Pál, Radics István, Reszegei Rudolf, Roska Károly, Grósz Salamon Lajos, Wellibil Lajos.

Egyszerűen érettek 16-an: Banner Zoltán, Barta István, Baumgartner András, Bornemisza Miklós, Csont Ignác, Fábry Károly, Kiss Vilmos, Koczka István, Maresch Andor, Merkovits Ferenc, Reiss Sándor, Rezutsek István, Szalavec Bertalan, Weisz József, Balogh Sándor, Fekete Gábor.

Jegyzet. 1. Tóth József bölcsészethallgató a görög nyelvből és irodalomból kiegészítő érettségi vizsgálatot tett.

2. A görög nyelvből is letette az érettségi vizsgálatot 23 ifjú, kik e munkát jószántukból végezték.

VII.

Tanszerek gyarapodása

A) *Tanári könyvtár.*

- I. *Vallástan.* 2 mű (vétél), 1 (ajándék).
- II. *Magyar nyelv és irodalom.* 14 mű (vétél), 4 (ajándék).
- III. *Classica philologia.* 8 mű (vétél), 1 (ajándék).
- IV. *Német nyelv és irodalom.* —
- V. *Történelem.* 13 mű (vétél), 5 (ajándék).
- VI. *Földrajz.* 8 mű (vétél).
- VII. *Államtudományok.* 4 mű (vétél), 6 (ajándék).
- VIII. *Természetrajz.* 5 mű (vétél).
- IX. *Mennyiségtan.* —
- X. *Természettan.* 2 mű (vétél), 1 (ajándék).
- XI. *Bölcészlet, paedagogia.* 10 mű (vétél), 7 (ajándék).
- XII. *Vegyes.* 7 mű (vétél), 4 (ajándék).
- XIII. *Folyóiratok.* 21 mű (vétél).

B) *Természetrajzi tár.*

Vétel útján szereztetett 71 drb.

C) *Vegytani tár.*

Uj beszerzés nem volt.

D) *Természettani tár.*

Vétel útján szereztetett 8 drb.

E) Szemléltető képek

Vétel útján szereztetett 5 db.

F) Rajtzár.

Új beszerzés nem volt.

G) Földrajzi tár.

Vétel útján szereztetett 1 db.

H) Torna-szertár.

Vétel útján szereztetett 9 db.

VIII.

Ösztöndíjak, jutalom és segélyezés

I. Ösztöndíj-alapok

A szatmár-egyházmegyei alapítványi pénztárban van a Szatmár-Németi kir. kath. főgimnázium róm. kath. vallású tanulói számára tett három ösztöndíj alapítvány: *Obermayer* András szatmári nagyprépostnak, *Rudolff* Pál szatmári kanonoknak és Dr. *Lengyel* Gézának alapítványa. Az elsőből 6, a másodikból 3 jóviseletű és szorgalmas tanuló kap évenként 200 — 200 korona, a harmadikból 2 tanuló 80—80 korona ösztöndíjat. Ezen ösztöndíj-alapítványok megüresedett helyeit az alapítók végrendelezései szerint a *szatmári káptalan* adományozza.

Ösztöndíjas tanulók az 1907.—1908. tanévben.

- a) **Váci Mária Terézia-féle** 240 korona ösztöndíjat élveznek:
Horváth Károly VII. osztályú tanuló,
Skapinyák Jenő VI. „ „
- b) **Budai Mária Terézia-féle** 240 korona ösztöndíjat élvezett:
Melles Sándor V. osztályú tanuló.
- c) **Báró Rudics-féle** 800 korona ösztöndíjat élvezett:
Martinovich Árpád II. B) osztályú tanuló.
- d) **Junák-féle** 240 korona ösztöndíjat élvezett:
Südy Tibor II. B) osztályú tanuló.
- e) **Alapy-féle** 420 korona ösztöndíjat élvezett:
Gönczy István VIII. osztályú tanuló.
- f) **Jövedék birsági-alapból** 300 korona ösztöndíját élvezett:
Oravec Gyula VI. osztályú tanuló.

g) **Obermayer-féle** 200 korona ösztöndíjat élveztek:

Mayer Antal VIII. osztályú tanuló,
 Heringer Mihály VII. „ „
 Schöber Emil VII. „ „
 Radlinszky Ernő VI. „ „
 Holczmann Győző V. „ „
 Szálka Béla III. A) „ „

h) **Rudolff-féle** alapból 200 korona ösztöndíjat élveztek:

Erdős József V. osztályú tanuló,
 Tatz Kálmán IV. „ „
 Szabó János II. A) „ „

i) **Dr. Lengyel Géza-féle** alapból 80 korona ösztöndíjat élveztek:

Orbók Kálmán IV. osztályú tanuló,
 Lenkey Henrik II. A) „ „

A 18 tanuló ösztöndíjának **összege 4440 korona.**

Jutalmazás.

A) Jutalomdíj-alap.

1. **Dr. Kádár Ambrus** szatmári székesegyházi kanonok „Divéky jutalomdíj“ című alapítványa (200 korona) olyan jóviseletű tanuló jutalmazására, ki a természettanban vagy természettudományban legkiválóbb előmenetelt tanusít.

A „Divéky jutalomdíj“-at ez évben Lassú Imre VII. oszt. tanuló kapta a természettan tanulmányában tanúsított szorgalmáért.

2. **„Jandrisics János emlék-alapítvány”** 300 korona. Alapították az 1878. évben érettséget tettek 15 éves találkozásuk emlékére.

Ezen alapítvány évi kamatját azon tanuló ifjú kapja, aki a hazai történelemben a legalaposabb készültséget tudja felmutatni az érettségi vizsgálaton.

Az érettségi vizsgáló-bizottság ez évben a 15 koronányi jutalmat Lőrincz István jelesen érett ifjúnak ítélte oda.

3. **„Krausz Károly-alap”** (62 kor. 16 fill.) III. oszt. róm. kath. vallású szegény tanulók közül a legjobbnak karácsonyi ajándékra.

Ez évben ajándékot kapott: Péterfi Gyula III. B) oszt. tanuló.

4. **„Szatmári királyi katolikus főgimnázium tanári karának milleniumi alapítványa”** (1000 korona.)

Ezen összegnek évi kamatai a kereszténységnek a magyar nemzetre gyakorolt felemelő hatását tárgyaló évenként kitűzendő pályakérdés

díjául adatnak ki gimnáziumunkban olyan katolikus vallású tanulónak, ki legalább az utolsó három évet iskolánkban töltötte.

Beérkezett három pályamű, de egyik sem ütötte meg a kellő mértéket s ezért a díj ez évben nem adatott ki.

5. „Beniczky István jutalomdíj-alap” (400 korona.)

A tőke kamatából évenként két tanuló jutalmazandó egyenlő összeggel és pedig olyanok, kiknek egyike a latin nyelv, másika a mennyiségtan tanulásában mutat fel kiváló előmenetelt.

A latin nyelvben tanusított előmenetelért Palásthy Gyula III. A) oszt. Tanuló, a mennyiségtanban tanusított előmenetelért Kepes Imre IV. oszt. tanuló jutalmaztattak.

6. „Hehelein Károly jutalomdíj-alap.” (800 korona).

Alapították azon férfiak, kik az 1871. évben érettségi vizsgálatot tettek 1901. évi szeptember 30.-ikán tartott 30 éves találkozásjuk alkalmával.

A tőke kamatát olyan ifjú kapja jutalmul az évváró ünnepélyen, ki a latin nyelvben, vagy a görög nyelvben a szokottnál kiválóbb eredményt mutat fel.

Ez évben 40 korona jutalmat kapott Czumbel Lajos VII. oszt. tanuló.

7. „Ifj. Lengyel Géza jutalomdíj-alap.” Alapította dr. Lengyel Márton korán elhunyt, példás életű fia emlékére 1902. évi május 27.-én. A tőke 500 korona. Kamatát példás életű, szegény sorsú róm. kath. ifjú kapja karácsonyi ajándécul.

Ez évben a jutalmat Gönczy István VIII. oszt. tanulónak ítélte oda a tanárkar.

8. „Mizsey Imre jutalomdíj-alap.” (500 korona).

A tőke kamatát két példás életű ifjú kapja. Ez évben egyenként 12 korona 50 fillér jutalmat kaptak: Orbók Kálmán V. oszt. és Uhl József VI. oszt. tanuló.

9. „Lengyel Ervin Géza jutalomdíj-alap” (500 korona).

Alapították forrón szeretett, kiválóan jeles és kedves kis fiuk, néhai Lengyel Ervin Géza emlékére Lengyel Endre és Korbuly Nina.

A tőke kamatát kapja a megboldogult osztálytársai közül valamelyik róm. kath. vallású tanuló.

Ezeknek az intézetből való eltávoztása után az I. oszt. valamelyik érdemes, róm. kath. vallású tanulója.

Ez évben jutalmaztatott Nyikorán László VI. oszt. tanuló.

10. „Jászapáti Névtelennek jutalomdíj-alapja.”

Szorgalmas, jó viseletű tanuló jutalmazására 100 korona alaptőke.

A jutalmat ez évben Grosz Sándor I. C) oszt. tanuló kapta.

11. **„Aiben Mátyás jutalomdíj-alapja”** (227 korona).

Alapították az 1892. évben érettségi vizsgálatot tett férfiak 1902. évi találkozójuk alkalmával.

A tőke kamatát olyan V.—VIII. osztályú ifjú kapja jutalmul, ki a magyar nyelvben és irodalomban tanusít kiválóbb előmenetelt.

Ez évben e jutalmat Heringer Mihály VII. oszt. tanulónak ítélte oda a tanárkar.

12. **„Koller Pál jutalomdíj-alap”** (400 korona). Alapította Koller Pál földbirtokos gimnáziumunk visszaállítatásának 100 éves évfordulója megünneplése alkalmából annak emlékére, hogy két fia a jubilaris évben a gimn. VIII. osztályának növendéke volt.

Az alapítvány kamatait évenként mindenkor egy összegben azon tanuló kapja, aki a zenében legszorgalmasabbnak és legnagyobb tehetségűnek találtatott, tekintet nélkül arra, hogy az intézetben, vagy az intézeten kívül nyert a zenében oktatást.

Ezen évben jutalmaztatott Horváth Károly VII. oszt. tanuló.

13. **„Ratkovszki jubileumi alap”** (400 korona.) Alapították a Szatmárnémeti kir. kath. főgimnázium 1905.—6. tanévi növendékei a Ratkovszki Pál 25 éves tanári jubileuma alkalmával.

Az alapítvány kamatait évenként azon tanuló kapja, ki az érettségi vizsgálaton a vizsgáló-bizottság ítélete szerint a legnagyobb tájékozottságot és a legalaposabb készültséget mutatja fel a magyar irodalomból.

Ez évben jutalmaztatott Májer Antal jelesen érett ifjú.

14. **„Ratkovszki Pál jutalomdíj-alap.”**

Alapító levél.

1. Azon ifjak közül, akik az 1891. évi június havában a szatmárnémeti kir. kath. főgimnáziumban érettségi vizsgálatot tettek, tíz éves találkozójukon 1901. évi július hó 2-án tízen, névszerint dr. Bodnár Virgil, Hukk Kálmán, dr. Jeney Sándor, dr. Antal Sándor, Pott Adolf, Szépi Béla, Losonczy Endre, dr. Barta Simon, dr. Lengyel Zoltán, Haller Jenő gyűjtés útján összeadtak 160 azaz Egyszázhatvan koronát, volt osztályfőnökük Ratkovszki Pál nevére teendő alapítványul. Ratkovszki Pál kir. kath. főgimnáziumi igazgató tanári működésének 25 éves jubileuma alkalmával 1905. évi október hó 7.-én ugyanezen célra a jubiláló igazgató volt tanítványai közül hozzájárultak Komka Vilmos 20. kor. dr. Lengyel Alajos 100 korona, dr. Lengyel Endre 100 koronával, dr. Török István 20 koronával s 1906. június 30.-án dr. Stéfán Ágoston 20 koronával, összesen 260 koronával. Ugyanezen jubileum alkalmával az ünnepelt tiszteletére kiállított díszalbum költségeire gyűjtött ösz-

szegből fenmaradt 80 korona az ünneplő tanítványok hozzájárulásával szintén az alaphoz csatoltatott, amely így 1906. június 30.-ig 500 azaz Ötszáz koronára szaporodott.

2. Az alapítvány címe: „Ratkovszki Pál jutalomdíj-alap.“

3. Az alapítvány célja a gimnázium felső osztályú tanulóiban a mennyiségtan tanulása iránti kedvet fokozni s a legjobb eredményt elért tanulót az alapítvány évi kamataival jutalmazni.

4. Az alapítvány összege 500 azaz Ötszáz korona, mely összeg jelenleg a „Szatmár Vármegyei Takarékpénztár Részvénytársaságnál“ 14. könyv 244. sz. betéti könyvében 5% kamatláb mellett elhelyezve a Szatmárnémeti kir. kath. főgimnázium mindenkori igazgatójának felelősség melletti kezelése alatt áll.

5. Az alapítvány egy-egy évi kamataiban évenként azon tanuló részesül, aki a mennyiségtan felső osztályainak tananyagában a legnagyobb tájékozottságot és legalaposabb készültséget mutatja fel.

6. A jutalomdíjat a nevezett főgimnázium tanári kara a záró értekezleten ítéli oda. Az adományozás évről-évre történik.

7. A Szatmárnémeti kir. kath. főgimnázium mindenkori igazgatója — az alapítvány kezelését illetőleg — a vagyoni felelősséget elvállalja.

8. A kormányt megillető felügyeleti jog gyakorolhatása végett az alapítvány jövedelmeinek mikénti felhasználását megismertető számadási kivonat minden év végével a Nagyméltóságú minisztériumhoz fog felterjesztetni.

9. Az alapítványt peres és perenkivüli ügyekben a Szatmárnémeti kir. kath. főgimnázium mindenkori igazgatója lesz hivatva képviselni.

Szatmár Németi, 1907. július 15.

Az alapítók nevében és megbízásából:

Dr. Török István s. k.

Haller Jenő s. k.

Dr. Antal Sándor s. k.

Wallon Lajos s. k.

Előttünk:

Dr. Fodor Gyula s. k.

Lehóczky József s. k.

Az alapítvány ezen évi kamatait Urbántsek László VIII. oszt. tanuló kapta.

Az alapítványok kamataiból kiadott jutalomdíjak **összege 287 korona 50 fillér.**

B) Esetleges jutalmak.

1. **Kádár Ambrus dr.**, pápai praelátus, kanonok úr 2 darab 20 koronás aranyat ajándékozott olyan példás életű két ifjú jutalmazására, kik a vallásban kiváló előmenetelt mutattak fel. Jutalmaztattak: Bárány József IV. oszt. és Vári Iván VIII. oszt. tanulók.

2. **A rajzban való kiválóság** jutalmazására Ócsvár Rezső és Papp Aurél tanárok díszokleveleket készítettek saját költségükön. Jutalmaztattak: Lischka Károly I. A) o. t., Hauler Pál I. B) o. t., Török László I. C) o. t., Wandra Károly I. A) o. t., Frenkel Árpád II. A) o. t., Kozányi Pál II. A) o. t., Mertz József II. A) o. t., Reisenbüchler Sándor II. B) o. t., Dávidovics Andor II. B) o. t., Weisz Jenő II. B) o. t., Kovács Károly II. C) o. t., Grieger Kálmán III. A) o. t., Gruber György III. A) o. t., Pálffy Pál III. B) o. t., Tatz Kálmán IV. o. t., Papp József IV. o. t., Grabovszky Emil V. o. t., Erdős József V. o. t., Wechter Ernő V. o. t., Kovásznay László VI. o. t., Schreiber Lajos VI. o. t., Jászay Jenő VI. o. t., Dudinszky Béla VII. o. t., Schöber Emil VII. o. t., Banner Zoltán VIII. o. t.

3. **A „rajzverseny”-ben** nyertesek részben az Ócsvár Rezső és Papp Aurél tanárok által adományozott 10—10 koronából pénz jutalmat, részben oklevelet kaptak. A jutalmazottak a következők:

I. díj. Tatz Kálmán IV. o. t. (8 kor.), oklevél: Erdős József V. o. t.

II. díj. Schöber Emil VII. o. t. (6 kor.), oklevél: Kovásznay László VI. o. t. és Tatz László IV. o. t.

III. díj. Kazik István IV. o. t. (4 kor.), oklevél: Grieger Kálmán III. A) o. t. és Mertz József II. A) o. t.

IV. díj. Kozányi Pál II. a) o. t. (2 kor.), oklevél: Frenkel Árpád II. A) o. t. és Wandra Károly I. A) o. t.

V. díj. Oklevél: Weisz Jenő II. B) o. t.

4. **Testgyakorlatban jeleskedők jutalmazása.** A tornázásban jeleskedők jutalmazására dr. Kádár Ambrus praelátus, kanonok úr, dr. Fejes István ügyvéd úr, a helybeli torna egyesület 1—1 darab 10 koronás aranyat ajándékoztak. Ezen adományokból egy-egy 10 koronás aranyat kaptak: Zadránszky Ferenc VII. o. t., Benyovszky István VI. o. t. és Gruber László V. o. t.

Jutalom-könyvet kaptak: Ilosvay Lajos, Kuncser Menyhért, Klein Béla, Lassú Imre VII. osztályu; Bárdoly Sándor, Balla Mór, Skapínyák Jenő VI. osztályu; Faulvetter János, Demjén Imre V. osztályu és Bárdoly Lajos IV. osztályu tanulók.

5. **A m. kir. Vallás- és Közoktatásügyi Nagym. Miniszter** ur 3 darab díszkötésű könyvet küldött az intézet legjobb előmenetelű tanulóinak jutalmazására.

6. **Az Országos Közegészségi Egyesület** a „Fodor József jutalom”-ban, mely az egészségtan tanulásában jeleskedő ifjak jutalmazására szolgál s az „Egészség” című folyóirat két évfolyamából áll (egyik évfolyam díszkötésben), ezen évben intézetünket is részesíté.

A jutalmat Czumbel Lajos VII. oszt. tanuló kapta.

7. **A Reizer János-féle könyvkereskedés** 10 darab díszkötésű könyvet ajándékozott jeles előmenetelű tanulók jutalmazására.

8. **Lóvy Miksa** 6 darab díszkötésű könyvet ajándékozott jeles tanulók jutalmazására.

9. **Huszár Aladár** 5 darab díszkötésű könyvet ajándékozott jeles előmenetelű tanulók jutalmazására.

10. **Weisz Zoltán** 10 darab díszkötésű könyvet ajándékozott jeles előmenetelű tanulók jutalmazására.

A könyveket jeles előmenetelű ifjak kapták.

C) Pénzbeli segély.

1. **A szatmár-egyházmegyei alapítványi pénztárból**, — a Frinth-féle alapítvány, báró Fischer István szatmári püspök, utóbb egri érsek és Kállay György egri kanonok, — szegény tanulók segélyezésére tett alapítványaik kamataiból a méltóságos és főtisztelendő megyés püspök úr adományozása és kijelölésével a jelen iskolai évben 24 tanuló nyert évi segélyül összesen 1040 koronát.

2. **Hehelein Károly** praelátus, kanonok úr egy tanuló élelmezésére 300 koronát adott.

3. **A helybeli Népbank** három szegény sorsú tanuló segélyezésére 30 koronát ajándékozott; ezen összeget egyenlő részekben Roska Károly, Klimkó József és Tenyák Sándor tanulók kapták.

4. **Demjén Sándor** postafőnök úr egy szegény sorsú árva tanuló segélyezésére 10 koronát adományozott; ez összeget Erdős Jenő IV. osztályu tanuló kapta.

A pénzbeli segély és esetleges jutalom összesen 1470 korona.

D) Évi ellátás.

1. **A helybeli püspöki papnevelő-intézetben** 20 gimn. tanuló részesült mint papnövendék teljes ellátásban; az ellátás értékét fejenként 700 koronára téve, az élvezett jótétemény pénzértéke **14.000 korona**.

1 tanuló egyenk. 110 kor. árkedv. élvezett, ennek ért.	100 korona,
1 „ „ 90 „ „ „ „ „ „	90 „
9 „ „ 50 „ „ „ „ „ „	45 „

A jótétemény összértéke 5425 korona.

A teljes és részben való ellátás összes értéke	61.725 — korona,
Az ösztöndíjak összeg	4.440 — „
Az alapítványokból adott jutalmak összege	287.50 „
Pénzbeli segély és esetleges jutalmak összege	1.470 — „

Összes segélyezés 67.922.50 korona.

Internátusokban volt elhelyezve összesen 193 tanuló.

E) Utazási alap.

A tőke volt 1907. év június 30.-án	2.344.02 korona,
Kamat-jövedelem	83.76 „
Ezen évi bevétel a tanulóktól (1 kor. fejenként)	610 — „
Mélt. és főtiszt. Szabó Norbert c. püspök adom.	10 — „

Összesen 3.047.78 korona.

Kirándulás ezen évben nem volt.

IX.

Tudnivalók

A) Az iskolába-lépés feltételei.

1. A főgimnázium **első osztályába** felvétetni óhajtó tanuló és az intézet **magasabb osztályaiba más intézetből** jelentkező tanuló tartozik felmutatni:

- a) születési bizonyítványát;
- b) előző évi iskolai bizonyítványát;
- c) újra-oltási bizonyítványát.

2. A gimnázium **első osztályába** csak olyan tanuló vehető fel, ki a 9.-ik életévét betöltötte és a 12.-et túl nem haladta. (A 12 évesnél idősebb csak a tanári testület beleegyezése esetén vehető fel.)

3. A felvétel szabályszerűen az iskolaév bezárása után 2 napon s az illető iskolai év első napjain, szeptember 1., 2., 3.-án eszközölhető.

4. Felvételre mindenik tanuló **személyesen** és pedig a szülők valamelyike, vagy ezek megbízottja kíséretében tartozik jelentkezni s előző évi bizonyítványát akkor is be kell mutatnia, ha ezen intézetnek volt előző évben a növendéke.

5. Felvétel alkalmával mindenik tanulónak fizetnie kell:

felvételi díj címén.....8 K — f-t;
 értesítőre, ifjúsági könyvtárra és utazási alapra..... 3 K — f-t;
 a kath. vallásúaknak énektanításért ..... 1 K — f-t;
 tanulói igazolványért ..... — K 20 f-t.

6. *Az egész évi tandíj 60 korona; ez összeget négy részben lehet fizetni; az első részletet október 11.-éig, a másodikat november 20.-áig, a harmadikat március 5.-éig, a negyediket április 20.-áig be kell fizetni. A befizetésnek a kijelölt napokat magában foglaló egy hét tartama alatt kell megtörténnie. Aki kellő időre eleget nem tesz kötelezettségeitek, az iskola látogatásától eltiltatik.*

7. Szegény tanulók tandíjelengedésben részesülhetnek, ha jól tanulnak s ha jó viseletűek. Tandíj elengedéséért a gimnázium igazgatójához

kell folyamodni s egy éves keletűnél nem régebb szegénységi bizonyítványt kell a kérvényhez csatolni. A kérvény bélyegmentes. Tandíjelengedést csak olyan tanuló nyerhet, ki a köteles tárgyak nagyobb részében **legalább jó eredményt s jó magaviseletet** tanúsít.

Folyamodni minden tanévben kétszer lehet és pedig szeptemberben 15.-éig és februárban szintén 15.-éig.

E) Az 1908.—1909. iskolai évre vonatkozó tudnivalók.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1894. évi 50667. sz. rendelete szerint a középiskolák valamennyi osztályába a beiratások már a tanév végén is eszközölhetők. Ehhez képest iskolánkba június 28.-án, 29.-én és 30.-án lehet beiratkozni és pedig 28.-án az évvárás után, 29.-én és 30.-án pedig 9 órától 12 óráig.

1. A tanév végén beirt tanulók az igazgatónál hagyják iskolai bizonyítványaikat s megkapják a rendes beiratkozási igazolványt.

2. A felvételi díjak e tanulóktól is azonnal beszedendők. Ha a tanév végén felvett tanulók a jövő tanév elején *szeptember 4.-ig bezárólag* az osztályfőnöknél személyesen nem jelentkezének, nemcsak a belépésre való jogosultságukat, hanem a befizetett felvételi díjat is elvesztik.

3. Levélben vagy írásban való jelentkezésnek helye nincs.

Az 1908.—1909. iskolai évre szeptember hóban is lehet jelentkezni. *E* célból az I. és II. osztályba lépő tanulók folyó évi szeptember 1.-én, a III. és IV. osztályba lépők szeptember 2.-án, az V., VI., VII. és VIII. osztályba lépők szeptember 3.-án délelőtt 9 órától 12.-ig jelentkezzenek az igazgatónál.

Az iskolába fölvetetni óhajtó ifju köteles magát orvosi vizsgálatnak alávetni; e vizsgálatot az iskolaorvos díjtalanul eszközli.

Akik **két tárgyból kaptak elégtelen jegyet,** javítóvizsgálatra való bocsátásra a kassai tankerületi kir. főigazgatótól kérhetnek engedélyt. A kérvényekre **1 koronás át nem irt bélyeg kell, mellékelni kell hozzá az ezen évi bizonyítványt.** A kérelmet **a főigazgatóhoz kell címezni s az igazgatóhoz kell beadni július 6.-ig.**

Akik pótló vagy javító-vizsgálatra engedélyt nyernek, azok augusztus 31.-én reggeli 8 órakor jelentkezzenek az igazgatói írószobában.

A magánvizsgálatot és egész osztályról pótlóvizsgálatot tevők szintén augusztus 31.-én 8 órakor tartoznak az igazgatónál jelentkezni.

A kir. kath. főgimn. igazgatósága.

X.

Pázmány-konviktus

Bevétel

	Kor. fill.
1. Pénztári maradvány 1906.—1907. évről	1293.78
2. Lehóczky Jánosné-féle alapítvány 1907. évi kam.	78.—
3. Elhelyezett tőkék kamata	822.56
4. Földtehermentesítési 200 K kötv. szelvényeért	8.—
5. Gőzmalmi 1 ½ részvény 1907. évi osztaléka	36.—
6. Kedvezményes ellátásban részesült tanulóktól	8321.—
7. Visszafizetett tőkéből	2076.—
8. Mult évről hátralékban maradtaktól	266.—
9. Szatmár-Németi város 1000 kor. Alap. 1908. évi kamatául és adományul	120.—
10. Szatmári Népbank Részvénytársaság adománya	30.—
11. Szatmári Kereskedelmi és Iparbank adománya	30.—
12. Szatmári Termény- és Hitelbank adománya	35.—
13. Szatmár vármegyei Takarékpénztár rt. adománya	30.—
14. Szatmári Gazdasági és Iparbank adománya	20.—
15. Szatmári Leszámitolóbank rt. adománya	20.—
16. Egy értesítőmásolatért (Smotzer)	2.—
17. Agyó Géza ur adománya	5.60
18. Egy nyugtató összegének 5%-ija	—.47
Összesen	13.194.41

Kiadás

Kor. fill.

1. 35 növendék ellátásáért	6585.53
2. Háztartási egyéb költség	1375.32
3. Amortizáció	492.12
	Összesen 8452.97

Vagyoni állapot az 1907.—1908. év végén.

1. Pénztári készlet	4741.44
2. Tőkésített pénz	23.603.15
3. Aláírásilag biztosított alapítványok	1000.—
4. Lehóczky Jánosné-féle alapítvány	600.—
5. Soltész Imre alapítványa (alapít. pénztárban)	500.—
6. Földtehermentesítési kötvény	200.—
7. Gőzmalmi 1 ½ részvény	300.—
8. Pázmány-sajtó kötvény 4 drb	400.—
9. Az intézet felszerelési leltára 10% leütéssel	900.—
10. Az intézeti házastelek értéke a teherül rajta levő 5514 K amortizációs kölcsön levonása után	15.036.—
	Összesen 47.280.59

Ehhez járul egy bazilika-sorsjegy, a 3924. sorozat 011. számú és egy szerb nyeremény-sorsjegy, a 6766. sorozat 40. számú.

A konviktus építésére beérkezett adományok ide nincsenek beszámítva, ezekről a jövő évi értesítőben fogunk részletesen elszámolni.

Fogadják a kegyes alapítók, pártolók és adományozók forró köszönetét az intézet elöljáróságának s a segélyre szoruló ifjaknak.

Ratkovszki Pál,
enök

Kovács Gergely,
alelnök

Fölkel Béla
pénztáros

Tartalom

	Lap
1. Az egységes jogosítású középiskola kérdéséhez tekintettel az általános és nemzeti műveltségre	3
2. Az iskola 1907.—908. évi életéből	35
3. A tanári testület	52
4. Az 1907.—908. évi tanítás tárgyának kimutatása	55
5. A tanulók érdemsorozata	79
6. Statisztikai kimutatás a tanulókról	104
7. Tanszerek gyarapodása	108
8. Ösztöndíjak, jutalmak és segélyek	110
9. Tudnivalók	119
10. Pázmány-konviktus	121